

СТЕНОГРАМА
засідання Комітету Верховної Ради України
з питань правової політики
3 жовтня 2025 року
Веде засідання голова комітету МАСЛОВ Д.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Спочатку маємо обрати секретаря сьогоднішнього засідання. Поки що немає Сергія Владиславовича Соболева, тому у нас як би вибір невеликий серед членів комітету, враховуючи норми Регламенту. Пропоную тоді Гунька Анатолія Григоровича зараз визначити секретарем, обрати секретарем засідання комітету.

Анатолій Григорович, немає заперечень?

ГУНЬКО А.Г. Не заперечую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, нагадую, що якщо з якихось причин у разі обрання Анатолія Григоровича для виконання обов'язків секретаря засідання сьогоднішнього, якщо він не може провести підрахунок голосів, то це роблю я, ми раніше це вже визначали, і оголошую результати відповідно. Немає заперечень? Добре.

Тоді пропоную обрати секретарем засідання члена комітету народного депутата Гунька Анатолія Григоровича.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

БОЖИК В.І. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

БАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

Гунько.

ГУНЬКО А.Г. Утримався.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Утримався, зрозуміло.

Демченко.

Дирдін.

ДИРДІН М.Є. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Маслов – за.

Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павліш.

Пузанов.

ПУЗАНОВ О.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Соболєв.

Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Для стенограми: також присутній член комітету народний депутат Стефанчук Микола Олексійович.

Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чисто для протоколу. Так, 13, наскільки бачу, за, 1 – утримався. Отже, рішення прийнято. Дякую, колеги.

Тоді переходимо до прийняття порядку денного за основу. Проект порядку денного було розіслано народним депутатам завчасно. Отже, пропоную перейти до голосування.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

БОЖИК В.І. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас. Васюк – за, ми почули.

ВАТРАС В.А. За. Ватрас – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас – за. Дякую.

Власенко.

Гунько.

ГУНЬКО А.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Демченко.
Дирдін.

ДИРДІН М.Є. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Князевич – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Маслов – за.
Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павліш.
Пузанов.

ПУЗАНОВ О.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Соболев.
Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Анатолій Григорович, змогли провести підрахунок голосів? У мене 14 вийшло. Анатолій Григорович!

З якихось причин Анатолій Григорович не може провести підрахунок голосів та результати, тоді, як ми домовлялись, це роблю я.

Бачу, 14 – за, проти – 0, 0 – утрималось. Отже, рішення прийнято. Дякую, колеги.

Чи є пропозиції до порядку денного, колеги?

ФРІС І.П. Є, пане голову.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, пане Ігор Павлович Фріс.

ФРІС І.П. В "Різному" пропоную, колеги, розглянути питання діяльності, озвученої... проблем діяльності Міністерства юстиції України. На сьогоднішній день у нас є безліч звернень і є безліч інформації в засобах масової інформації щодо проблемних питань, пов'язаних з реалізацією Міністерством юстиції покладених на себе повноважень в частині здійснення державного контролю в нотаріальній сфері, сфері державної реєстрації, в призначеннях певних, які занепокоїли суспільство і нас в тому числі, і правову спільноту, і народних депутатів. Якщо, колеги, ви не проти, я би хотів виступити в "Різному" по цьому питанню і обговорити з колегами. Можливо, нам прийдеться окреме рішення комітету по цьому питанню скликати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Фріс.

Колеги, чи є ще пропозиції до порядку денного?

Якщо немає пропозицій до порядку денного, то, я думаю, що можна одразу поставити в цілому для голосування з пропозицією Ігоря Павловича Фріса, якщо ніхто не наполягає на поставленні цієї пропозиції окремо. Ніхто не наполягає з членів комітету? Бачу, що ніхто не наполягає.

Ще одне, колеги, організаційне питання. У нас першим питанням стоїть це проект про внесення змін до Цивільного кодексу України. І як ви знаєте, там основний ініціатор і автор... співавтор цього законопроекту Голова Верховної Ради Руслан Олексійович

Стефанчук. Наскільки мені повідомили, в нього зараз відбувається важлива зустріч, здається, міжнародна, і він зможе трошки пізніше долучитися до нашого засідання.

Тому я би пропонував наступним чином. Очевидно, що співбесіда з кандидатом може зайняти, напевно, довгий проміжок часу, можливо, я би пропонував нам визначитися так, що ми почнемо, наприклад, почали б зі співбесіди з кандидатами. Коли з'явиться Руслан Олексійович Стефанчук, бо він має наступну зустріч, розуміємо, бо Голова Верховної Ради, я би пропонував оголосити перерву тоді в розгляді питання другого, якщо ми до нього відразу перейдемо, і перейти до розгляду питання першого, щоб Руслан Олексійович міг виступати як ініціатор і автор законопроекту. Ну, а далі ми визначимося, як нам бути, чи закінчимо перерву і завершимо з кандидатами, а потім повернемося до питання першого. Всім зрозуміло? Немає заперечень щодо такого формату? Немає. Окей.

Тоді ставлю на голосування пропозицію так, як озвучив Ігор... з урахуванням пропозиції Ігоря Павловича Фріса прийняти в цілому порядок денний.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

БОЖИК В.І. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще раз.

ВАСЮК О.О. Васюк – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ватрас.

ВАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

Гунько.

ГУНЬКО А.Г. Гунько – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Гунько – за. Дякую.

Демченко.

Дирдін.

ДИРДІН М.Є. За – Дирдін.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Князевич – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Маслов – за.

Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Новіков.

НОВІКОВ М.М. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павліш.

ПАВЛІШ П.В. За – Павліш.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тоді для протоколу: у нас присутній народний депутат, заступник голови комітету Павліш Павло Васильович також.

Пузанов.

ПУЗАНОВ О.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Соболев.
Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Анатолій Григорович, вдалося провести підрахунок?

ГУНЬКО А.Г. Так. 15 членів комітету – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Здається...

ГУНЬКО А.Г. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Здається, співпало, да.

Отже, 15 – за, нуль – утрималися, нуль – проти. Рішення прийнято.

Все, колеги, тоді переходимо до... одразу так, як домовилися, до другого нашого питання порядку денного, це співбесіда з кандидатами на посаду судді Конституційного Суду України.

Давайте спочатку перевіримо. У нас на розгляді знаходиться чотири кандидатури. Давайте перевіримо, чи є у нас на зв'язку зараз всі чотири кандидати. Чи є у нас Тропін Захар Володимирович?

ТРОПІН З.В. Присутній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почув.
Клименко Оксана Михайлівна.

КЛИМЕНКО О.М. Так. Доброго дня. Присутня.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так. Дякую.

Кириченко Юлія Миколаївна.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Добрий день. Присутня.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

І четвертий – Цимбалістий Тарас Олегович.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Добрий день. Присутній.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Отже, всі чотири кандидати у нас присутні. Колеги, давайте тоді наступним чином, як ми робили це і в попередньому. Формат буде у нас такий. Ми, я думаю, що співбесіду будемо проводити з кожним кандидатом окремо. Є сенс, щоби інші... Давайте вирішимо, щоб інші кандидати, ну, почекали в залі для очікування в Zoom, в Zoom-конференції, а ми будемо проводити в алфавітному порядку, як ми там завжди це робили.

На початку, коли у нас буде співбесіда з кандидатом, значить, у нас секретаріат оголошує автобіографічні дані, ті дані, які ми на стадії прийняття документів теж бачили, оголошує, що кандидат нам подав. Після того ми переходимо до, власне, співбесіди з кандидатом, і слово буде надаватися якраз членам комітету для того, щоб... А, на початку після того ми надамо, є пропозиція надати до 2 хвилин, ну, максимально короткий час, для виступу кандидату перед комітетом, кожному, для того щоб, можливо, обґрунтували, чому саме він є достойним для того, щоб зайняти посаду судді Конституційного Суду, що спонукало кандидата прийняти участь в цьому конкурсі. Можливо, враження від конкурсу, так само приймається, можливо, якісь пропозиції, бачення щодо покращення, оптимізації даних процедур. Ну, а після того будемо переходити до якраз питань від народних депутатів. Після питань – заключне слово для кандидата, так само коротке, одна-дві хвилини, для того щоб все підсумувати. Ну, і отак от пройдемося по кожному кандидату, а потім поставимо питання на голосування.

Всім зрозуміло? Я розумію, в час наших технологій, з урахуванням того, що участь приймає велика кількість так само учасників, і у нас і громадські організації просили долучити їх до участі в даній конференції. Здається, DEJURE у нас організація просила. Чи є на зв'язку, щоб ми також розуміли, хтось з представників цієї організації? Чи є у нас DEJURE? Ну, не знаю, просили, власне, ми надали, а там вже кожен сам вирішує.

Ми розуміємо, що з урахуванням всіх технологій те, що ви почекаєте у нас в залі для очікувань, зовсім не означає, що ви не зможете бачити співбесіди з іншими кандидатами, але ми вас попросимо перед... ви йдете на таку важливу посаду, пройшли такий конкурс, давайте спробуємо ще раз бути в максимально рівних умовах. Добре?

Тоді все. Хто у нас там перший по... Кириченко, якщо я алфавіт правильно пам'ятаю. Тоді інші кандидати в зал для очікування, будь ласка. Ми можемо...

КОЛІСНИК І.В. Зараз переведу, хвилину.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, переведіть, будь ласка, інших кандидатів.

Так, колеги, ще перед тим, як ми почнемо зрештою обговорення кандидатів, співбесіду з кандидатами, про всяк випадок я би хотів заявити про конфлікт інтересів. Чесно, не знаю, який там він є, але на всяк випадок заявлю конфлікт інтересів. Я особисто знайомий з пані Юлією Кириченко, але, на моє глибоке переконання, це жодним чином не заважає мені ані приймати участь в обговоренні, ані приймати і голосувати об'єктивне рішення. Тому і участь в обговоренні буду приймати, і голосувати буду, але мав це зробити.

Так, все. Пані Юлія, ще раз вітаємо вас на засіданні Комітету з питань правової політики. Давайте тоді спочатку слово для представлення секретаріату.

_____. Денис Вячеславович, якщо питання про знайомство, то я також з нею, пані Юлією Кириченко... Можу також заявити про конфлікт інтересів. Хоча в мене взагалі ніякого немає. Але якщо ви заявляєте, знайомий чи не знайомий – ну да, знайомий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви будете приймати участь в обговоренні, голосуванні? Я сказав, що я буду приймати участь і в обговоренні, і в голосуванні. У нас таке антикорупційне складне законодавство, що краще інколи зайвий раз заявити, щоб потім не відписуватись.

СТЕФАНЧУК М.О. Пане головуючий, Стефанчук, та сама історія. Знайомий, буду приймати участь в обговоренні, буду голосувати. Заявлю про конфлікт інтересів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Павло Васильович Павліш, ви будете приймати участь в обговоренні, голосуванні?

ПАВЛІШ П.В. Так, я ж уже сказав, буду приймати... *(Не чути)* забороняли це.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Все?

ВАТРАС В.А. Пане голово, Володимир Ватрас, також знайомий з пані Кириченко. Але буду брати участь в обговоренні й голосувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, дякую. Так, ще є в нас хто? Нема, ніхто не хоче? Добре. Тоді давайте, слово секретаріату. Хто буде від секретаріату по кандидату? Прошу.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. Можу я.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте. Тільки представтесь. У нас же стенограма йде.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. Добрий день, шановні народні депутати, всі присутні! Заступник керівника секретаріату комітету Корнієнко-Зенкова Наталія.

Значить, до комітету надійшли документи Кириченко Юлії Миколаївни, власне кажучи, вся інформація, яку я зараз буду доповідати коротко, вона є в проекті рекомендацій комітету.

Надійшли документи Кириченко Юлії Миколаївни. Згідно з поданими документами вона є громадянкою України. Володіє державною мовою. На день розгляду питання про призначення досягла 48 років. Має вищу юридичну освіту. Стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше 15 років. На цей момент працює радником Голови Верховної Ради України дев'ятого скликання Стефанчука Руслана Олексійовича.

Комітет на своїх засіданнях 09.07 і 31.07.2024 року встановив відповідність Кириченко Юлії Миколаївни згідно з поданими документами, визначеними Конституцією України та Законом про Конституційний Суд, вимогам до судді Конституційного Суду України. Це щодо громадянства, володіння державною мовою, віку, освіти і стажу. І допустив цього кандидата до конкурсного відбору. І відповідно передав документи для перевірки в Апарат Верховної Ради з організації проведення спецперевірки відповідно до Закону "Про запобігання корупції", а також копію таких документів до Дорадчої групи експертів.

Згідно з довідкою Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради відомості, які не відповідають установленим законодавством вимогам для зайняття Кириченко Юлії Миколаївни посади, яка передбачає зайняття відповідального або

особливо відповідального становища, або посади з підвищеним корупційним ризиком, не виявлено.

Дорадчою групою експертів ухвалено рішення про те, що кандидат на посаду судді Конституційного Суду України Кириченко для цілей відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду на конкурсних засадах відповідає критерію високих моральних якостей та критерію визнаного рівня компетентності у сфері права.

Після того кандидат надала документи додаткові на відповідне прохання комітету, вона надала відповіді на письмові завдання Дорадчої групи експертів. Рішення Дорадчої групи експертів від 23.03.2024 про невідповідність кандидатки критерію високих моральних якостей, а також додала відповіді на питання Дорадчої групи експертів в частині спростування обґрунтованих сумнівів у невідповідності кандидатки критерію високих моральних якостей. Це коротка інформація.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Наталія.

Так як я і сказав, пані Юлія, вам, давайте, до 2 хвилин короткий виступ, якщо є що сказати на початку членам комітету. Прошу.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Денисе.

Шановні народні депутати члени Комітету Верховної Ради з питань правової політики, основною мотивацією моєю податися на посаду судді Конституційного Суду була, в принципі, висока мета – збереження демократії, на сьогодні збереження воюючої демократії і відповідно захист Конституції України.

Фактично після університету Шевченка, я закінчувала в Києві, все своє життя я працюю у сфері конституційного права. Перші десять років я працювала у сфері конституційного права на державній службі. В часи режиму Януковича я вирішила піти з державної служби, щоб мати більш вільний мікрофон і публічно говорити про певні зловживання влади, наступ на демократію та згортання конституційного права. Далі мені вдалося, я приєдналася до Центра політико-правових реформ, це неурядовий аналітичний центр, який займається питаннями публічного права, і зайнялась там побудовою конституційного напрямку. Мені здається, це вдалося.

Основна наша місія – це, в принципі, на сьогодні сприяння євроінтеграції України та збереження демократії. Вважаю, що дуже важливо мати неурядові аналітичні центри, які в якійсь момент можуть більш вільніше говорити про певні тенденції негативні або позитивні, які відбуваються.

Пан голова зазначив, що можна сказати одразу якісь враження про конкурс. Якщо є час, то я зазначу. Звісно, вітання, що України пішла на такий безпрецедентний відкритий конкурс. З іншого боку, він є доволі експериментальним, якого немає в жодній країні. На мій погляд, перше, що треба зважити в цьому конкурсі, це баланс відбору відкритого, з другим, це забезпечення авторитету Конституційного Суду України, зокрема кандидатів, які стануть на посаду судді Конституційного Суду. Чесно, якщо там взяти навіть кандидатів шановних ті, які стали зараз суддями Конституційного Суду, колег з конституційного права та нарізати кусочки з їхньої співбесіди, можна дискредитувати Конституційний Суд, оскільки, мені здається, саме цих проведення співбесід на першому етапі Дорадчої групи експертів трошки мав би бути в іншому контексті ніж відбувається зараз.

Друге, що, на мій погляд, треба вирішувати, це так званий статус Дорадчої групи експертів в частині захисту персональних даних. Це вкрай чутливе питання. І вони зачіпають не лише кандидатів на посаду суддів Конституційного Суду, які, в принципі, добровільно на це погодилися, а і широкого кола родичів і близьких осіб. Більш того, там зачіпаються люди, які навіть не підпадають під законодавство про запобігання корупції на людей, які, в принципі, навіть не можуть знати, теж збирається інформація, буває, в досьє відповідного кандидата на посаду судді Конституційного Суду.

І третє, що б я хотіла сказати, це останній етап, письмовий іспит, мабуть, можна сказати. В 2015 році, коли ми в межах робочої групи, це Головатий, Шаповал, Козюбра, Коліушко і я, напрацьовували відповідні зміни до Конституції України, які, в принципі, і лягли десь в основу змін, які були внесені в 2016 року. Та оцей оціночний термін "визнаний рівень компетенції" закладалося, що це визнаний не певними експертами, там ...*(Не чути)* Дорадчої групи експертів, а це визнаний українським народом, ну, і скажемо так, правничою спільнотою. Тобто ми не уявляли, що це будуть кандидати писати, умовно, іспит як в університеті з конституційного права чи щось, закладалося таке більш широке поняття – це дослідження життя відповідного... професійного життя відповідного кандидата і його доробка в праві. Тому, мені здається, тут теж можна було би переглянути позицію щодо оцінки визнаного рівня компетенції в сфері права.

Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам, пані Юлія.

Що сказати, багато в чому співпадають думки. На жаль, не змогли на багато спроб почути позицію Дорадчої групи експертів з цього приводу, але все одно у нас в проєкті рішення комітету передбачені, зокрема, і ці питання висвітлені. Я думаю, що комітет ще

надасть свою оцінку і, можливо, будуть відповідні законодавчі пропозиції, якщо воно не виходить в нормальному такому порядку робити.

Колеги, чи є... Переходимо до запитань до кандидатки. Чи є у колег народних депутатів запитання до кандидатки? Якщо є запитання, піднімайте руку.

Давайте я спочатку тоді поставлю питання. Пані Юлія, скажіть, будь ласка, у вашій роботі, от виконання практичного завдання, ви зазначили, що в Україні існує змішана форма правління – напівпрезидентіалізм, тому є дуалізм виконавчої влади. Я уважно ознайомився з роботою, не тільки з вашою роботою. У нас Україна є, як відомо, парламентсько-президентська, ви – напівпрезидентіалізм. Тобто пряме питання до вас. Скажіть, будь ласка, на вашу думку, чи відповідає нормам Конституції України фактичний стан здійснення влади в Україні? Так чи ні. І, можливо, якісь думки з цього приводу.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане голово.

Почну коротенько з напівпрезидентіалізма. Чому застосований цей термін? Цей термін більше застосовується в європейських країнах з розвитку в сфері конституційного права, у них змішана форма, навіть не розуміють, що це, застосовують його, і застосовується він як для президентсько-парламентської форми правління, так і парламентсько-президентської форми правління. Але наша наука оперує більш цими термінами. Тому коли я проводила дослідження з міжнародною організацією IDEA, з двома міжнародними професорами по вдосконаленню нашої форми правління, ми використовували саме напівпрезидентіалізм, тому я його застосувала.

І чим він більш вдалий, тому що, як правило, поставили питання, у нас фактично парламентсько-президентська форма правління в Конституції, тобто не фактично, в Конституції. На практиці з самого початку, ще коли був сильний Президент... Кучмою, в принципі, це було закладено, тоді взагалі сильніший був Президент, пам'ятаємо, початкову редакцію Конституції. При всіх президентах можна сказати, що в нас президентсько-парламентська форма правління. Можливо, лише коли був Ющенко і Тимошенко, там була різна політична боротьба, там можна, розділене це правління, можна думати. Але фактично складається в сфері публічної влади президентсько-парламентська форма правління, президенти в різних мірах, ну, трохи перебирають, як правило, повноваження ті, що їм надані Конституцією. Це такий фактичний стан справ.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Добре, в мене ще є питання. Але бачу, рука піднята. Роман Вячеславович Бабій.

БАБІЙ Р.В. Ні, будь ласка, Денис Вячеславович, можете задавати, я ж не... як вважаєте за потрібне.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, давайте чергувати, так цікавіше. Давайте, пане Роман.

БАБІЙ Р.В. Давайте, бо в мене кілька питань, можемо по черзі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте, по черзі, давайте.

БАБІЙ Р.В. Добре.

Юлія Миколаївна, доброго дня. Честь вам і повага, що пройшли ці випробування і дійшли до цього етапу. Я вважаю, що всі кандидати достойні, які пройшли ці жорнова, скажімо так, достойні щонайменше, щоб отримати відповідну кількість голосів в парламенті, яка необхідна для призначення.

Юлія Миколаївна, скажіть, будь ласка, ви ж вдруге берете участь в конкурсі до КСУ до цих правил новим. Перший раз ви отримали негативний висновок щодо доброчесності. Ви листа написали, мені там зрозумілі обставити, чому так, мені здалося, по меншій мірі я для себе зробив певні висновки. Але тим не менше, могли би ви оці речі спочатку негативний висновок, а потім позитивний, прокоментувати? Тому що не факт, що всі депутати почитають ваш лист, а те, що стенограму послухають, там трошки більше. Тому я, якщо можете, прокоментуйте ваші враження від цього і ситуацію, яка склалася, чому так вийшло.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Романе. З радістю це прокоментую.

Да, я беру другий раз участь в цьому конкурсі, зараз успішно пройшла перший етап. Попередній конкурс, я отримала на першому етапі негативний висновок від Дорадчої групи експертів, в якому вони зазначили, що я не відповідаю високим моральним якостям. Аргументували вони цей висновок фактично двома тезами чи аргументами, перепрошую за тавтологію.

Перше. Це вони щодо мого чоловіка не побачили доходу офіційного, який надав йому можливість купити квартиру в Києві.

І другий був аргумент, що під час моєї відпустки по догляду за дитиною я здійснювала наукову діяльність, це було з Центром політико-правових реформ. Поставили під сумнів, чи це була наукова діяльність. А якщо не наукова, то, можливо, це були

порушення питань сумісності. Тому що я у відпустці, але на державній службі відповідно я була. Науковою діяльністю можна займатися. Якщо це інша діяльність, то постає питання, чи я могла її здійснювати. І поставило питання основне, чи можна займатися наукою в неурядових аналітичних центрах або це пріоритет лише держави.

Коротенько по першому питанню, по доходах чоловіка. Чоловік все життя був адвокатом, фізичною особою-підприємцем, має адвокатську контору. І відповідним чином Дорадча група експертів не побачила в певний період, коли була спрощена система оподаткування, коли треба було в рік фіксовану суму платити і ти мав право бути на спрощеній системі оподаткування, тільки не перевищити за рік певний дохід. І в нього, більшість його клієнтів – це міжнародні організації. Відповідним чином в певному реєстрі ці гроші не зазначалися.

Але якщо взяти, наприклад, мою декларацію, яку я здавала як державний службовець тоді в паперовому вигляді у відділ кадрів, ці гроші були там зазначені, це могла бачити Дорадча група експертів. І питання вийшло зі співбесідою таке, мене теж дуже це здивувало, я не знаю, чи були такі випадки по інших кандидатах і кандидатках, питання по майну чоловіка мені прийшли вже після співбесіди, яку провела Дорадча група експертів. Фактично я навіть не могла публічно спростувати або показати, де їхня помилка в підрахунку доходу мого чоловіка.

По другому питанню. По другому питанню, мені здається, це неконституційно, не здається, в принципі, воно так і є, ставити питання, що держава може обмежити науку лише певними державними установами чи публічними. Наука – це творчість. В принципі, якщо ти маєш відповідний фах, відповідну освіту, ти можеш де хочеш, хоч в гаражі своєму сидіти і займатися наукою, це лише плюс. Тому, якщо б було таке обмеження, це було б неконституційне обмеження наукової діяльності. Тому я чітко, другий раз переконала, мені здається, Дорадчу групу експертів, що, звісно, жінка, яка у відпустці по догляду за дитиною, у неї ще є час, може займатися наукою дома чи на вулиці, відповідним чином писати певні наукові роботи.

Дякую.

БАБІЙ Р.В. Дякую за відповідь.

В розвиток того, що ви сказали, трошки ще додаткових речей, прошу уточнити. Тобто ви, там йшла мова на співбесіді у вас про певний період, коли ви працювали радником голови, перебували у декретній відпустці, в той же час отримували гроші за цивільно-правовим договором, маючи статус держслужбовця. Ви говорили, що це наукова діяльність. А ви в той час вже мали науковий ступінь відповідний?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Пане Романе, я не маю наукового ступеню, я займаюсь науковою діяльністю, як правило, заради розвитку демократії і ніколи не мала на меті отримати певний статус, звання. Тому що, чесно кажучи, не буду вдаватися, але у мене теж є питання до нашої науки, і до правової науки, і до її користі, і витрачання грошей, але не буду переходити в цю площину, поважаю колег, які мають ці наукові звання, завжди вважала, що, мабуть, більше користі приносять державі такі практичні аналітичні дослідження, швидкі наукові дослідження, які допомагають вирішувати актуальні проблеми державі зараз. А така стандартна наука, вона доволі, як сказати, більш довга, поки ти визначиш тему, поки ти напишеш, воно вже може бути неактуально. Тому на той момент я їх не мала, але це були цивільно-правові угоди, в яких на початку написано "з наукової діяльності", чітко було зазначено, я переслала їх всі Дорадчій групі експертів, в якій чітко було зазначено. Це там були питання, мені здається, якраз там були питання впливу юридичних позицій Конституційного Суду, рішень Конституційного Суду на правову систему, на діяльність парламенту.

БАБІЙ Р.В. А скажіть ще в цьому контексті, виходячи з того розуміння чинного законодавства і змісту наукової діяльності, от ваше розуміння дещо дисонує з прямими нормами Закону про науку і наукову діяльність, який визначає суб'єктів наукової діяльності. Я так розумію, що претензія до вас у Дорадчій групі експертів була в тому, що ви – ну чи у всієї, чи у певних членів Дорадчій групи експертів – що ні ви, ні замовник по договору цивільно-правовому не належите до кола суб'єктів наукової діяльності, яке визначено... Я не буду цитувати, у статті 4 відповідного закону, де там інститути і організації, навіть не громадські організації, але які мають наукові підрозділи. Отака історія. Правильно?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Романе. Да, але вони брали до уваги Закон про наукову діяльність, але в цьому випадку для нас важливий Закон "Про запобігання корупції". Той закон дійсно регулює наукову діяльність у відповідних наукових установах. І наприклад, це правильно, не регулює наукову діяльність незалежних аналітичних центрів, але в межах цих незалежних аналітичних центрів ця наукова діяльність відбувається і регулюється вона тут, їхня діяльність регулюється Законом "Про об'єднання громадян".

У випадку, коли був сумнів щодо оцієї сумісності, це Закон "Про запобігання корупції". Я прочитувала у своїх відповідях відповідний коментар, зокрема шановного

професора Миколи Хавронюка, який чітко розписував, що при запобіганні корупції, – я не пам'ятаю, 68-а, мені здається, стаття, – в цьому контексті наукова діяльність має тлумачитися широко і вона може здійснюватися правником без... не лише в межах державних установ наукових, а поза межами. І не обов'язково для цього мати наукове звання, тому що мета наукової діяльності, необов'язково щоб це бути кандидатом чи доктором наук, вона може нести інші мотиви.

Дякую.

БАБІЙ Р.В. Тобто, чи правильно я зрозумів, що, з вашого розуміння наукової діяльності, науковою діяльністю може займатися будь-хто, головне, щоб, ви там писали, що мав освіту не нижче магістра, вищу освіту не нижче магістра? Будь-хто, навіть сам для себе, і все одно він буде займатися науковою діяльністю. Я маю на увазі, не для якоїсь установи, не на замовлення якоїсь організації, а просто сам для себе. От я, умовно кажучи, закінчив університет, отримав ступінь магістра, щось написав – і виходжу і кажу: "Окей, це моя наукова діяльність". Правильно я зрозумів?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Романе, за запитання.

Да, я тлумачу так, що не обмежується наукова творчість лише цими установами. І людина-правник у сфері неурядового сектору може займатися науковою діяльністю. Виникне питання, як ви так поставили, саме для себе: якщо людина пише і це не публікує, не передає, зокрема і для розвитку науки, і для розвитку, там, правової культури, і взагалі нікуди, то у мене виникне питання, якщо, ну, просто ти пишеш собі і ніде не публікуєш, не проголошуєш, не передаєш, там, відповідним державним органам чи науковим установам. Тут виникне питання, без публікації. Але ти доносиш цей доробок до суспільства, до відповідного державного апарату, до наукових установ, які, до речі, в дисертаціях посилаються на ці дослідження, то я вважаю, що, так, це можливо, і, навпаки, навіть треба це заохочувати, тому що тут держава не витрачає кошти, а має користь.

Дякую.

БАБІЙ Р.В. Дякую, пані Юліє. Я тоді передає Денису Вячеславовичу, а потім ще задам, ну, як ми домовились, по черзі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Роман Вячеславович.

От якраз, колеги, мета створення Дорадчої групи експертів згідно Закону про Конституційний Суд, нагадаю, сприяння суб'єктам призначення в оцінюванні моральних

якостей і рівня, буду так говорити, компетентності у сфері права. Ну, щоб легше просто. І якраз, мабуть, всі ці моменти, в тому числі і з питанням можливості переоцінювання, оцих от речей ми могли б якраз, я впевнений, в межах навіть діючої редакції закону, бо мета чітко викладена діяльності Дорадчої групи експертів, якраз би розібрати підходи. Тому що, чесно кажучи, рішення Дорадчої групи експертів цього другого, по якому визнана кандидатка така, що відповідає критерію високих моральних якостей, там теж у мене будуть питання, які б я хотів з'ясувати у Дорадчої групи експертів, яким чином вони підходили. Але, на жаль, відсутня у нас комунікація з боку Дорадчої групи експертів. На жаль, це теж пробіл.

Разом з тим, продовжуємо. В мене буде таке питання, пані Юлія, відповідаючи, здається, на друге своє питання практичного завдання цього, ви зазначили наступне. В самому кінці тут ви говорили про правосуддя в Україні і зазначали, що вкрай важливо на сьогодні в Україні зосередитися на практичній реалізації забезпечення незалежності судової гілки влади, зменшення корупції в цій сфері. Я цитую: "На сьогодні відкритий переговорний процес на шляху до вступу в ЄС і відкритий кластер Основи (Fundamentals), де саме в частині утвердження незалежного правосуддя необхідно здійснити якісний поступ".

Чи могли б ви більш конкретно сформулювати, в чому має полягати у нас цей якісний поступ з огляду на те, що ви зазначили?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Денисе. Я думаю, всі шановні депутати і ви, звісно, знаєте, що в межах відкриття цього кластеру, на жаль, ще переговори по ньому не відкриті, держава за лідерства Міністерства юстиції готувала відповідні дорожні карти. В нашому випадку це буде дорожня карта верховенства права, яка містить блоки. Там якраз перший захід блоків стосується Конституційного Суду України, посилення конституційного правосуддя і інші блоки стосуються судів загальної юрисдикції. На той момент, зараз я є членом робочої групи по дорожній карті функціонування демократичних інституцій і по Конституційному Суду була туди долучена, давала свої пропозиції. Саме це я мала на увазі, але якщо тут його детально це говорити, це дуже багато, але в дорожній карті, мені здається, воно зараз непогано сформульоване з конкретними заходами, з конкретними датами. На сьогодні, що я дуже вітаю, це конкурс, який відбувається на посади суддів загальної юрисдикції. Мені здається, вони доволі непогано ідуть, можливо, тільки там когнітивні якісь функції коли оцінюємо, доволі такі жорсткі ці тести, треба подумати. Але в цілому, я думаю, завершення цих конкурсів оновить суттєво судову систему, суддів і має дати гарні результати на майбутнє.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Роман Вячеславович.

БАБІЙ Р.В. Дякую.

Скажіть, будь ласка, пані Юлія, а в контексті, знову ж таки, вашого другого завдання, яке ви писали в письмовій своїй роботі, де йшла мова про розподіл влад. От у мене виникло таке питання, на вашу думку, коли один орган в системі там державних органів не юридично, а фактично десь перебирає на себе повноваження іншого органу, ви певні приклади приводили в своїй роботі, до речі, про доручення Президента Кабміну, чи вважаєте ви, що таким чином цей орган перебирає на себе, порушує принцип розподілу влад, перебирає на себе повноваження інших гілок влади, і це може відповідно кваліфікуватися як порушення цього принципу, і... або навіть містити ознаки узурпації?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Да, дякую за питання.

Моя позиція наступна. Да, є фактично регулювання конституційної певної моделі, яку обрав український... будемо про Україну говорити, да, український народ, через парламент, оскільки так було зафіксовано, у нас не було тоді референдуму і не було передбачено. Якщо фактичні відносини складаються так, що певний орган перебирає повноваження, яких немає в Конституції, да, це, на мій погляд, порушення принципу поділу влади. Але тут треба розуміти контекст, чому так відбувається. Причому у нас ситуація така, що один орган перебирає ці повноваження, а всі інші органи і не сперечаються з цим. Тому фактично такі ситуації відбуваються.

Якщо сказати про Україну, чому так, моя позиція давно полягає в тому, що ми маємо слабкі політичні партії, відповідним чином не дуже сильний парламент, який, як правило, з цим погоджується і на формування уряду, ну, неважливо, там секретаріат Президента або адміністрація, офіс, сам Президент фактично має більший вплив, давайте відверто, ніж парламент.

Дякую.

БАБІЙ Р.В. У мене є питання. Або по черзі, Денисе Вячеславовичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу. Ні, якщо у вас уточнююче, то, будь ласка.

БАБІЙ Р.В. Ні, не уточнююче, інше.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Не уточнююче.

Тоді, пані Юлія, у мене питання. Скажіть, будь ласка, пані Юлія, станом на зараз на розгляді в Конституційному Суді знаходиться, скажімо так, не одна справа, яка розглядається досить довгий проміжок часу. Зокрема, які можуть викликати досить серйозний, мені здається, і суспільний резонанс, і суспільний інтерес. Якщо не помиляюсь, це і люстрація, питання люстрації, да, Закон про люстрацію, і питання конституційного... Вищого антикорупційного суду. У зв'язку з цим у мене до вас два питання.

Питання перше. Чому на вашу думку ці відповідні справи довго, ну, вже досить тривали, там більше 10 років, а деякі знаходяться на розгляді Конституційного Суду і немає по ним рішення.

І друге питання. Що ви думаєте з приводу встановлення строку на розгляд тих чи інших категорій справ для Конституційного Суду?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Денисе.

Це цікаве питання, яке має багато вимірів. Довгий розгляд справ. Ну, перше, є об'єктивні причини. Конституційний Суд, я вже не пам'ятаю, коли він функціонував у повному складі, він майже постійно функціонує з вакантними посадами. А ми знаємо, на початку року взагалі був без кворуму, був неповноважний і працювати певний період часу. До речі, і через те, що Дорадча група експертів доволі довго проводила конкурсні відбори, потім в парламент. Перше.

Друге. У нас доволі хитка демократія. І Конституційний Суд у різні часи зазнавав на себе політичного впливу. Чи не відображається це на діяльності суддів Конституційного Суду? Відображається. Тому буває, Конституційний Суд, що не мав би так робити, фактично не публічно самоусувається від вирішення певних справ, які мають доволі мають вагомий політичний характер.

Те ж саме питання люстрації, це доволі політичне питання, після Революції Гідності тут є воля українського народу серйозна, тут є потім вибір відповідно парламенту. Якщо ми відверто говоримо, да, на Комітеті з питань правової політики, буває, для самозбереження суд умовно, ну так, самоусувається. Люстрація вже вичерпала свою дію і фактично можна закривати справу, давайте відверто. Чи можна це...

І третє є питання. Є тут багато аспектів, але ще є одне, яке я хочу зазначити. На мій погляд, ми помилково в 96-му році в Конституції встановили аж три суб'єкти, які

формують Конституційний Суд України: це є судді, Президент, парламент. Це не сприяє консенсусній, чи не консенсусній, ладно, давайте просто роботі, колективній роботі Конституційного Суду України, тому що ще з першої каденції є такий момент, це суддівські, це президентські, це парламентські, і вони між собою не так добре, скажемо, співпрацюють.

Якщо подивитися на європейські країни, теж немає такого фактичного способу формування Конституційного Суду. На мій погляд, найкраще залишити лише політичних суб'єктів парламент і Президент, або, як радить Венеційська комісія, мати одну процедуру, де вони радять, щоб обирав парламент, але не простою більшістю, але певною кваліфікованою більшістю, щоб був врахований голос опозиції при призначенні суддів Конституційного Суду України. Може Президент вносити і парламент обирає. Не пам'ятаю, 2004 рік у висновку радила Венеційська комісія. Оці моменти буває об'єктивно не дають суду знайти десять голосів на певне рішення. А щоб ухвалити Великою Палатою, і до цього коли вони в Пленумі лише працювали до 2016 року, треба десять голосів на певне рішення. Їх знайти в такій ситуації складно. Відповідним чином немає рішення.

Друге. Чи можна суд, скажемо так, стимулювати на ухвалення рішення строку? Я задам риторичне питання. А можна поставити парламенту строк на ухвалення законів? Ну, зараз у нас є Ukraine Facility, є гроші, вони якось стимулюють український парламент. Але якщо немає голосів...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Юлія, я вибачаюсь. Це питання не до вас буде. Це питання до іншої кандидатки буде, до речі, про це.

Да, прошу.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Окей. Тобто, якщо немає голосів, ми поставимо, ми запишемо в законі, ми будемо мати порушення законів, тому що голосів немає.

Ще можна казати... Фактично у нас спосіб, як ухвалює рішення Конституційний Суд, регулюється самим Законом про Конституційний Суд, тут можна думати, наприклад, в умовах, коли є вакансії, тобто щоб шукати голоси від фактичного складу Конституційного Суду. Але, з іншого боку, це теж не вихід, тому що предмет однаковий, суд може визнати неконституційним певне положення актів парламенту, уряду або Президента, і було би добре, щоб це була стабільне число суддів, які мають дати голос "за".

Тому я знаю, наприклад, що це записано в дорожній карті – обмежити строком, але на практиці я не думаю, що це призведе. От не ухвалив суд рішення, що далі? Наслідки, відповідальність? Ну, очевидно, ні.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але якщо в цьому випадку, наприклад, визнається таким, що відповідає Конституції?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Ну, може бути рішення і відповідає, але, якщо немає ніякого рішення, значить немає голосів на невідповідність і на відповідність також.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Умовно, якщо немає рішення протягом якогось строку, це не значить, що я притримуюсь цієї позиції, це я просто хочу зрозуміти ваші мотиви, логіку, як ви це бачите з власної позиції, з власного досвіду.

Якщо встановлюються строки протягом цього строку, немає рішення Конституційного Суду, відповідно немає кількості голосів, немає визначення, чи може це тлумачитись таким чином, що немає достатнього переконання про неконституційність того чи іншого відповідного акта?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане голово. Зрозуміла уточнення. Дивіться, тут теж треба брати дуже багато об'єктивних чинників. А якщо, як от зараз в Конституційному Суді працювало 12 людей, це з 12 – 10 це об'єктивно дуже складно знайти. Ми ж не будемо прописувати в законі: за умови, що немає вакантних посад.

Друге. Фактично, якщо суд не виносить рішення про неконституційність, ми маємо презумпцію конституційності. Коли суд, скажемо так, він може свідомо неpubлічно ухвалити рішення, що немає рішення про неконституційність, і фактично ми маємо ту конституційність, про яку ви кажете, щоб встановити якимось автоматично.

З іншого боку, може прийти новий суддя, дати останній голос, і конституційність тоді в рішенні Конституційного Суду, вона ж обґрунтована. Тоді парламент, правнича спільнота, будь-хто, український народ розуміє, чому це конституційно і як, наприклад, парламенту, Президенту, уряду далі регулювати ці питання, тому що цей підхід конституційний.

Тому я, в принципі, не підтримувала б позицію такої автоматичної конституційності. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пане Романе.

БАБІЙ Р.В. Дякую, пане голову.

Юлія Миколаївна, ви сказали, чи може хтось поставити парламент в часові рамки, може поставити Конституційний Суд, вказавши, що до такої-то дати треба прийняти відповідний закон. Так-от, у зв'язку з цим десь перекликається з цим моє питання. Зрозуміло, що КСУ впливає на діяльність парламенту шляхом визнання неконституційними ...*(Не чути)* законів. Але чи не здається вам, що дещо надмірним є явище, коли Конституційний Суд ставить Верховну Раду, єдиний законодавчий орган, в певні рамки? Я не про часові зараз рамки, я про випадки, коли, наприклад, визнається неконституційна якась... найяскравіший приклад – відповідальність. Коли Конституційний Суд визнає неконституційною норму, що встановлює відповідальність, вказуючи на те, що, наприклад, відповідальність непропорційна чи надмірно велика, чи надмірно мала, і відповідно парламент уже поставлений, незважаючи на те, що він законодавчий орган, поставлений в певні межі для прийняття своїх рішень. Як ви вважаєте, як ви відноситеся до таких ситуацій? Чи це нормально, коли Конституційний Суд так робить і чи це пропорційно відповідно до його повноважень?

Дякую.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Романе, за запитання.

Дивіться, чи може Конституційний Суд отримати справу, в якій він буде розглядати конституційність певної інстанції, в цілому може, одразу згадаю, наприклад, неконституційність смертної кари, чи ми мали проблеми що робити з цими людьми. Якраз я працювала у Верховному Суді, вони всі написали, оскільки скасували смертну кару, то всіх нас випустить, тому що відповідним чином парламент не зміг тоді зреагувати. І після того, до речі, в Конституційного Суду з'явилися повноваження, що його рішення він може сам визнати, коли вони набирають чинності, через такі серйозні доволі такі випадки.

Щодо зобов'язання. Знову ж таки повернуся до попередньої тези. Окей, суд, наприклад, всиновлює зобов'язання парламенту. І що? Не ухвалив парламент. Тобто тут є, знаєте, таке питання конструктивного діалогу між Конституційним Судом і парламентом, підвищення конституційної культури. В принципі, в цілому парламент, який десь в частині і сформував цей Конституційний Суд, має співпрацювати, йти на виконання рішень Конституційного Суду. Це така моя найулюбленіша, але одна із тих тем, тому що питання з виконаннями рішень Конституційного Суду у нас доволі гостре і вони доволі

частенько не виконуються і доволі частенько навіть при визнанні певного положення неконституційним наступне скликання парламенту або те ж саме ухвалює, особливо це в державному бюджеті, ті ж самі норми, які вже аналогічні, ті ж самі, які були визнані неконституційними. Але це питання конституційної культури, конституційного діалогу між Конституційним Судом, парламентом, Міністерством юстиції, яке відповідає за реалізацію політики... правової політики. Просто тут треба налагодити процеси як правильно співпрацювати для правильного виконання рішень Конституційного Суду, це можливо.

Писати, на мій погляд, навіть в рішеннях Конституційного Суду зобов'язання парламенту не є правильним, тому що парламент має свої чіткі повноваження, він обирається українським народом. Рішення Конституційного Суду обов'язкове для всіх, зрозуміло, що для парламенту теж є обов'язковим.

Дякую.

БАБІЙ Р.В. Дякую за відповідь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Юлія...

БАБІЙ Р.В. В мене ще одне питання. Я можу, останнє, мабуть.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте, давайте, давайте. І я теж одне коротке.

БАБІЙ Р.В. Теж у мене коротке. Дивіться, Юлія Миколаївна, стосується письмових завдань. При формулюванні третього завдання чи навмисно, чи з необережності було зроблено помилку, зокрема там іде посилання, вказується частина друга статті 5 Конституції і цитується потім насправді частина третя статті 5 Конституції. Ви в письмовій своїй роботі про це толерантно не згадали. Можна узнати, з яких причин? Чи ви не звернули увагу, що це інша частина, чи ви просто зрозуміли, що це очевидна описка? Можливо, вас перевіряли.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Романе.

При відповідях я посилалася своїх, наскільки я пам'ятаю, правильно на частину третю. В третьому питанні... Я одразу скажу, знаєте, в цих письмових... Я не знаю як у інших кандидатів, але мені було вкрай замало 3 години на такі великі питання, я могла б написати більше, але я коли вже писала друге, зрозуміла, що 2,5 години вже нема і треба

просто швидко пришвидшитися. Тому коли я писала третє питання, я зрозуміла, що мені треба принаймні розкрити його і показати Дорадчій групі експертів, що я його розумію, і більш в такі дрібні деталі не вдаватися, бо я не зможу підсумувати його. То в мене отака була основна... Ще момент.

Я спілкувалась з деякими кандидатами, теж казали, що три години на такі три питання замало реально. Тому, я думаю, і так, якщо ви побачили, вказувала, я не знаю, Дорадчою групою, аналітиками, які формували це питання, що абстрактно Конституційний Суд не дає офіційне тлумачення статті Конституції ніколи, якщо немає практичної необхідності, а в своїх завданнях як в цьому конкурсі, так і в попередньому чомусь немає, немає, коли таке є формулювання питання "дайте офіційне тлумачення такої-то там частини статті Конституції України", не розкривається, яка практична необхідність. А ще раз кажу, Конституційний Суд, він не пише наукові коментарі, це можна науково-практичний коментар розписати, а він вирішує конкретну справу, конкретну ситуацію з певною практичною необхідністю.

Дякую.

БАБІЙ Р.В. Да, я деякими спостереженнями тоді поділюся якраз з тої теми, що ви зачепили. Очевидно, було не тільки з вашої роботи, а і з роботи інших кандидатів, що три години замало, тому що питання досить ґрунтовні і видно було, що практично всі... перше питання розписано, умовно, сторінка-дві, друге, третє уже набагато менше, хоча тематика і проблематика не менш ґрунтовна, ніж в першому питанні. Я розумію, що тут можна було всі три години висвітлювати одне питання, щоб його якісно висвітлити, достатньо коротко, але тим не менше. Да, виникає питання у мене особисто до формулювання завдань, але це вже не до вас, це тема окремої розмови, ви на це не впливаєте.

Дякую вам за відповіді.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пані Юлія, дуже коротко. Скажіть, будь ласка, окрім практичного завдання, виконання практичного завдання, яким чином під час проходження Дорадчою групою експертів з'ясовувався ваш рівень, якщо знаєте, якщо можете відповісти, звичайно, на це питання, ваш професійний рівень, чи були професійні питання, окрім практичного завдання, чи співбесіди, я бачив, що співбесіди не було по професійним, можливо, якимось іншим чином Дорадча група експертів це оцінювала?

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую, пане Денисе.

Дивіться, на другому етапі, коли оцінювався визнаний рівень компетенції, було лише письмове завдання, і потім кандидати і я, відповідно не знаю, як воно оцінювалося, а потім було лише онлайн-голосування Дорадчої групи експертів, які ми онлайн спостерігали, де кожен член Дорадчої групи експертів голосував за чи проти, чи утримались. Утримались не було.

Під час першого етапу, де мали би дивитися тільки високі моральні якості, до мене були запитання, вірніше навіть, да, до мене і до Центру політико-правових реформ були запитання, зокрема, яку діяльність я здійснювала в Центрі політико-правових реформ, якщо Центр політико-правових реформ знає, це його видання, то надати там посилання на певні видання, до яких я була причетна. І мені таке було питання, відповідним чином я при відповіді на ці питання давала певні посилання на свої статті, на свої дослідження Дорадчій групі експертів. Ще раз скажу, це був перший етап. Але на співбесіді це не звучало, так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули.

Колеги, чи є ще питання у народних депутатів членів комітету до кандидатки? Колеги, якщо нема питань, потрібно всім увагу приділити. Тому, пані Юлія, ми вам дякуємо, вас тоді переміщаємо у зал очікування.

А викликаємо іншого кандидата. Це...

БАБІЙ Р.В. Пане голову, а ми ж говорили про якесь заключне слово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да-да-да. Вибачте, вибачте, вибачте, да-да-да, точно, точно, точно. Пані Юлія, вам слово.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую пане Романе. Дякую, пане голову.

Не буду забирати, розумію, що у комітету багато ще питань. Я, можливо, підсумовуючи так скажу. Дякую вам за довіру, дякую, що ви вислухали. Знаєте, якщо б так співбесіда проходила в Дорадчій групі експертів, мені здається, тут більше видно певний рівень компетенції чим письмове завдання. Дякую комітету за ці співбесіди.

Друге. Мені здається, важливо на цей момент, якщо би до Конституційного Суду України вперше долучилися незалежні експерти з громадянського суспільства, це б дало тим науковцям, які вже пройшли зараз на посади суддів Конституційного Суду, дуже компетентним суддям загальної юрисдикції, які зараз там є, погляд з іншого боку, і при рішенні Конституційного Суду суд би зміг дивитися на різні аспекти, зокрема і з точки

зору громадянського суспільства. Це я хотіла зазначити, цю таку унікальну експертизу я можу принести до Конституційного Суду.

Ще раз дякую народним депутатам. Гарного засідання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Юлія. Все, переміщаємо пані Юлію в зал для очікування. І переміщаємо наступну кандидатку пані Клименко Оксану Михайлівну. Є вже у нас, підключено?

КОЛІСНИК І.В. Зараз.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте, скажете, як буде підключено.

Є? Нема? Є. Юлія Михайлівна, покажіться, чи є ви, чуєте нас, бачите? Я вибачаюся, пані Оксано Михайлівно. Це я дивлюся і там, і там. Пані Кириченко. Пані Оксано, все чуєте, бачите нас?

КЛИМЕНКО О.М. Так, я вас бачу і я вас чую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Тоді ще раз вас вітаємо на засіданні комітету.

І слово спочатку надається нашому секретаріату для представлення кандидатки.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. До комітету надійшли документи Клименко Оксани Михайлівни. Згідно з поданими документами Клименко Оксана Михайлівна є громадянкою України, володіє державною мовою. На день розгляду питання про призначення досягла 54 років. Має вищу юридичну освіту. Має диплом кандидата юридичних наук, диплом доктора юридичних наук, атестат старшого наукового співробітника за спеціальністю "Конституційне право", атестат професора за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право. Стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше 15 років.

З 1 серпня 2025 року до цього часу є завідувачем сектору дослідження юридичних позицій Європейського Союзу з прав людини та інших інституцій ...*(Не чути)* управління порівняльно-правового аналізу Правового департаменту Секретаріату Конституційного Суду України.

Комітет на своїх засіданнях 09.07 і 31.07.2024 року встановив відповідність кандидатки згідно з поданими нею документами, визначених Конституцією України та Законом України "Про Конституційний Суд України", вимогам до судді Конституційного

Суду України. Зокрема, це щодо громадянства, володіння державною мовою, віку, освіти і стажу, і допустив цю кандидатку до конкурсного відбору.

Крім того, комітет передав документи її до Апарату Верховної Ради для організації спецперевірки відповідно до Закону "Про запобігання корупції, а також копії таких документів до Дорадчої групи експертів.

Згідно з довідкою Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради України відомостей, які не відповідають встановленим законодавством вимогам для заняття Клименко посади, яка передбачає заняття відповідального або особливо відповідального становища або посаду з підвищеним корупційним ризиком, не виявлено.

Дорадчою групою експертів ухвалено рішення про те, що кандидат на посаду судді Конституційного Суду України Клименко Оксана Михайлівна для цілей відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах відповідає критерію високих моральних якостей та критерію визнаного рівня компетентності у сфері права. За результатами рейтингового голосування кандидатка отримала 4 голоси "за".

На відповідне прохання комітету Оксана Михайлівна дала копії документів, які подавалися кандидаткою до Дорадчої групи експертів самостійно та/або на її запит, зокрема які містять персональну інформацію, і відповіді на письмові завдання Дорадчої групи експертів. Крім того, подала копії опису із переліком текстів усіх наукових статей з відповідними додатками, та двох дисертацій, кандидатської і докторської.

Це все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Наталя.

Так, як ми і говорили на початку, маєте 2-3 хвилини, якщо бажаєте виступити на початку перед комітетом. Бажано мікрофон увімкнути.

КЛИМЕНКО О.М. Так, я дуже дякую за таку можливість. І я б хотіла дещо додати до цього чудового представлення, яке вже зробив секретаріат. Насамперед я хотіла би, очевидно, сказати про мою мотивацію, чому, власне, я наважилася зробити такий важливий крок. І хочу зазначити, що це не було таким спонтанним якимось рішенням і це не було лише відгуком на ті заклики, які лунали в публічному просторі про те, щоб відповідальні, доброчесні і професійні правники брали участь у цьому конкурсі.

Я скажу так, що це моє бажання, це моя ідея, це моя мрія, яка була сформована ще за часів мого студентства, коли була прийнята Конституція України у 1996 році. Я була студенткою юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса

Шевченка. І це були якраз ті часи, коли, напевно, все наше суспільство було заряджене ідеями конституціоналізму, цією конституційною ідеалістичністю, коли питання конституційних цінностей, напевно, перегукувалося в серці з кожним громадянином України, да, який дивився вперед і дійсно переживав ті чудові часи встановлення нашої державності.

Тому в той час, коли ми до цього ще не мали навіть підручників з конституційного права, було прийнято Конституцію України, це були перші тлумачення наших професорів, які ми отримували. І цей, власне кажучи, конституційний ідеалізм, напевно, і сформував моє бажання, вже у той час сформував моє усвідомлення великої функціональної ролі Конституційного Суду в забезпеченні конституційного правопорядку в державі. І фактично ця відданість конституційним цінностям, які були закладені ще за тих часів, напевно, я їх пронесла через все своє життя.

І, в принципі, ця ідея, це бажання належним чином, да, професійно, якісно, свідомо, з повною відповідальністю віддати свої знання і свій досвід на службу утвердження забезпечення конституційного правопорядку в державі, я не позбулася цих таких ідеалістичних цих бачень. Але, звісно, що за час роботи, за час моєї наукової діяльності, професійного зростання це вже сформувалося в таку, абсолютно свідому, професійну, моральну, громадянську позицію. І саме зараз, коли я відчуваю, що, дійсно, всі мої знання, весь мій накопичений досвід, мої навички, які я маю, в оцей важкий, дуже складний період виживання нашої держави, вони, дійсно, можуть бути корисними.

Я також хочу додати, що оце усвідомлення важливості нашої професії, правничої професії, і таке свідоме прагнення внести свій внесок в розвиток нашої конституційної системи, розвиток нашої держави, демократичних засад і основ, просякнуте і пройшло через усю мою діяльність, у тому числі наукову.

В тому представленні, яке було зроблено, не було відзначено того, що після закінчення університету я пройшла підготовку в аспірантурі зі спеціальності "Міжнародне право". Я захистила кандидатську дисертацію, і інші свої роботи, цілий цикл, всі роботи, а їх налічується більше 170 – це за приблизним підрахунком, - вони, по суті, присвячені головним темам. І основною темою, яку я вважаю... основна, червона мітка, яка проходить через всі мої роботи, - це досягнення балансу публічного і приватного.

Кандидатська дисертація моя була присвячена правовому статусу держави в цивільному праві. Звання старшого наукового співробітника я отримала за цілий цикл наукових робіт, що були присвячені захисту прав людини, зокрема в контексті практик Європейського суду з прав людини. І це був 2008 рік, і саме ці питання, вони, дійсно, для нас були надзвичайно актуальними.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Оксано, завершуйте, бо ще попереду питання.

КЛИМЕНКО О.М. Добре. Я дуже дякую за вашу увагу.

Я просто зазначу, що в усіх моїх, це моя професійна діяльність, і в тому числі найбільш важливим, найбільш вагомим, я вважаю, значенням мала моя робота більше 20 років у Інституті законодавства Верховної Ради України, де я очолювала відділ проблем розвитку національного законодавства. Я відповідала за формування концепції розвитку законодавства, формування планів, перспективних планів діяльності Верховної Ради. Я думаю, що цей досвід моєї експертної діяльності, консультативна робота...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Оксана, завершуйте. Лаконічність – це теж є відчуття таймінгу, важлива.

КЛИМЕНКО О.М. Да, я дуже дякую за можливість наданого слова. І дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Так, колеги народні депутати, чи будуть запитання до кандидатки? Якщо є запитання, прошу піднімати руку.

Ну, я так зрозумів, ми знову з Романом Вячеславовичем зіграємо в певний пінг-понг, у мене теж є питання до кандидатки. Роман Вячеславович, цього разу ви перший. Прошу, вам слово.

БАБІЙ Р.В. Дякую. Дякую за справедливі підходи, Денис Вячеславович.

Оксана Михайлівна, а ви викладаєте десь чи ні?

КЛИМЕНКО О.М. Так, я довгий час викладала. Викладала різні дисципліни. Викладала в Київському юридичному інституті, це було давно, Українській академії зовнішньої торгівлі. Я викладала певний час в нашому Національному університеті на юридичному факультеті, в Київському...

БАБІЙ Р.В. Зрозуміло. У вас немає необхідності все перераховувати. Я просто хотів зрозуміти, чи ви займалися викладацькою діяльністю.

КЛИМЕНКО О.М. Займалась, да, трошки. Я суміщала з моїм основним місцем роботи.

БАБІЙ Р.В. Це вступне виникло по ходу вашої вступної доповіді.

Тепер повертаючи, ну, більш конкретно, щодо вашої співбесіди з Дорадчою групою експертів, коли вас перевіряли на добросовісність. Ви зазначили, що не декларували місце проживання, житло, яким користувалися певний строк, хоча є суб'єктом декларування, по кілька років, якщо не помиляюсь. Якщо буду помилятись, то поправите в своїй відповіді. Тому що ви користувались квартирою друзів і не декларували через те, що у вас не було оформлено договору з приводу користування цим житлом. І далі ви, трошки далі, коли це питання ви обговорювали, ви зазначили, що на вашу думку правові підстави перебування в тій квартирі у вас були, тому що у вас була усна домовленість з друзями. От у мене внаслідок того, що я прослухав, виник певний дисонанс. Спочатку ви говорите, не було договору оформлено, потім, говорите, все-таки був договір, да, в усній формі, але домовленість, договір. Можете якось у своїй відповіді розвіяти відчуття дисонансу мого? Поясніть, як насправді, що саме і чому не відображали.

КЛИМЕНКО О.М. Дякую вам за запитання. Дійсно, це мало місце, і це було не одне питання в кількох раундах запитів Дорадчої групи експертів до мене. Звісно, просто саме пояснення того, чому як би я зазначала це як місце проживання, дійсно, воно мені було надане на певний період моїми друзями за усною домовленістю. Чому я не декларувала це місце проживання на певний період часу, тому що, і це я потім пояснила в своїх поясненнях Дорадчій групі експертів, про те, що відповідно до закону правової підстави для зазначення відповідного місця проживання є відповідний письмово оформлений договір. Він може бути у звичайній письмовій формі, але на той час законодавство не визначало підстави для, скажімо так, підставою легітимною для проживання усну домовленість. Тому оскільки відповідно до законодавства була така вимога, я для себе визначила, що саме правових підстав для того, щоб записати це в декларацію, наразі не було.

Законодавством потім було внесено зміни в ці вимоги, і на зараз вже існує вимога, що всі усні домовленості на підставі усний договір, усна форма договору також виступає правовою підставою для того, щоб визначити місце проживання особи. Тому на той момент, коли мали місце ті правовідносини, мої дії, вони відповідали законодавству. Чесно кажучи, в цій частині... до речі, групі експертів після ...*(Не чути)* я надала цілий

висновок юридичний, написала прямо конкретно відповідно до тих положень, які існували. Я вважаю, що це абсолютно правильно.

БАБІЙ Р.В. Зрозумів. Оксана Михайлівна, скажіть, ви не декларували, тому що по чинному законодавству на той момент, якщо усний договір, усна домовленість, то декларувати не потрібно було. Правильно я зрозумів?

КЛИМЕНКО О.М. На той момент, я уточню просто, на той момент вимогою декларування місця проживання був договір...

БАБІЙ Р.В. Виключно договір.

КЛИМЕНКО О.М. Повинен був бути письмовий договір... який укладений в тому числі у простій письмовій формі. На той момент існували такі вимоги, і тому, звісно, я не декларувала, оскільки не було відповідної такої вимоги закону.

БАБІЙ Р.В. Я зрозумів відповідь. Дякую.

Я потім ще візьму.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Тоді я поставлю питання. Колеги народні депутати, якщо хтось ще хтось бажає поставити питання, піднімайте руки, нагадую.

Пані Оксано, у мене перше до вас питання. Ви надали і Дорадчій групі експертів, і нам відповідно свій доробок статей на самі різні тематики. Ми мали змогу ознайомитися, дякую, з деякими з них. Звичайно, що деякі викликали особливу зацікавленість, і буде питання потім ще по змісту ваших робіт.

Але перше питання таке. Скажіть, будь ласка, от коли ви проходили цей етап через Дорадчу групу експертів визначення професійних якостей, ну, моральних якостей. Там було це публічно, співбесіди, всі там бачили і так далі. Професійні якості. Скажіть, будь ласка, чи обговорювалось членами Дорадчої групи експертів, чи ставили вони вам запитання по ваших роботах, по вашій дисертації, по змісту цих робіт і так далі? Це перше технічне, потім я продовжу.

КЛИМЕНКО О.М. Так, я вважаю, що достатньо значима частина тих запитань, які мені були поставлені Дорадчою групою експертів, вони стосувалися саме мого

професійного рівня. Наразі як я вам вже продемонструвала до цього, питання деякі ставилися в такий спосіб, що допоки я не сформувала певні юридичні висновки на ті чи інші запитання, ну, як би питання залишалося відкритим.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це ви про що зараз? До цього ви пояснювали питання по моральних якостях, питання доброчесності, я так розумію, декларування вами житла.

КЛИМЕНКО О.М. В рамках цього декларування...

ГОЛОВУЮЧИЙ. А я запитую по вашому доробку так би мовити науковому, професійному.

КЛИМЕНКО О.М. Так, у мене були такі запитання. Наприклад, які стосувалися процесу вибору теми, підготовки роботи, вибору наукових керівників, скажімо так, вибору установи, організації, де відбувався захист, чому саме такі теми, в якій послідовності. Я описувала, в яких послідовностях дійсно відбувався процес вибору теми, чому саме такий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, я про це не питаю. Це скоріш відноситься до якоїсь там академічної доброчесності і так далі, можливо.

КЛИМЕНКО О.М. Якщо мова йдеться лише тільки про зміст...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я про зміст, да. Тобто визначення професійного рівня. Чи обговорювали з вами, можливо, неузгодженості...

КЛИМЕНКО О.М. Якщо до змісту, то до мене запитань стосовно змісту моїх робіт, окрім обґрунтування вибору теми, не було.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я вас почув. І співбесід з вами не було після виконання практичного завдання. Просто була оцінка виключно з практичних завдань. Вірно я розумію?

КЛИМЕНКО О.М. Так. Це правильно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Дивіться, у зв'язку з цим у мене питання. Оскільки ми отримали рішення Дорадчої групи експертів, вмотивовані рішення щодо в тому числі... Я буду визначення професійних якостей, так легше, щоб не переформулювати високий рівень і так далі. І у своєму рішенні від 18 лютого 2025 року Дорадча група експертів, на жаль, знову ж ми багато разів намагались в межах комітету, в межах робочого засідання поспілкуватись з Дорадчою групою експертів, на жаль, отримали постійні відмови від органу, який нам має сприяти у визначенні цих і моральних якостей, і професійних якостей. І отримали відповідні рішення, а в рішенні зазначено, так, у відповіді на перше запитання кандидатка продемонструвала раціональний підхід до вирішення порушеної проблеми і належний рівень розуміння проблематики прав людини. Попри це кандидатка не врахувала можливості конкуренції права на свободу мирних зібрань та об'єднання з правом на повагу до приватного і сімейного життя. Ми маємо, які завдання вам ставили. Дякую, це є на сайті Конституційного Суду. Бачили, які вам завдання ставили. Тобто оскільки, за висновком Дорадчої групи експертів ви не врахували можливість конкуренції права на свободу мирних зібрань та об'єднань з правом на повагу до приватного сімейного життя, була ваша відповідь на перше питання, і у відповіді на перше питання ви зазначали про оцей трискладовий тест. Якщо ви щось не розумієте, перепитуйте, я можу...

КЛИМЕНКО О.М. Я все розумію прекрасно, я це писала.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І, звичайно, там легітимна мета на першому місці стоїть. На другому місці стоїть пропорційність, домірність застосованих заходів. У відповіді на перше питання ви прийшли до висновку, що такий закон, а практичне завдання, нагадаю колегам, було... певна фабула подана про організацію відповідно мирних зібрань і про те, що за фабулою парламент ухвалив закон, яким було суттєво обмежені публічні акції в пенітенціарних установах, а також у приватному житловому секторі. Після цього 46 народних депутатів внесли в КСУ подання щодо перевірки цього закону на його відповідність. Тобто зрозуміло, як на мене, з суб'єктивної точки зору, що тут мало бути відображення співвідношення і права на мирне зібрання, там повага до приватного сімейного життя і питання там безпеки держави з громадського порядку, і так далі. Ви згадали, і не тільки ви, цілком зрозуміло, цей трискладовий тест. Але у відповіді на ваше перше завдання, можливо, я не побачив, але ви прийшли до висновку, що такий закон, прийнятий Верховною Радою, він відповідає Конституції. При цьому я в роботі не побачив ваш аналіз якраз за критерієм співмірності таких заходів. Можливо, ви можете

сказати, де це в роботі було відображено, співмірності заходів, і, можливо, саме про це говорила Дорада група експертів в своїх мотивах?

КЛИМЕНКО О.М. Дякую вам за запитання. На жаль, немає просто під рукою цих матеріалів. Але дякую, що ви нагадали, про що було перше запитання.

Так, я виходила саме з таких міркувань, як ви сказали, вірніше, я дійшла до такого висновку, я, дійсно, використовувала трискладовий тест. І я вважаю, що у тому числі відповідно до міжнародних стандартів і ті прояви свободи, зокрема, що стосується мирних зібрань, і вчинення, якщо я не помиляюся, там було в фабулі, що вони дійсно свої мирні зібрання супроводжували певними активними діями. Тому, безумовно, що в даному випадку ми маємо враховувати принцип співмірності, оскільки обмеження стосувалося лише окремих локальних актів, тобто мова йшла про об'єкти, які потребують забезпечення належної безпеки, тобто це об'єкти пенітенціарної системи, і мова йшла про виключно житлові якісь локації, резиденції, щось таке. Тому оце питання співмірності і пропорційності щодо прояву, скажімо так, свободи агітації, свободи висловлення своєї там громадянської позиції, свободи мітингування, особливо коли це поєднується з певними такими активними діями, тобто це питання гучності, це питання супроводження, яке може бути у зв'язку з такими заходами, воно було обмежено в тому числі і в житловому секторі. Вважаю, що це за принципом пропорційності, дійсно, ми маємо враховувати і інтереси мешканців відповідних районів, відповідних локацій, які мають право на належні умови, спокійні умови свого проживання, додержання відповідного режиму, який встановлюється, в тому числі режиму шуму.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

Дивіться, я от якраз не побачив в роботі, я відверто говорю, якраз цього аналізу співмірності, і разом з тим побачив, що ви прийшли до висновку, що такий закон відповідає Конституції прийнятий. А чи не вважаєте ви, бо за фабулою було подано, що парламент ухвалив закон, яким були суттєво обмежені публічні акції в пенітенціарних установах, а також у приватному житловому секторі України? Чи не вважаєте ви, що приймаючи подібний закон, зрозуміло, там не зазначено в якій частині обмежені відповідні мирні зібрання, чи не вважаєте ви, що обмеження для невиключного кола осіб, для невиключного кола мирних таких зібрань в житловому, як тут зазначено, в житловому... в приватному житловому секторі може бути порушенням все ж таки конституційного права на відповідні мирні зібрання. А оте, про що ви сказали, там фабула вам була подана, це все ж таки має встановлюватися не на рівні закону, а на рівні рішення

суду, що, власне, і передбачено у нас можливість обмеження таких заходів за рішенням суду, там, де суд дає якраз оцінку, скажімо так, більше конкретним ознакам, параметрам, за якими може бути конкретне зібрання обмежено.

КЛИМЕНКО О.М. Я виходила з тих міркувань, що все ж таки, враховуючи, що питання прав і свобод людини і громадянина в Україні відповідно до пункту першого частини першої статті 92 в Україні, да, тобто їх утвердження, забезпечення і гарантії встановлюються виключно законом України, я вважаю, що таке важливе право, яке пов'язане з громадянськими свободами, як право мирних зібрань, воно також має бути врегульовано законом.

Я також вважаю, що це право не є абсолютним, що це право з міркувань і з мотивів забезпечення громадської суспільної безпеки забезпечення здоров'я і спокійної можливості забезпечення приватних інтересів осіб, які проживають у своєму приватному житловому секторі, також має бути забезпечено. Там, де можуть жити, тим більше, що це приватний сектор, де можуть жити люди із маленькими дітьми і якісь люди похилого віку, і інші люди, які, в принципі, мають право на належні умови забезпечення їхніх прав на проживання. Тому обмеження саме от в такій фабулі і, скажімо так, це ж модель, да, ми розглядаємо саме як модель і визначаємо лише певні якісь аспекти таких обмежень, я вважаю, що відповідно до європейських стандартів, зокрема і практики Європейського суду з прав людини, визначається оцей принцип домірності для того, щоб визначити баланс між інтересами різних груп осіб і в тому числі за різним змістом прав і свобод людини.

Тому в даному випадку, звісно, як на мій погляд, у мене не стояло завдання провести експертизу і в тому числі таку комплексну експертизу конкретного документа. Як я собі розуміла загальну ідею такого тестування, очевидно, це загальний хід думок, на які ти посилаєшся і як ти розмірковуєш. Можливо, я не повною мірою змогла висловити в цьому своєму як би написанні тесту в своїй письмовій роботі моє розуміння ставлення до принципу співмірності, домірності, але я думаю, що я змогла вам пояснити свою позицію і вважаю, що у даному випадку формулювання оцього завдання саме в тих варіаціях, що стосується об'єктів, які потребують забезпечення безпеки, належного правового режиму охорони, спеціального правового режиму і локації, які пов'язані також з належними, гідними умовами забезпечення життя приватної людини, мені здається, що це якраз був правильний такий вибір для того, щоб показати ось ці диференції, да, коли можуть бути застосовані отакі обмеження. До того ж там же було зазначено, що встановлені суттєві

обмеження, але там не визначено, що це була заборона. Тобто тут ми можемо говорити і про те, яка міра, який крайній зміст, який обсяг може бути таких обмежень.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Закінчуйте, будь ласка. Закінчуйте, зрозуміло.

КЛИМЕНКО О.М. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Роман Вячеславович Бабій.

БАБІЙ Р.В. Да, Оксана Михайлівна, скажіть, будь ласка, ну, знову таки, щоб потім не перестрибувати, в контексті першого завдання, яке десь... воно з Денисом Вячеславовичем перегукується, тому практично майже таке питання хотів задати з приводу того все-таки, з приводу коректності формулювання завдань і вашої реакції на цю коректність у ваших відповідях.

Тому що от дійсно, можливо, замало, як то кажуть, ну, обставин дано, мало конкретики, тому що закон суттєво обмежує, але насправді закон не може обмежувати – обмежує суд. Закон встановлює підстави для такого обмеження. Але, тим не менше, в своїй відповіді про оцей аспект ви не згадали. З чим це пов'язано? З тим, що ви вважали, що все-таки цей закон... Ви тільки що частково відповіли, що цей закон, скажімо так, не встановлює заборони, хоча заборона – це один із видів обмежень. Чи з якихось інших причин ви не згадали все-таки ключовий, як на мене, момент, що кінцеве слово за судом, якщо закон встановлює підставу, а, власне, якщо закон забороняє, то так не може бути, тому що це суперечить Конституції, бо заборонити може лише суд? Це перше.

І зразу з приводу коректності дайте відповідь. В завданні, от я зачитую вас, ви казали, тексту немає перед очима. Завдання складається з трьох абзаців, другий абзац присвячений обставинам певним справи. Група активних лобістів, яка виступає проти абортів та організовує протести проти абортів в різних містах України, запланувала організувати публічні демонстрації проти штучного переривання вагітності перед приватними помешканнями лікарів, які надають послуги з переривання вагітності. Ну, і згодом, там, закликали ув'язнених осіб. Ви в своїй роботі не висвітлювали от саме цих обставин, конкретних обставин. Це свідомо було зроблено, ну, з урахуванням того, що, по суті, КСУ не має, скажімо так, заглиблюватися в такі речі, чи з якихось інших причин?

КЛИМЕНКО О.М. Якщо дозволите, можна по порядку? Тому що трішки я не зрозуміла, ви і про перше, і про друге говорили.

БАБІЙ Р.В. Да, це, по суті, дві позиції хотів би ваших почути стосовно першого питання, якщо ми вже почали... першого завдання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, шановна кандидатка, якщо ви не зрозуміли якесь питання, спокійно перепитуйте, це нормально.

КЛИМЕНКО О.М. Дякую. Давайте, я скажу по першому питанню в частині...

БАБІЙ Р.В. Стосовно ролі суду, давайте так, якщо концентровано.

КЛИМЕНКО О.М. Стосовно ролі суду. Я почула ваше запитання і я хочу зразу прояснити. На мою думку, я вважаю, що відповіді на питання потрібно давати в тих межах, в яких було сформульовано це питання. І оскільки питання полягало виключно в тому, як оцінити цей закон, ми не оцінювали повністю, скажімо так, правове поле, врегулювання цієї ситуації. Звісно, в Україні існують свої механізми правового регулювання відносин, що пов'язано з такими свободами, але в даному випадку, наскільки я пам'ятаю... дійсно, чомусь я не думала, що будуть такі саме ретельні запитання. Тобто мова ідеться про те, що моя позиція мала бути висловлена, чи може бути в законі встановлено обмеження щодо такого виду свобод. І вибачте, тут я скористаюся додатковим документом - Європейська конвенція з прав людини, це стаття 11 частина друга, де чітко передбачено, що може бути в інтересах національної та громадської безпеки, для охорони порядку і запобігання злочинам. Тому в даному випадку, враховуючи межі поставленого запитання, я надавала свою відповідь саме в цьому контексті.

Що стосується коректності запитань. Я так розумую, це питання загальне, в цілому, не тільки по відношенню до цього, а в цілому. Да, ви хочете запитати?

БАБІЙ Р.В. Да, я хотів сказати, чи не здалося вам, що не зовсім конкретні, некоректні питання, що забагато невідомих, що... як в прикладі з судом, я ж кажу.

КЛИМЕНКО О.М. Я зрозуміла.

БАБІЙ Р.В. Ви пояснили свій підхід, давайте я роз'ясню трошки, ви пояснили свій підхід, чому саме так відповіли, але ж можна було і інший підхід застосовувати.

КЛИМЕНКО О.М. Можна. Можна.

БАБІЙ Р.В. Я саме до цього питання, особливо це яскраво для мене на прикладі першого питання, тому я в цій частині і задав, тому що тут може бути кілька гілок, як діяти в тій чи іншій ситуації. І зрозуміло, що в межах відведеного часу всі гілки пропрацювати важко. Ваше відношення саме до коректності таких завдань, можливо, побажання якісь.

Дякую.

КЛИМЕНКО О.М. Я зрозуміла ваше запитання і дякую за це запитання. Тому що, чесно кажучи, знаєте, питання цього інкогніто, цієї засекреченості загалом загального формату, методології, як задаються питання і як треба на них відповідати, воно дійсно, знаєте, як би ти знаходишся в невизначеному просторі. Тому я заздалегідь особисто для себе сформувала таку позицію, я розуміла, що враховуючи те, що всі кандидати мають високий професійний рівень, очевидно, що загальний підхід, методологія щодо формування тих чи інших питань вони будуть спрямовані не на те, що ти чітко знаєш цю норму закону, наприклад, що це пункт такий-то частини такої-то статті такої-то конвенції такої-то або протоколу до неї, а мова йде або про, можливо, там конкретна назва конкретного рішення або дата цього рішення, яке було винесено Європейським судом або, можливо, Конституційним Судом, мова йшла про логіку твоїх думок з точки зору отримання відповідного правового результату за визначених умов. І тому я б з вами три години на три запитання, які ти зразу оглядаєшся і ти розумієш, що вони дуже-дуже великі, я вважала, що нам комісія дає можливість, знаєте, свободу розсуду і вибудови певної концепції щодо підходу до вирішення того чи іншого питання, тієї чи іншої правової проблеми.

І вже, як ви правильно сказали, я підтверджую вашу думку, що у зв'язку з цим ти міг сам для себе визначити, яку ти лінію...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги і шановна кандидатка, давайте, це ми вже більше про процес проведення...

КЛИМЕНКО О.М. Тому я єдине хочу сказати...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте максимально коротко, бо у нас ще...

КЛИМЕНКО О.М. Коротко, да. Я хочу сказати, що деякі питання, на мою точку зору, дійсно, вони потребували не просто уточнення, а, напевно, і корекції, може, навіть, знаєте, але не можна судити суд, я би так сказала.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Так, зупиняю вас, шановна кандидатка.

Роман Вячеславович, ви все? Інші колеги...

БАБІЙ Р.В. Давайте, ще коротке уточнююче.

ГОЛОВУЮЧИЙ. У мене теж буде. У мене теж. А, уточнююче. Прошу.

БАБІЙ Р.В. Да, уточнююче по цьому, бо я згадував його, акцентую.

Про аборти оці, обставини, ви їх взагалі не згадали. На вашу думку, вони для чого були вказані в завданні? Просто щоб як фон, чи воно мало якесь значення? У відповіді ви, скажімо так, на відміну вад інших кандидатів зовсім проігнорували це питання. Я не знаю, це правильно чи ні, це я не кажу, що це правильно чи неправильно. Я хотів би узнати причини, чому.

КЛИМЕНКО О.М. Я зрозуміла ваше запитання. Я вважаю, що в даному випадку, конкретно у даному випадку питання акцентуації на проблематиці або на тематиці цього зібрання, ця проблематика, вона не впливала на загальне питання, яке було поставлено. І це не вимагало мого особистого ставлення.

БАБІЙ Р.В. Все, зрозуміло. Дивіться, мені відповіді достатньо. Давайте з метою економії часу, ви цілком вичерпно відповіли.

Дякую.

КЛИМЕНКО О.М. Дякую за розуміння.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Так, колеги народні депутати, є питання до кандидата? Якщо немає, я ще поставлю питання.

Дивіться, в своєму рішенні від 18 лютого 2025 року по вашій кандидатурі Дорадча група експертів зазначила наступне, мотиви навела. Надаючи відповідь на друге запитання, кандидатка продемонструвала достатню обізнаність із питанням принципу розподілу влад. Я виключно про себе, свою суб'єктивну точку зору скажу, що майбутній суддя Конституційного Суду продемонстрував достатню обізнаність із питання принципу розподілу влад – звучить якось як для студента юридичного факультету, для мене особисто, про достатню обізнаність з принципом розподілу влад.

Тому все ж таки по вашій відповіді на це питання у мене наступне. Завдання, друге завдання звучало наступним чином, зокрема мова йшла про те, що як на вашу думку... ой, вибачайте. Необхідно пояснити юридичний зміст принципу поділу влади, способи його дотримання, назвати ключові гарантії його реалізації. Тобто принципу поділу влади, ключові гарантії реалізації. Можете зараз назвати, навести приклади ключових саме гарантій реалізації принципу поділу влади.

КЛИМЕНКО О.М. Якщо говорити коротко і за ключовими якимись принципами, то я вважаю, що згідно Конституції принцип розподілу влади, єдиної державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, його основними гарантіями щодо поділу виступає система стримування і протизваг. І ця система стримування і протизваг, вона реалізується у відповідних механізмах, які... конституційних механізмах, які визначені у відповідних положеннях, щодо розподілу тих чи інших повноважень, які поділяються за своїми сферами, за певним функціоналом, за формуванням інституцій. І в системі взаємодії, тобто принцип взаємодії при загальному розподілі повноважень, він якраз і має забезпечити отой баланс різних гілок влади – законодавчої, виконавчої і судової – з метою забезпечення і функціональності, і взаємозалежності, і контролю, що забезпечує в цілому здійснення єдиної державної влади в країні.

Це як загальні ключові підходи і загальна концепція щодо розподілу державної влади в Україні.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Скажіть, будь ласка, на вашу думку, от за вашими відчуттями, чи... я так розумію, що в процесі сприяння нам оцінювання...

Руслан Олексійович шановний, вітаю. Зараз, Руслан Олексійович, у нас Голова Верховної Ради з'явився.

СТЕФАНЧУК Р.О. Доброго дня.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Руслан Олексійович, зараз ми закінчуємо з другою кандидаткою, одразу перейдемо, з вашого дозволу. Добре?

Так-от, повертаючись до свого питання. Скажіть, будь ласка, за вашими відчуттями, чи достатньо на цьому етапі, бо я так розумію, що Дорадча група експертів прийшла до висновку, що не потрібно додаткову співбесіду проводити на етапі визначення, так би мовити, професійних якостей. За вашими відчуттями суб'єктивними, якщо не хочете, можете не відповідати, одразу говорю, чи достатньо виконання практичного завдання без, скажімо так, співбесіди з вами, можливості пояснити ті чи інші питання, обґрунтувати свою точку зору? Як ви із законодавством порадите в цьому плані в майбутньому бути?

КЛИМЕНКО О.М. Дякую за питання. Дякую за довіру щодо моєї точки зору. Ви знаєте, я говорила, що я обдумала дуже багато щодо цього питання і цього етапу. Мені здається, що, дійсно, сама процедура і стадійність, яка передбачає багатофакторну, багатосуб'єктну перевірку професійності, в тому числі на підставі вже досвіду роботи, відповідної фахової характеристики особи, то для мене загалом ця така фахова перевірка, оцей іспит, тест, я не знаю, як його назвати, мені здається, що він більше має такі, я не знаю, психолого-професійні якісь такі... може, перевірку на логіку, на якесь IQ, на знову ж таки на якісь загальні знання. Тому що, звісно, він не може показати повний зріз знань теоретичних, практичних, які може мати особа, тим більше, що це може бути знання з різних галузей. Але, мені здається, що в той же час якраз така, скажімо так, достатньо факторна, багатофакторна і суб'єктна процедура в тому числі і участі в цьому процесі якраз на цьому середньому рівні, в середній ланочці комітету, який проводить співбесіду, очевидно, що це і є вагомим елементом, скажімо так, і перевірки професійних знань, і загальної підготовки кандидата, для того, щоб зробити певні висновки про його фаховість і про його професійний рівень.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Максимально лаконічно, бо багато часу, як бачите, приділяємо, не достатньо багато, хотілось би набагато більше часу кандидатам, але тим не менше.

Роман Вячеславович Бабій. Після того, я думаю, що у мене буде одне коротке питання, після того ми перейдемо до першого питання, оголосимо перерву у розгляді другого.

БАБІЙ Р.В. Денис Вячеславович, з вашого дозволу, я два питання задам. Одне коротке дуже, воно подібне до того, що до минулого кандидата.

Перше питання. Це в контексті принципу розподілу влад. От ви у своїй роботі пишете, що, я процитую: "Несумісність з вимогами даного принципу при здійсненні повноважень, можливо, в разі переобрання такими суб'єктами на себе повноважень, що посутньо змісту та функціям належать до сфери компетенцій та повноважень іншої гілки влади, наприклад, в разі, якщо уряд на рівні урядових нормативно-правових актів встановлюватиме правове регулювання, що по суті належить (я скорочу) до компетенцій парламенту".

У мене питання, а коли не нормативно-правовими актами, а, скажімо так, фактичними діями якийсь певний орган здійснює певні дії, наприклад, у своїх публічних виступах чи у заявленні позицій він дещо перебирає на себе повноваження інших гілок влади і ставить їх в певні рамки, чи надає їм завдання публічно. Чи, на вашу думку, чи не є це ознакою порушення принципу розподілу влад і, можливо, в деякій мірі узурпація влади?

КЛИМЕНКО О.М. Ну, знаєте, в цьому питанні - може, я не до кінця зрозуміла, - я виходжу просто з того, що в Україні відповідно до встановленого в Конституції, в статті 19, діє відповідний правопорядок. І цей правопорядок ґрунтується на тому...

БАБІЙ Р.В. Пані Оксано, щоб зекономити, я уточню, можливо, дійсно, я досить складно сформулював.

Ви наводите приклад, коли видають нормативно-правові акти, які належать до сфери компетенції іншого, це є порушення принципу розподілу влад. Якщо не видають нормативно-правові акти, а своїми діями, публічними, говорять, що треба так зробити, дають вказівки, завдання, чи це є порушення принципу розподілу влад, чи ні? Мова не йде про... *(Не чути)*

КЛИМЕНКО О.М. Я зрозуміла, але я, дозвольте, завершу свою думку. Тому що там зазначено, що орган державної влади, посадові особи діють у спосіб, у формах і відповідно до Конституції та закону. І я вважаю, що якщо мають місце відповідні дії, можливо, про ті, які ви говорите, очевидно, що суб'єкт-адресант може вимагати, якщо він є відповідальним, у своїй діяльності додержання відповідної форми.

Тому, очевидно, ви хочете сказати про, ну, я не знаю, це, можливо, якісь, як сказати, публічні заяви, але вони не мають юридичних наслідків, вони не мають, ну, як би

питання юридичної або конституційної, я би так сказала, конституційної політичної відповідальності кожного суб'єкта державними владними повноваженнями, вони апелюють до виконання частини другої статті 19 Конституції України. Тому, звісно, що можуть бути якісь... ну, скажімо так, відсутність кореляції, або певних належних правових форм. Я вважаю, що відповідальність кожного полягає в тому, що він має особисто і по відношенню до інших суб'єктів дотримуватися тих положень і норм, які визначені в Конституції України. Тому, очевидно, що це можливо, очевидно, ми можемо говорити про ручне якесь управління, тому що і теоретично, як існування реальної дійсності, те ж саме відоме там правило телефонного дзвоника або що, ніхто не говорить про те, що такі засоби можуть не існувати, тобто не треба бути повним ідеалістом для того, щоб розуміти. Але що стосується правових наслідків тих чи інших дій, очевидно, що вони мають бути включені у відповідний визначений Конституцією правовий режим.

БАБІЙ Р.В. Зрозумів, пані Оксано, зрозумів вашу позицію.

Останнє питання з мого боку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тільки постарайтесь дуже лаконічно відповідати, я попрошу.

БАБІЙ Р.В. Я не думаю, що воно не потребує там якоїсь розлогої відповіді.

Третє питання, яке вам було поставлене в письмовому завданні, містить посилання на частину другу статті 5 Конституції України. Хоча насправді це є частиною третьою. Можливо, це помилка технічна, а, можливо, це свідомо було зроблено, щоб перевірити уважність конкурсанта. І у вашій відповіді ви так само цитуєте, власне, це завдання і так само вказуєте, цитуєте цю норму і так само вказуєте, що це частина друга статті 5 Конституції України, хоча насправді це частина третя.

Питання, чому ви так зробили, чи це неухважність, чи це, не знаю, надмірна довіра до ДГЕ, яке апріорі не може помилятися в поставлених завданнях?

Дякую.

КЛИМЕНКО О.М. Дякую вам за запитання. Ну, якраз це відноситься до того роду запитань щодо коректності написання формулювання запитань на цьому етапі. Можливо, ви знаєте, можливо, це і було якраз перевірка і, власне кажучи, можливо, суб'єкт, який прописував, він не зовсім оцінював нашу... можливо, це технічна якась помилка.

Тому у своїй відповіді, впевнена, ви звернули увагу, я написала, щоб в кожному формулюванні і положенні зробила зазначення на ті статті, які відповідають тексту нашої

Конституції. У даному випадку завдання я переписувала безпосередньо з тих матеріалів, які у нас були, а відповідь я дала так, як я вважала, має це відповідати і як це відповідає Конституції України.

БАБІЙ Р.В. Зрозумів. Тобто ви зазначили, просто переписавши завдання.

КЛИМЕНКО О.М. Да. Я написала так, як там було, і я вважаю, що, ...*(Не чути)* перевірка якась, але писати з того, що...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Почули. Пані Оксано, я думаю, зрозуміла ваша відповідь.

І останнє. Руслан Олексійович, вибачаємось, вже дуже хочеться завершити з кандидатом. Я просто не можу оминати це питання, я передивився перелік, величезний перелік ваших статей, чесно кажучи, я не міг не зупинитися, звичайно, на одному питанні. Стаття була з матеріалів наукового круглого столу з матеріалів, там була опублікована ваша стаття чи там доповідь, я тут не впевнений, має назву "Конституційна відповідальність суб'єктів законодавчого процесу як фактор підвищення ефективності законодавчої діяльності". Я думаю, ви пам'ятаєте. І у зв'язку з цим у мене питання. Ви зазначили, що доцільність введення такої відповідальності для... про доцільність введення такої відповідальності для народних депутатів. Якщо можна, коротко, але по суті, яка форма, на вашу думку, і чому це має бути введено чи ви досі дотримуєтесь такої позиції, яка це має бути відповідальність і за що?

КЛИМЕНКО О.М. Власне кажучи, це дійсно, так я пам'ятаю прекрасно цю роботу, цю мою статтю. Це були тези до наукової конференції і вони стосувалися конституційної відповідальності, і це була робота суб'єктів законодавчої діяльності, яка була присвячена теоретичним питанням розмірковування щодо того, що таке конституційна відповідальність, який її зміст, який її сенс, у тому числі що стосується, зокрема, суб'єктів законодавчої діяльності. І це б включало в себе і моральні, етичні, концептуальні, професійні та інші засоби.

Я, можливо, не зможу вам відповісти прямо конкретно там по якихось положеннях, я й не пам'ятаю просто цю статтю, якщо ви маєте її...

ГОЛОВУЮЧИЙ. А я, справа в тому, що там і не побачив якихось конкретних пропозицій і пропис якихось...

КЛИМЕНКО О.М. А їх там, я думаю, що там не... *(Не чути)* загальне питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, але, правильно, але побачив тезу про те, що це доцільно, введення такої відповідальності. Саме тому я й питаю, яка саме і за що? Для народних депутатів.

КЛИМЕНКО О.М. Я вважаю, що конституційна відповідальність, да, це насамперед відповідальність як би політична, відповідальність у тому числі і перед народом, і перед виборцями за ті очікування, які покладаються, да, наприклад, певним електоратом на досягнення тих чи інших цілей, на, можливо, якісь резонансні питання, на ті суспільні реакції. От в цьому вона і полягає, конституційна відповідальність, на моє переконання, оскільки ми говоримо, що це є складовою суспільно-державного устрою і організації політичної системи.

І безумовно, що питання відповідальності є одним з центральних питань у будь-якій правовій діяльності. Я вважаю, що це дуже актуально.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, дякую. Це мені тут трошки не туди, тому що я конкретно поставив питання, яка відповідальність.

КЛИМЕНКО О.М. Це не може бути питанням юридичної відповідальності, це може...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тобто конституційна відповідальність, на вашу думку, – це політична відповідальність, правильно?

КЛИМЕНКО О.М. Я вважаю, що в даному випадку в залежності від характеру суб'єкта, якому було присвячено дану статтю, а тоді, якщо я не помиляюсь, мова йшла про удосконалення діяльності, це було в контексті загального такого політичного процесу щодо реформування парламенту, підвищення його функціональної спроможності, тому ці питання, дійсно, вони були актуальними, і, до речі, певні матеріали, в тому числі в рамках...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, дякую. Пані Оксана, дякую. Я почув відповідь на своє питання. Ну, да.

КЛИМЕНКО О.М. Дякую за запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, якщо немає більше у народних депутатів питань до кандидатки, я вам дякую, шановна пані кандидатка, як і всім кандидатам. Бажаю успіху і в проходженні комітету, і в проходженні в подальшому в парламенті.

Тому, колеги, дякую вам. Вас поки що...

БАБІЙ Р.В. Фінальне слово, пане голову, забули знову.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, забуваю. Фінальне слово.

БАБІЙ Р.В. Але в межах регламенту, будь ласка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Одна хвилинка, одна хвилинка, і ми після того переведемо вас в зал очікування, і візьмемо перерву в цьому питанні, і перейдемо до питання першого нашого порядку денного сьогодні. Одна хвилинка.

КЛИМЕНКО О.М. Я дуже коротко висловлюся. Я насправді хочу подякувати, хочу подякувати нашому комітету, хоч в якій формі ми дистанційно працювали багато років. Я хочу подякувати за те, що ви мені дали шанс з самого початку, те, що ви мене рекомендували до проходження цього конкурсу. Я дякую вам за ту увагу, яку ви присвятили по своєму часу, я бачу, що ви знайомилися з моїми документами, з тими запитаннями, достатньо слушними, дали мені можливість представити, вислухали всі мої відповіді, дали можливість мені представити себе у цьому конкурсі. Дякую всім, з глибокою повагою.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Оксана. Все, переводьте кандидатку у нас в режим очікування, як і інших.

А ми, як з вами домовлялися, поки що оголошуємо перерву в розгляді цього питання нашого порядку денного, питання другого. І переходимо до розгляду питання першого нашого сьогоднішнього порядку денного – це проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої (реєстраційний номер 14056) авторства народного депутата України Голови Верховної Ради України Руслана Олексійовича Стефанчука та інших народних депутатів України.

Руслан Олексійович, при всій повазі, але спочатку ми надаємо слово голові профільного підкомітету нашого щодо цього питання. Прошу голову профільного підкомітету доповісти про результати розгляду на підкомітеті зазначеного питання. Іван Романович.

КАЛАУР І.Р. Денис Вячеславович, давайте дамо слово Руслану Олексійовичу, він вже так довго чекає, а потім я вже розкажу висновок. Добре? Не заперечуєте?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Звичайно. Звичайно. Я мав дотриматися цього.

Руслан Олексійович, прошу, вам слово від авторів.

СТЕФАНЧУК Р.О. Дякую.

Вельмишановний Денисе Вячеславовичу, Іване Романовичу, вельмишановні колеги! Насамперед я дуже хочу подякувати вам за те, що сьогодні ви розглядаєте цей дуже важливий законопроект, який є початком великої реформи рекодифікації цивільного законодавства. І ми вирішили свідомо почати з книги першої, тому що це фундаментальні засади всього цивільного законодавства.

Ви знаєте, що Цивільний кодекс, який був прийнятий у 2003 році, і ми вже прожили з ним, слава богу, відповідно майже 23 роки, він вже потребував великої кількості змін, і вони перманентно вводилися в ті чи в інші статті Цивільного кодексу. Але комплексного осмислення фактично майже через чверть віку так і проведено не було. І саме тому у 2020 році була створена робоча група в українському парламенті, які зайнялася питаннями рекодифікації цивільного законодавства. Я хочу подякувати, тому що якраз багато народних депутатів, в тому числі велика кількість представників саме вашого комітету, брали постійну і активну участь у всіх засіданнях робочої групи з рекодифікації. І результатом стало внесення двох перших законопроектів книги першої і книги другої. До речі, по книзі другій я буквально тільки що завершив тригодинну зустріч з журналістами-розслідувачами, ми дійшли згоди по всіх питаннях, всі визначили, що там ніякої великої зради немає. Ми готові підрихтувати деякі положення і рухатися далі.

Але по книзі першій, повертаючись до цього, я окремо хочу підкреслити, що ми розширили бази з цивільного законодавства, ми розширили кількість принципів. Ми по-іншому глянули на перелік суб'єктів, розширили перелік об'єктів, розширили перелік підстав виникнення, зміни, припинення, призупинення, поновлення цивільних прав і обов'язків, розширили цілу низку питань, пов'язаних з правосуб'єктністю фізичної особи,

правосуб'єктністю юридичної особи. Особливо це цінне було в контексті того, що ми скасували дію Господарського кодексу, і це також потребує від нас певних дій по вдосконаленню видів організаційно-правових юридичних осіб. Ми розглянули прискіпливе питання правочинів, визначивши договір як основний вид, правочинно змінивши деякі фундаментальні положення про правочин, привівши їх у відповідність до найновітніших розробок приватного законодавства, які існують сьогодні в світі. Це, зокрема, проєкт DCFR, це Комісія Ландо, статuti Рим III, Рим IV і інші міжнародні акти, наблизили тим самим цивільне законодавство до стандартів Європейського Союзу. Окремо ми переглянули низку питань, пов'язаних з представництвом, з строками в цивільному праві і запропонували на ваш розгляд фундаментальний підхід до оновлення першої фундаментальної книги цивільного законодавства.

Ще раз хочу подякувати всім, хто взяв участь у цій підготовці, і дуже прошу підтримати комітетом рішення винести на розгляд українського парламенту першу книгу і рухатися далі. Тому що далі у нас на виході третя, четверта, п'ята, шоста, сьома, восьма і дев'ята книга цивільного законодавства. Ми хочемо перейти від шестикнижної до дев'ятикнижної структури Цивільного кодексу і запрошую колег і далі долучатися до вдосконалення цивільного законодавства. Ще раз дякую всім і дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Руслан Олексійович, за представлення законопроекту.

Я так розумію, Павло Васильович, ви питання хочете поставити.

ПАВЛІШ П.В. Так. Руслан Олексійович, підкажіть, будь ласка, а вводиться воно в дію буде покнижно чи разом все? Бо вчора ми там обговорювали це питання і так і не зрозуміли, як саме має бути.

СТЕФАНЧУК Р.О. Логіка яка, ми будемо вводити покнижно, тому що робота над деякими книгами ще триває, зокрема що стосується книги п'ятої, яка є найбільшою і стосується зобов'язального права всіх видів договорів, недоговірних зобов'язань. Тому ті книги, які ми можемо без проблем вводити, ми будемо вводити вже. А після того, як ми приймемо останню книгу, яка буде нами домовлена в Цивільному кодексі, ми зробимо перенумерацію статей Цивільного кодексу для того, щоб нам не робити це зараз і не збивати структуру і логіку нумерування постатейного списку. Але вводиться буде по стану готовності, як голосувався, в принципі, і Цивільний кодекс України.

ПАВЛІШ П.В. Зрозуміло. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Руслан Олексійович, ми вчора, дійсно, з колегами по комітету обговорювали предметно цей законопроект і у нас, дійсно, поставало питання, чи не буде поступове таке введення в дію різних книг, чи не призведе до того, що понятійний в тому числі апарат різних книг, якщо ми зараз там... раніше введемо першу, другу, інші залишаться старі, старі положення Цивільного кодексу, чи не буде неузгодженості, чи не є доцільно їх разом все ж таки вводити? Бо, чесно, говорю і колеги, думаю, підтвердять, вчора ми це досить серйозно обговорювали.

СТЕФАНЧУК Р.О. Дякую дуже за запитання.

Коли ви глянете техніку нормопроєктування, яку ми запропонували в книзі першій і другій, коли ми вводимо нові положення, нові бачення, новий глосарій, ми прописуємо його в тому числі і для всіх подальших книг. Наприклад, ми ввели замість пострадянського поняття "моральні засади суспільства" ми ввели "доброзвичайність", український термін, доповнивши його латиною *boni mores*, і провели це не тільки в книзі першій, не тільки в книзі другій, а наскрізно по всьому тексту Цивільного кодексу, де зустрічалося це поняття.

Далі, ми відмовляємося від поняття "відшкодування моральної шкоди", ми говоримо про компенсацію моральної шкоди, тому що принципом відшкодування є повнота, що неможливо при компенсації моральної шкоди, там не може бути принцип повноти. І цей термін "компенсація" ми змінюємо по всьому тексту Цивільного кодексу. Тобто якщо ми підходимо до якогось терміну, який буде потребувати заміни не тільки в цій книзі, а наскрізно, ми вже робимо цю роботу в цих книгах. Тому ми обрали такий спосіб рекодифікації, який забезпечить термінологічний баланс по всьому полотну Цивільного кодексу України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

І перед тим, як Ігор Павлович зараз, я думаю, що це все одно буде предметом, звичайно, обговорення в разі ухвалення законопроекту в першому читанні, при опрацюванні до другого читання. І скажіть, будь ласка, вашу точку зору, це все ж таки ґрунтовний системний документ, над яким працювала велика кількість поважних і науковців, і практиків, і так далі. Але, разом з тим, значення Цивільного кодексу для всієї правової системи відверто важко переоцінити, да, ми всі з вами це розуміємо. На вашу думку, чи не є доцільним, бо відверто від моменту реєстрації до моменту розгляду комітету не так багато часу пройшло, чи не є доцільним збільшити строк на внесення

пропозицій до другого читання удвічі для того, щоб більше у суб'єктів права законодавчої ініціативи було можливості і ознайомитись, і подати відповідні пропозиції?

СТЕФАНЧУК Р.О. Я абсолютно підтримую таку пропозицію. Коли комітет схвалить, буду підтримувати її в залі, тому що це Цивільний кодекс, попри ґрунтовність пропрацювання, він не потребує спішки, тому що це кодекс всіх і кожного. І дуже важливо, щоб ми всі ознайомилися з кожним положенням, яке там є, і виписали його максимально коректно з урахуванням не тільки сучасних стандартів нормотворчої діяльності, але і того, як воно вплине і на судову практику. Ми окремо будемо проводити ще консультації з суддями відповідного спрямування, тому я теж просив би комітет прийняти рішення щодо того, щоб збільшити строки підготовки до другого читання.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, тоді я одразу скажу... Що-що, Павло Васильович?

ПАВЛІШ П.В. На рахунок 116-ї, треба чи ні, Руслан Олексійович?

СТЕФАНЧУК Р.О. Я думаю, що, мабуть, доцільно треба було б, бо, можливо, окремі положення в результаті доопрацювання будуть потребувати внесення уточнень у певні спеціальні законодавчі акти. Тому, якщо можна, я теж пропонував би застосувати частину першу 116-ї Регламенту Верховної Ради України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, що стосується, да, ми теж це питання вчора з колегами на робочій нараді, у нас так прийнято, проговорювали теж. По частині першій статті 116 у нас питання, чи не занадто ми дозволимо розширювати внесення змін, бо книга перша, вона стосується, чесно кажучи, і дається визначення, що таке цивільно-правові відносини. Якщо просто сказати, все, що не є публічно правовими, да. І якщо ми 116-у, чи не відкриємо ми просто можливість змінити все законодавство в нашій країні, яке... Ми через це тільки дещо, знаєте, задумались, наскільки це буде правильно.

СТЕФАНЧУК Р.О. Я тут сподіваюся на мудрість комітету і переконаний, що вона, як завжди, буде продемонстрована на найвищому рівні. Але я думаю, що, можливо, таке станеться, ви правильно сказали, що змінена філософія Цивільного кодексу у визначенні, що є приватними відносинами. Ми відійшли від принципу перераховувати перелік

приватних відносин, а скористалися статтею 19 Конституції України і сказали, що все, що законом не визначено як публічне, є приватними відносинами. І це абсолютно кореспондується зі статтею 3, де людина, її життя, здоров'я, честь, гідність є вищими соціальними цінностями, а значить опікується з боку приватного права. Тобто тут трошки інша філософія і тут такий ризик є. Я погоджуюсь з цим, але сподіваюся на мудрість рішення комітетського.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ігор Павлович Фріс.

ФРІС І.П. Руслан Олексійович, дякую, що знайшли час представити особисто законопроект спільного авторства. Я просто по одному питанню стосовно набрання чинності. Ви, напевно, можливо, неправильно зрозуміли колег, вони не говорять про те, яким чином будуть набувати чинності книги одна за одною і ту низку, яку ми протягнули через шлейф, який ми протягнули через всі книги Цивільного кодексу щодо глосарію понять, строків і всього решта. Ідея якраз полягає в тому, чи не будуть вони конфліктувати з існуючими вже, діючими нормами Цивільного кодексу. Наприклад, якщо ми зараз приймемо книгу першу, вона набирає чинності з моменту опублікування, чи не вступить вона в конфлікт з існуючими сьогодні іншими частинами, які поки що не змінені відповідно до умов книги першої? Про це саме мова. Може, якраз в цьому є зміст об'єднати і набрання чинності новими книгами, зробити спільно, щоб воно все діяло одночасно?

СТЕФАНЧУК Р.О. Дивіться, покнижний принцип прийняття закладався в первісну структуру ще у 1998 році, коли почала писатися перша логіка оновленого Цивільного кодексу. І в 2003 році він приймався також покнижно, і там була певна залежність однієї книги від іншої, але це пов'язано з тим, що вводилася абсолютно нова структура, нове бачення і нова логіка. Процес, який опосередковуємо ми, називається рекодифікацією. І я, до речі, хочу подякувати, пане Ігорю, вам за дуже-дуже активну участь.

І хочу попросити, я поки станом на зараз при покнижному введенні якихось ризиків, несостиківки не бачу. Тому що перша книга, вона стосується, в принципі, питань, пов'язаних із загальними положеннями, які поширюються на всіх. І там не буде чогось такого, щоб кардинально могло відрізнити і надати якісь ризики для інших книг. Але якщо такі ризики є, тому, можливо, я й повертаюсь до частини першої 116-ї, щоб у нас був

зазор для того, щоб, наприклад, внести якісь зміни в положеннях книги п'ятої, чи зміни в положеннях книги третьої, яка вже теж, проект якої на виході, і теж ми будемо вносити.

Тому станом на зараз я отаких от ризиків і не бачу, Ігор Павлович.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги народні депутати, чи будуть запитання до Руслана Олексійовича? Немає.

Руслан Олексійович, ми вам дякуємо за участь у засіданні комітету. Представлення законопроекту, якщо є час, бажання, прошу, залишайтеся. Якщо ні, ми вам дякуємо.

СТЕФАНЧУК Р.О. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. І тепер слово для представлення законопроекту має Іван Романович Калаур, голова профільного підкомітету.

КАЛАУР І.Р. Дякую, Денисе Вячеславовичу.

Дійсно, як сказав Руслан Олексійович, була пророблена колосальна робота, робота тривалістю 3 роки. До цієї роботи були залучені фахівці, практично всі школи, юридичні школи в нашій державі. Вони надавали свої пропозиції, бачення щодо змісту книги першої. Ця редакція пройшла хорошу ревізію у юристів-практиків, і в тому числі і членів нашого комітету, бо багато членів нашого комітету є членами робочої групи. Були гострі дискусії. Оцей законопроект 14056, як я вчора вже говорив на нараді, це є такий компромісний варіант усіх цих наукових бачень, бачень юристів-практиків, цих тенденцій, які ми зараз прослідковуємо, рекодифікацію, процеси рекодифікації, інших європейських державах, взяти за основу – Німеччина, Франція, Молдова, Румунія. Це робилося з тією метою, щоб ми максимально своє законодавство, яке регулює сферу приватних правовідносин, наблизили до європейських стандартів.

Зрозуміло, що десь, можливо, і потрібно буде якісь зробити моменти уточнення, моменти шліфування. Я думаю, що ми це зробимо на рівні поправок. З приводу застосування статті 116 я десь погоджуюся з позицією комітету, щоб ми не відкрили зараз ящик пандори і не погрузли в мільйоні поправок, тому, напевно, будемо думати чи варто застосовувати статтю 116.

Комітет, підкомітет, який я очолюю, це підкомітет з питань цивільного і адміністративного законодавства, в середу розглянув цей законопроект, і нині я хочу з великою приємністю відзначити, що всі члени підкомітету позитивно відгукнулися про те, щоби цей законопроект рекомендувати Верховній Раді на розгляд.

За результатами розгляду було прийнято рішення рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного чотирнадцятої сесії Верховної Ради дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку із оновленням (рекодифікацією) положень книги першої (реєстраційний номер 14056; від 21 вересня 2025 року), який поданий народним депутатом Головою Верховної Ради України Русланом Олексійовичем Стефанчуком та іншими народними депутатами, та за результатами розгляду його в першому читанні прийняти за основу.

Доповідачем від комітету з цього питання під час розгляду законопроекту на засіданні Верховної Ради України призначити голову підкомітету, тобто мене.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Ще є бажані виступити від комітету, народні депутати? Ігор Павлович Фріс, прошу, вам слово. Потім буде позиція запрошених.

ФРІС І.П. Прошу вас до висновку комітету включити в резолютивну частину збільшення строку на подачу правок, щоб воно так само звучало.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, це ж ми вже обговорили.

ФРІС І.П. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тоді слово має Міністерство юстиції.

БАНЧУК О.А. Добрий день, Денис Вячеславович, Руслан Олексійович, шановні народні депутати! Банчук Олександр, заступник міністра юстиції. Офіційної позиції міністром юстиції підписаної ще немає у нас, тому що опрацьовується документ. Але з попередньої позиції і моєї особистої, і тих, що отримано від фахівців, звичайно, повністю підтримуємо законопроект і вважаємо, що це важливий крок у подальшому вдосконаленні цивільного законодавства.

І що важливо, особисто хотів би сказати, не як заступник міністра, а як людини, яка свого часу писала дисертацію, але більше з точки зору теорії публічного права, яка називалася "Публічне і приватне право: Історія та сучасність". Цікавий підхід у авторів законопроекту в тому, що ідеться про приватні відносини і джерела приватного права, і це

буде означати, що у нас справді виникне питання, як цивільне законодавство застосовувати до сімейних відносин, до ...*(Не чути)*

Але я залишу ...*(Не чути)* дискусій і мені буде складно далі зараз говорити. Але просто це зміна, коли ми говоримо не про тільки... не про цивільні відносини, а про приватні відносини, це такий важливий крок, і очевидно, що потрібно, надалі будемо думати, як це. А знову ж, але це моя... хотів би висловитися просто особисто як людина, яка мала з іншого зору, не зараз як заступник міністра юстиції. Але Міністерство юстиції, фахівці підтримують цей проект і також просимо підтримати його на комітеті і на засіданні Верховної Ради.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ігор Павлович Фріс, рука піднята.

ФРІС І.П. Пане Олександр, скажіть, будь ласка, коли ви отримали від Комітету з питань правової політики документи або коли був зареєстрований вказаний законопроект? І чому міністр юстиції не знайшов час підписати відповідний документ щодо підтримки або не підтримки, або висловлення зауважень щодо вказаного законопроекту? Мені здається, що Цивільний кодекс абсолютно достойний документ, щоб міністр знайшов час приділити йому трошки уваги.

БАНЧУК О.А. Денис Вячеславович, Ігор Павлович, я зараз мушу перевірити, бо у мене такої інформації немає, про те, що... Але тільки... зразу, очевидно, був надісланий на отримання позиції, коли було зареєстровано там 21 вересня цей проект документа. Зараз я не можу сказати про те, що... Ви знаєте, за всі роки Департамент приватного права, я ніколи за нього не відповідав, просто мене визначили як учасника від Міністерства юстиції у засіданні цього комітету, тому я зараз поки... Мені потрібно перевірити і тоді повідомити вам.

ФРІС І.П. Хто зараз очолює Департамент приватного права? До кого нам звертатися тоді в цьому плані?

БАНЧУК О.А. Є профільний заступник, яка Олена Миколаївна Ференс, яка відповідає за Департамент приватного права, а в.о. це Тетяна Мацаєнко є, це вона...

ФРІС І.П. Може, підключить Ференс, щоб ми зрозуміли, коли буде висновок міністерства по цьому законопроекті.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, пан Олександр, якщо є можливість повідомити і підключити іншого заступника чи заступницю міністра, будь ласка.

Павлов Васильович Павліш.

ПАВЛІШ П.В. Я тільки така репліка. Питання до Міністерства юстиції, а саме до того, що сказав пан Олександр Банчук. Я хочу наголосити на тому, що я впевнений, що ми приймемо цей законопроект, він набуде чинності як закон, і у вас буде якраз новий предмет для нових наукових досліджень, вже продовження вашої діяльності наукової, чому бажаю успіху.

КАЛАУР І.Р. Я бачу, Павло Васильович весь час щось намікає про дисертацію, я не розумію, до чого це, чи це він вирішив зайнятися ще наукою попри це.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте, позицію Міністерства юстиції почули. Присутні і запрошені, якщо ви бажаєте виступити, ви можете піднімати руку, я надам слово всім.

Позиція Верховного Суду в будь-якому випадку нам цікава. Хто від Верховного Суду? Потім я бачу пан Андрій Овсієнко від Уповноваженого з прав людини, до вас так само буде питання щодо зазначеного законопроекту, якщо є позиція.

Верховний Суд.

ЛІДОВЕЦЬ Р.А. Доброго дня, шановні колеги. Руслан Лідовець, суддя Касаційного цивільного суду. Щиро вдячний вам за можливість виступити сьогодні на комітеті. Хотів би сказати, що, на жаль, нам було досить недостатньо часу ознайомитися з ...*(Не чути)* конкретні пропозиції. Був би дуже вдячний, якщо буде надана така можливість суддям Верховного Суду запропонувати свої зауваження і пропозиції.

Зі свого боку хотів би сказати, що дуже позитивно ставимось до ідеї рекодифікації Цивільного кодексу. Дійсно, суспільні відносини настільки швидко розвиваються, що існує потреба у такій серйозній ...*(Не чути)* Цивільного кодексу. Але, разом з тим, опрацювавши даний проект, хотів би сказати, що практична реалізація окремих положень, вона потребує обговорення саме з точки зору застосування цих норм на практиці. Був би вдячний, щоб така можливість була надана.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Почули позицію.

Пане Расіме, ви включились, ви додати щось хочете?

БАБАНЛИ Р.Ш. Добрий день, Денис Вячеславович. Расім Бабанли, перший заступник керівника Апарату Верховного Суду. Надійшов він на опрацювання відносно нещодавно. Судді проявляють дуже великий інтерес зі зрозумілих причин. Тому ми будемо готові, напевно, що ближче до того, коли цей законопроект буде розглядатись вже в другому читанні комітетом, і до того часу надамо доволі такий комплексний документ, в якому буде відображено позицію щодо тих чи інших дискусійних питань. Тому що, очевидно, що тут є про що подумати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Расіме, а як ви думаєте, рекодифікація Цивільного кодексу призведе до єдності більше з тої практики, чи навпаки?

БАБАНЛИ Р.Ш. Я думаю, що в хронологічному етапі може бути різне. Але зрештою ми прийдемо до єдності, це точно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую.

Так, у нас є, я бачу, пан Андрій Овсієнко, Представник Уповноваженого Верхової Ради з прав людини. Чи можете ви позицію на комітеті зараз оголосити?

ОВСІЄНКО А.А. Доброго дня, Денис Вячеславович, пане Голово Верховної Ради! Ми дійсно отримали нещодавно в опрацювання законопроект, який сьогодні обговорюється, і законопроект, який стосується другої книги. Ми готуємо експертну позицію. Безумовно, обсяг матеріалу дуже великий і наші спроможності, на жаль, не відповідають тим викликам, які породжує цей законопроект.

В цілому хочу сказати, що для мене як для судді у відставці цілком зрозуміла логіка і спрямування такої законодавчої ініціативи. Приватне право, на жаль, на сьогоднішній день є недооціненим з точки зору викликів, які постають перед суспільством, перед державою, перед правовою системою, перед судовою системою і воно потребує абсолютно нового, якісного, іншого регулювання, мабуть, з точки зору гармонізації з європейським законодавством, з міжнародним правом. І тому така ініціатива нам зрозуміла, ми її в цілому підтримуємо. Однак хочемо зосередитись на тих чутливих моментах, які і вже викликають обговорення у громадянському суспільстві, правозахисній спільноті. Тому хочемо бути комплексними, системними при опрацюванні

цього законопроекту і наступного також. Наша позиція обов'язково буде надана. Ми надіслали комітету побажання надати нам додатковий час і дочекатися нашої позиції.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Звичайно, розуміємо дещо скорочені строки, саме тому і пропонується збільшити строк на внесення пропозицій, щоб в тому числі з урахуванням позицій різних інституцій, народні депутати могли і суб'єкти права законодавчої ініціативи, власне, зареєструвати відповідні пропозиції після аналізу цього законопроекту.

Колеги, ще хтось бажає з запрошених висловити свою позицію? Примусово не будемо нікого питати, окрім Мін'юсту. Мін'юст, що з питанням другої заступниці, іншої?

БАНЧУК О.А. Денис Вячеславович, якщо дозволите. Я не знаю, чи можу... просто це особиста інформація у нас. Я зараз...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви самі вирішіть, як що... Можете казати, можете ні.

БАНЧУК О.А. Є об'єктивні причини, чому Олена Миколаївна не може взяти участь у засіданні. Я їх не буду оголошувати. Якщо потрібно, я приватно... Це те, що тільки що Олена Миколаївна мені написала просто. Пробачте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Окей.

Так, Ігор Павлович.

ФРІС І.П. У мене просто одне питання, чи можемо ми бути впевнені, що на момент розгляду вказаного законопроекту у залі Верховної Ради міністр знайде час ознайомитися з відповідним законопроектом, який поданий Головою Верховної Ради, і дати своє експертне заключення від імені міністерства.

БАНЧУК О.А. Денис Вячеславович, Ігор Павлович, я постараюся все можливе від себе зробити, щоби була позиція, тому що я зараз сьогодні представляю тут Міністерство юстиції...

ФРІС І.П. Тоді вас треба робити міністром, Олександрє.

БАНЧУК О.А. Що потрібно, я все буду робити, залежне від мене, щоби була позиція, на момент розгляду у Верховній Раді, позиція Міністерства юстиції на цей важливий законопроект.

ФРІС І.П. Дякую, Олександрє.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, давайте по 116-й все ж таки визначимось, ну, ми з вами дійсно проговорювали. Мені, звичайно, щось підказує, що опрацювання цього законопроекту буде потребувати внесення змін до інших законів.

ФРІС І.П. Відкриємо скриньку пандори.

ГОЛОВУЮЧИЙ. З іншого боку, дивіться, можемо зробити таким чином, як би, ми ж, Руслан Олексійович, я так розумію, що книга друга у нас теж скоро буде на розгляді, да?

СТЕФАНЧУК Р.О. Так, так. Сьогодні ми зняли всі питання з журналістами-розслідувачами, з медіа-юристами, і тому немає жодних перешкод і взагалі жодних підстав для того, щоб не розглядати в першому читанні. До другого читання ми обговорили ті позиції, які будуть уточнені нами.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Можливо, ми таким чином поступимо. Тут не будемо застосовувати 116-у, а, можливо, по іншій якій-то книзі застосуємо, там, де не є всі оці загальні, так би мовити, засади цивільно-правових відносин і правового регулювання, а там вже десь більш вузькі питання, щоб нам не по всьому масиву нормативних актів... законодавчих актів подавалися пропозиції, а...

СТЕФАНЧУК Р.О. Погоджуюсь. Погоджуюсь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. Тому по цій не будемо, а по іншій розглянемо питання 116-ї, якщо потрібно буде це відрегулювати, так і зробимо.

Так, рука піднята, Василь Крат. Ви теж з цього приводу, да? Прошу. Ну давайте надамо тоді вам слово і після того будемо переходити до голосування.

КРАТ В.І. Вітання, колеги. Всіх радий бачити, чути. Василь Крат, Касаційний цивільний суд.

Коротко. Імпонує те, що в Цивільному кодексі з'являються приватні відносини, пам'ятаю, як перший раз Касаційний суд про це написав, це позитивно, що ми в цьому плані рухаємося. Пам'ятаю перші рішення по доктрині заборони суперечливої поведінки, яка з'являється у статті 13, тобто імплементація, власне, тих напрацювань судової практики, які були зроблені.

Декілька пересторог відносно покнижного набуття і зачіпає чи не зачіпає інші конструкції. Зокрема, пропонується на рівні книги першої змінити концептуальний підхід до недійсності в цивільному праві. Це фундаментальна штука. Вона зачіпає, я не скажу, сотні, напевно, 50 законів так очевидно. Чому кардинальні? Тому що пропонується відмовитися від конструкції нікчемності правочину і піти через недійсність.

Так-от, якщо говорити про поетапне запровадження книги, то виходить, що в цій ситуації з'являється нове регулювання, в старих законах існують інші норми і інші підходи. Це тільки один із прикладів, власне, на що може вплинути. Якщо подивитися прикінцеві і перехідні до книги першої, то в ній нічого немає про недійсність. І це позначається там на численних нормативно-правових актах, в тому числі і на застосуванні численних конструкцій.

Питання щодо недійсності, фактично кожна четверта цивільна справа, будемо говорити, про недійсність. Тобто тут, як на мене, є певні перестороги, як, власне, покнижного набуття так і, власне, запровадження тих конструкцій, які кардинально змінюють ті чи інші підходи в приватному праві.

СТЕФАНЧУК Р.О. Якщо можна, я відреагую одразу. Справа в тому, так, ми змінюємо певну філософію, пов'язану з правочинами. Єдине, в "Перехідних положеннях" ми запровадили вже два винятки з книги першої, це стосується 168-ї, здається, статті, це по правовому статусу юридичної особи публічного права, ми прив'язуємо її до прийняття окремого Закону про правовий режим юридичних осіб публічного права, і ще з однією статтею.

Тому, я думаю, що якщо в результаті нашої дискусії ми побачимо, що є настільки кардинальний вплив питань, пов'язаних з правочинами на якісь інші спеціальні речі по врегулюванню тих чи інших договорів, ми можемо виписати це в Перехідних положеннях до книги першої, але це знову ж таки не потребуватиме 116 статті Регламенту, тому що Перехідні положення ми можемо виписати так, як це потрібно нам.

Але зі свого боку я теж попросив би, особливо практиків, суддів Верховного Суду, інших, максимально проаналізувати книгу першу і сказати всі свої застереження щодо того, як, на вашу думку, ми могли би врегулювати темпоральний підхід щодо набуття тих чи інших норм в книзі першій.

Тому дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Тобто вірно почули, що, в принципі, виходячи зі змісту книги першої цього законопроекту, багато чого, там наприклад, внесення змін в інші закони ми зможемо через перехідні врегулювати, тому 116-у, в принципі, даби не відкривати ящик пандори, зміни всього приватного права, не відкривати.

ФРІС І.П. І не тільки. Не тільки, Денис Вячеславович. І питання моменту набрання чинності тих чи інших норм...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Момент, це...

ФРІС І.П. ...ми можемо в Перехідних положеннях так само скоригувати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я думаю, дискусія буде перед другим читанням.

Окей, колеги, тоді ставлю на голосування проект рішення комітету, секретаріат і члени комітету, будь ласка, врахуйте.

Ставиться на голосування проект рішення комітету із доповненням, це буде моя пропозиція, по доповненню. Немає необхідності окремо пропозицію голосувати, якщо хтось вважає за необхідне, скажіть. Із таким доповненням, що пропонується збільшити вдвічі строк на внесення правок та пропозицій до другого читання. Секретаріат, комітет, всі врахували, колеги?

Тоді, якщо немає заперечень, я буду в цій редакції одразу ставити. Не бачу заперечень, тому ставлю в такій редакції проект рішення комітету. Прошу, колеги, підтримати, прошу голосувати.

Бабій. Роман Вячеславович Бабій.

Божик.

Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

Гунько.

Демченко.

Дирдін.

Так, колеги, зберіться. Секретаріат, будь ласка, зв'яжіться з тими, хто з технічних причин відключився.

Так, Дирдін.

Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Князевич – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Маслов – за.

Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Новіков.

Павліш.

ПАВЛІШ П.В. За – Павліш.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пузанов. Пузанов.ю

Соболев.

ПУЗАНОВ О.Г. Пузанов ...*(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще раз повторіть, будь ласка, Пузанов.

ПУЗАНОВ О.Г. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. За. Прийнято. Дякую.

Соболев.

Стефанчук Микола Олексійович. Ще раз, бо у нас в стенограмі не буде чути.

СТЕФАНЧУК М.О. Стефанчук – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я бачу, що голоси є для кворуму, але все ж таки перепитаю. Бабій. Божик. Власенко. Гунько. Демченко. Дирдін Максим Євгенович. Новіков. Соболев.

Так, оскільки немає зараз, очевидно, секретаря засідання, то підрахунок я проводжу і оголошую результати.

Отже, 10 членів комітету – за, проти – 0, утримались – 0. Отже, рішення прийнято. Дякую, колеги.

Руслан Олексійович, вітаємо вас. Думаю, ви запам'ятали всіх тих, хто голосував, хто не голосував.

СТЕФАНЧУК Р.О. Дякую. Дякую вам всім. Все записано. Дякую. До побачення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Це жарт. Для стенограми: це жарт. Щоб теж розуміли. Все, дякуємо вам, Руслан Олексійович.

Так, шановні колеги, а ми з вами продовжуємо, повертаємося до роботи над, так би мовити, кандидатами на посаду судді Конституційного Суду, повертаємося. І наступний...

ФРІС І.П. Можна?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да.

ФРІС І.П. По процесу. Денис Вячеславович, чи можна було би вас попросити встановити регламент на запитання по часу і регламент на відповідь. Тому що якщо ми зараз ще просидимо годинку-дві, по-перше, до "Різного" ми не дійдемо складом комітету, по-друге, бачу, що колеги потрошку зникають. Буду просити, щоб пришвидшити розгляд.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, добре. Я кожного кандидата буду просити максимально лаконічно і по суті, але ж це ж кандидати в Конституційний Суд.

ФРІС І.П. Але ж ми можемо встановити регламент, правильно, на відповідь?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте не будемо рішенням комітету це встановлювати, ми і так на словах, я думаю, всі зрозуміли.

НІМЧЕНКО В.І. ... *(Не чути)* попередніх кандидатів слухали. Колеги, ви до чого сейчас призиваєте? У нас є паритет, всім однаково, значить, всім однаково. А то получится що?

ФРІС І.П. Василь Іванович, не по кількості питань, просто по часу, щоб... ну, всі ж розуміють і... Стисло, нормально відповіли, да і все.

НІМЧЕНКО В.І. Про це потрібно було думати, коли ми починали. Заявляти, який там конфлікт інтересів...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте так. Ми не кожен день розглядаємо питання обрання суддів Конституційного Суду, тим більше ви знаєте, що цьому передували не одне засідання комітету, ви всі знаєте історію, все ж таки готувалися члени комітету, ви бачите, цікаво поставити питання, почути відповіді. Тому це важливе питання. Але я кожного буду просити.

Так, запрошуємо наступного кандидата...

_____. ... *(Не чути)* людей залишилося. Тому...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тропін Захар Володимирович.

КАЛАУР І.Р. Колеги, я думаю, що далі піде швидше, бо нема Бабія із запитаннями, нема Дирдіна. Я думаю, що...

ФРІС І.П. Зараз появляться.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, да, давайте. І так, пане Захаре, вітаємо вас ще раз на засіданні комітету.

Пане Захаре, колеги попросили максимально лаконічно, коротко і по суті відповідати на поставлені членами комітету питання. І так, як інші кандидати, на початку маєте можливість 2 хвилини виступ, до 2 хвилин виступити перед членами комітету на початку.

ТРОПІН З.В. Дякую. Можу виступити, да?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я вибачаюсь, спочатку у нас представлення, трішки переплутав. Спочатку представлення від секретаріату комітету відомостей щодо кандидата, а потім виступ ваш.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. Окей. До комітету надійшли документи Тропіна Захара Володимировича. Згідно з поданими документами він є громадянином України, який володіє державною мовою. На день розгляду питання про призначення досяг 45 років. Має вищу юридичну освіту, має диплом кандидата юридичних наук, атестат доцента кафедри міжнародного права. Стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше 15 років. Остання посада: з 14 серпня 2025 року до цього часу працює менеджером із загально-правової роботи юридичного департаменту НАК "Нафтогаз України".

Комітет на своїх засіданнях 09.07 і 31.07.2024 року встановив відповідність Тропіна згідно з поданими документами визначеним Конституцією України та Законом України "Про Конституційний Суд України" вимогам до судді Конституційного Суду України. Зокрема, це щодо громадянства, володіння державною мовою, віку, освіти та стажу. А також допустив комітет цього кандидата до конкурсного відбору. При цьому комітет передав документи Тропіна до Апарату Верховної Ради для організації проведення спецперевірки, а також копії таких документів до Дорадчої групи експертів.

Згідно з довідкою Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради України відомостей, які не відповідають встановленим законодавством вимогам для

зайняття Тропіним посади, яка передбачає зайняття відповідального або особливо відповідального становища або посади з підвищеним корупційним ризиком, не виявлено.

Дорадчою групою експертів ухвалено рішення про те, що кандидат на посаду судді Конституційного Суду України Тропін для цілей відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах відповідає критерію високих моральних якостей та критерію визнаного рівня компетентності у сфері права.

За результатами рейтингового голосування Тропін отримав п'ять голосів "за".

Кандидат на посаду судді Конституційного Суду України Тропін на відповідне прохання комітету надав копії документів, які подавалися кандидатом до Дорадчої групи експертів самостійно та/або на її запит, зокрема в тому числі які містять персональну інформацію. Також надав відповіді на письмові завдання Дорадчої групи експертів і копію кандидатської дисертації.

Якщо коротко, то це все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Наталя.

А тепер, пане Захаре, ви маєте до 2 хвилин.

ТРОПІН З.В. Дякую за можливість висловитись.

Шановні народні депутати, після 22-го року, після реформи добору суддів Конституційного Суду я якраз замислився над можливістю подати свої документи. Оскільки ця реформа, я побачив у ній можливість через прозорість, яка впроваджувалась у проведенні конкурсу. Проведені конкурси, скажімо, переконали мене в цьому і в 24-му році відповідно я подав свої документи. Подаючи документи, я бачив свою місію в разі призначення суддею Конституційного Суду в тому, щоб забезпечити реальну незалежність цього суду. Тому що дуже часто він критикувався за прийняття рішень, які, скажімо, з політичної доцільності чи під впливом громадської думки.

Тому моє бачення того, що Конституційний Суд дійсно і основним дороговказом діяльності Конституційного Суду стали право і Конституція України. Крім того, важливим є сприяння системним реформам України. І в цьому я бачу місію Конституційного Суду, щоб не допустити їх відкату через якісь формальні юридичні ознаки, коли б ці реформи стали, скажімо так, підставою для оскарження в Конституційному Суді України.

З моєї біографії видно, що я є фахівцем з міжнародного права. Відповідно я думаю, що мій досвід і мої глибокі знання з міжнародного права стануть в нагоді Конституційному Суду для впровадження найкращих напрацювань у сфері міжнародного

права. Особливо це важливо, враховуючи євроінтеграційні процеси України, зокрема, необхідність адаптації українського законодавства до права ЄС.

Я пройшов конкурс з позитивним результатом. І для мети конкурсу була визнана моя доброчесність, а також було підтверджено мій рівень професійної компетентності, достатній для заняття посади судді Конституційного Суду України. Тому незалежно від подальшого ходу подій я вже можу бути спокійним за свою репутацію і, скажімо, професійне визнання, і спокійно дивитись в очі своїм колегам.

Прошу підтримати мою кандидатуру на посаду судді Конституційного Суду. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, шановний кандидате.

Так, чи є запитання до кандидата від народних депутатів?

ДИРДІН М.Є. В мене є, пане голово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, давайте будемо оригінальні і тепер надамо першому слово пану Максиму Дирдіну, після того вже Роман Вячеславович, після того я.

ДИРДІН М.Є. Ні, я можу дати зараз слово Роману Вячеславовичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, Максим Євгенович, ми просто більше зі всіх питань ставили з Романом Вячеславовичем, давайте...

БАБІЙ Р.В. Вибачте, Максим Євгенович, а ви свої квоти ще не вибрали, а ми вже щось питали з Денисом Вячеславовичем

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. Прошу, Максим Євгенович.

ДИРДІН М.Є. Добре. Дякую.

В мене запитання до Захара Володимировича наступне буде. Я глянув автобіографію кандидата і мотиваційний лист кандидата і в мене отаке... а, і ще практичну роботу, яку кандидат написав. І в мене виникає, по-перше, по практичній роботі, Захар Володимирович, по третьому питанню.

Коли в самому питанні було: частина друга стаття 5 ...*(Не чути)*. А ви пишете: пункт 3 статті 5. Тобто коли ви прочитали завдання третє, у вас виникло питання щодо по

третьому питанню? От ваш такий, от ваше як би бачення формулювання даного питання як у кандидата, як у науковця, як фахівця, я знаю, що по міжнародному ви праву і відноси́нам. Чи... от що ви спершу, на ваш погляд, було для вас нетиповим і які, мабуть, як ви з цієї ситуації виходили, коли ви відповідали на практичне питання по третьому питанню?

Дякую. Оце перше питання, потім підемо далі.

ТРОПІН З.В. Да, дякую за це запитання.

Дійсно, я вже, скажімо так, звернув увагу на те, що там помилково було зазначено: частина друга, тому що фактично цитувалася частина третя відповідної статті. Але, виходячи зі змісту, скажімо, самого запитання, яке було поставлено, то я вже відповідав на відповідну текстуальну частину, яка була процитована з Конституції зі статті 5, а не відповідно на частину другу. Хоча, дійсно, там ось це, скажімо, зазначення ці, скажімо, некоректне зазначення цієї частини, я звернув на це увагу.

ДИРДІН М.Є. Да, я теж бачу, що в вашій відповіді, ви пишете, пункт 3. Да, і я це теж, коли я вивчав ці питання, теж перечитував і звернув увагу.

Тобто питання, чи це була перевірка кандидатів на уважність, чи це була помилка тих людей, які готували питання для кандидатів? Це питання риторичне, звичайно, ми не знаємо... Хотів би, звичайно, дізнатися, що це було, чи це перевірка кандидатів, чи це просто, скажімо, помилка неуважність була при підготовці практичних завдань для кандидатів.

І ще таке одне питання, по практичному питанню. З досвіду вам скажу, що коли є щось тлумачити якусь статтю Конституції ...*(Не чути)* є якась проблематика, да, з чимось вона пов'язана. У даному випадку проблематики я там не побачив. Трагування, тлумачення частини третьої статті 5 із чимось має бути пов'язана. От тут теж немає. От як ви виходили з цієї ситуації? Вас не чути.

ТРОПІН З.В. Я перепрошую. Ну, проблематика, вона закладена, скажімо, я ось, якщо я правильно пам'ятаю, тут всі свої відповіді я, скажімо, описав два моменти, які є, скажімо, які можуть бути поставлені під питанням в частині і викликати запитання в частині тлумачення цієї статті. Це визначення обсягу поняття "конституційний лад", і ось дуже важливий момент, він фактично не викликає у нас зараз запитань, але все ж таки текстуально це саме те, що ця стаття відноситься і, скажімо, відноситься і посилається

на народ України, тобто без відсилки до якоїсь титульної нації, як є приклади в інших конституціях. Тому ось ці два таких проблемних моменти, я їх підсвітив у своїй відповіді.

ДИРДІН М.Є. Я зрозумів, що ви самі... тобто при формулюванні завдання, те, що було опубліковано, ми не бачимо самої проблематики, з чим воно пов'язано, я от в цьому контексті запитую, як ви виходили з цієї ситуації. Тому що коли подається подання і потрібно щось протлумачити, якусь норму, то воно пов'язано з якоюсь проблемою. А в даному випадку кожен кандидат, коли відповідав на дане питання, виходив із свого уявлення, свого досвіду, свого розуміння даної проблеми, як би він трактував, тлумачив цю норму. Дякую за вашу відповідь.

І ще таке питання стосовно практичних задач. Скажіть, будь ласка, в Україні спостерігається проблема питань по абортах чи ні? От є така проблема в Україні?

ТРОПІН З.В. Я її як такої, принаймні на рівні суспільного обговорення, я її не бачу, наприклад, у порівнянні з іншими державами, де це питання, дійсно, є доволі гостре саме на рівні суспільного обговорення. Але, скажімо так, тому я думаю, що саме на рівні суспільного обговорення проблематики як такої немає.

ДИРДІН М.Є. Немає.

ТРОПІН З.В.. Да. І як на рівні правового регулювання це теж питання врегульовані в Україні. Тому, я думаю, що поки що як такого нагального, такого кризового питання щодо цього немає.

ДИРДІН М.Є. Я теж. Просто читаючи питання практичні, і раніше було в завданнях теж питання аборти, друге питання теж питання аборти. Я теж бачу, що от в Україні у нас такої суспільної проблеми немає, то, може, є в інших державах. Так, зробили такі питання. Можливо, якісь питання потрібно було ставити, які турбують суспільство у нас для того, щоб кандидати давали відповідь? Ну, як є.

Мені ще цікаве ваше ставлення. Ну, наприклад, таке філософське, мабуть, питання. Якщо поставити на терези інтереси держави і інтереси громадянина, важке рішення для будь-якої державницької особи, там то лі судді Конституційного Суду, то лі народного депутата, то лі там Президента, і є терези. От цікаве ваше ставлення, позиція, коли на цих терезах є інтереси держави і є інтереси громадянина. От як ви би оцінювали своє бачення, ставлення в прийнятті або своєї діяльності, якби ви були суддею Конституційного Суду

України? Чому я задаю це питання, тому що Верховна Рада є суб'єктом призначення суддів по своїй квоті, і як суб'єкт призначення нам цікаво, хто буде представляти Верховну Раду в Конституційному Суді України. Тому що виходячи з власного досвіду народного депутата України, постійного представника Верховної Ради у Конституційному Суді України, коли подаються подання або скарги, вони є предметом конституційного контролю, то це дуже важливо для Верховної Ради. Дайте відповідь, будь ласка.

ТРОПІН З.В. Дякую за запитання.

Ну, тут, по-перше, варто сказати, що відповідно до Конституції людина, її життя, честь і гідність є найвищою цінністю в Україні. Тому з точки зору приписів самої Конституції саме людина є найвищою цінністю, якщо ми говоримо про оці терези, про які ви говорили. Але, з іншого боку, треба розуміти, що людина, вона існує не в вакуумі, вона існує в суспільстві, яке конкретно уособлено у вигляді держави. Тому тут зрозуміло, що тут треба дотримання балансів і важливості людини як особи і відповідних приписів Конституції стосовно людини як найвищої цінності з суспільними інтересами, які можуть проявлятися через державні органи, через державні органи.

ДИРДІН М.Є. Я так розумію, що ви за баланс цих інтересів держави і громадянина. Тобто ви будете балансувати.

ТРОПІН З.В. Так, так, так.

ДИРДІН М.Є. У випадку, якщо ви будете призначені, то ви будете балансувати між цими інтересами. Я вас зрозумів. Дякую.

Пане голово, ліміт вичерпаний в мене?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, якщо ви хочете, просто, да, колеги попросили максимально коротко, максимально, щоб ми швидше рухалися, тому я...

ДИРДІН М.Є. Все, добре, все, я...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Якщо потім потрібно буде питання, можливо, ви почуєте відповідь...

ДИРДІН М.Є. Все. Дякую. Я тоді знімаю.

ГОЛОВУЮЧИЙ. ...на питання інших колег, можливо, почуєте, якщо не почуєте, то поставите.

Шановний пане Захаре, перед тим як Роман Вячеславович Бабій буде ставити свої питання, я вам поставлю коротке.

Перше. Ви до нас звернулися, коли... Дякую, по-перше, що подали документи. Я так розумію, це не всі документи ви надіслали на адресу комітету, які ви подавали в процесі проходження, скажімо так, етапів із Дорадчої групи експертів. Не всі ви документи подали комітету, правильно?

ТРОПІН З.В. Да, так, правильно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Ви разом з цим написали, що в документах, які ви подавали Дорадчій групі експертів, містяться персональні дані не тільки вас, а і третіх осіб, і тому Верховній Раді, оскільки тут велика кількість народних депутатів, то ви не подаєте ці документи саме через пересторогу можливості розголошення персональних даних третіх осіб. Правильно?

ТРОПІН З.В. Да, да, так і було.

ГОЛОВУЮЧИЙ. В мене таке питання. Скажіть будь ласка, суб'єкт призначення Верховна Рада України, а Дорадча група експертів є органом прямо цитата із закону, метою створення якої є сприяння у визначенні рівня кандидатів, моральних якостей, да, і там професійних якостей. Як ви вважаєте, надання документів, в тому числі персональних даних, Дорадчій групі експертів становить меншу загрозу ніж суб'єкту призначення?

ТРОПІН З.В. Дякую за запитання, Денис Вячеславович.

Тут відверто в мене була дилема дуже така серйозна ось з цими документами і з опитувальниками, тому що по цих документах, по основній їх частині, я навіть просив у Дорадчої групи експертів закрити, щоб ця частина не підлягала публічному обговоренню. І відповідно Дорадча група експертів закрила цю частину засідання для того, щоб інформація з тих питань і, зокрема, цих документів, вона не була, скажімо, якимось чином оприлюднена чи якимось чином стала публічно доступною. Просто коли було в листі написано, що ці документи будуть представлені в автоматизованій системі Верховної Ради, тобто практично неможливо буде проконтролювати, де ці документи і як вони

будуть використовуватись, відповідно у мене виникли розумні перестороги, що як надавати ці документи.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло.

А скажіть, будь ласка, ви отримали згоду третіх осіб, коли надавали їх персональні дані на адресу Дорадчої групи експертів?

ТРОПІН З.В. Це якраз і є питання щодо взагалі проведення конкурсу. Тому що Дорадча група експертів, зокрема збирала інформацію щодо третіх осіб, і зокрема ставила мені, щоб надавати ці документи їм, скажімо, в таку ситуацію, коли мені треба було надавати ці документи не маючи такої згоди.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Не хочу більше вас, скажімо так, мучити цим питанням. Лише з моєї суб'єктивної точки зору, що все ж таки суб'єкт призначення у нас Верховна Рада України. Комітет з питань правової політики згідно з Законом про Регламент Верховної Ради є відповідальним за підготовку цього питання до розгляду, і Закону про Конституційний Суд відповідальний за підготовку цього питання до розгляду у Верховній Раді. Відповідно кандидати мають право на виступ і відповідають на питання народних депутатів в залі, а щоб поставити питання, мабуть, цілком логічно, що потрібно мати документи на руках, які подавав кандидат. Тим більше, ідея цього прозорого конкурсу, що ті кандидати, які дійшли до цієї стадії, мабуть, вже перевірені публічно, наскільки це було в ютубі трансляції, всюди, то хіба їм є що ховати перед народними депутатами.

Але я розумію ваші перестороги по персональних даних третіх осіб і це питання, як вони зберігаються в процесі проходження цього етапу. У мене до вас... До речі, по вашій роботі я скажу свою суб'єктивну точку зору. У мене по вашій роботі навіть не виникло питань, чесно, для того, щоб щось прояснити, у мене будуть дещо інші короткі питання.

Скажіть, будь ласка, на вашу думку, чи... у разі, якщо ви, уявімо, стали суддею, вас було обрано суддею Конституційного Суду, наскільки правильно, морально, коректно, законно використання, наприклад, штучного інтелекту при написанні, складанні проектів, рішень Конституційного Суду? Не в процесі підготовки аналізу, це зрозуміло, а саме при складанні тексту рішень Конституційного Суду.

ТРОПІН З.В. Я вважаю, що це можливо лише як чорновий матеріал. Тобто в будь-якому випадку це може бути використано як технічний, скажімо так, процес, але в будь-якому випадку потім контроль і це буде стовідсоткова переробка таких матеріалів, вона

обов'язково повинна бути по цьому, там доволі ґрунтовно. Я працював просто зі штучним інтелектом, на жаль, при всіх його можливостях він не відчуває правових нюансів певних. Він може підготувати гарні довідки по якимось там, очевидно, питанням, але там, де є проблематика така істотна і там, де є необхідне розуміння нюансів правових, на жаль, досі він не може з цим впоратись.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. Дякую. Дуже коротке уточнення: чи вважаєте, чи не вважаєте ви, що через використання, наприклад, різних моделей штучного інтелекту може відбуватися вплив на прийняття рішень суддями Конституційного Суду?

ТРОПІН З.В. Це якраз питання чистоти і техніки роботи зі штучним інтелектом, це якраз параметри запитів. Тобто якщо ти при підготовці довідки даєш, умовно, параметри запиту, де ти жорстко обмежуєш свою правову позицію, яку ти хочеш отримати, то тоді ти виключаєш вплив штучного інтелекту на це. Якщо ж ти дозволяєш більшу дискрецію, то тоді відповідно, що ти можеш піддатися впливу штучного інтелекту. І, на жаль, в житті вже є випадки, я принаймні читав в інтернеті, коли це призводило до дуже серйозних наслідків.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за вашу відповідь.

Роман Вячеславович, я вже скористаюсь, поставлю ще одне питання і все.

Оскільки ваша робота наукова, вона стосувалася міжнародного договору, наскільки я пам'ятаю, у зв'язку з цим питання. Скажіть, будь ласка, у статті 9 Конституції України зазначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. В статті 9 Конституції України мова не йде про договори і згода на обов'язковість яких не надана Верховною Радою України. Як на вашу думку, я зараз про конституційний вимір, чому в Конституції це питання не було розкрито, чи, можливо, було розкрито і чи є частиною, це вже не таке актуальне питання зараз, але тим не менш, а ті на які не була надана згода на обов'язковість Верховною Радою, чи є вони частиною національного законодавства?

ТРОПІН З.В. Дійсно, стаття 9, частина перша статті 9, вона викликає запитання, там, зокрема, в частині що таке чинні, тому що договір може бути ратифікований Верховною Радою України, а не бути чинним з точки зору міжнародного права.

Так само далі, ось ви правильно підмітили, що він стосується лише: згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Є ж договори, які не підлягають

ратифікації Верховною Радою України з відповідним виникненням питання щодо їм правового статусу.

Цей правовий статус наразі вирішується Законом "Про міжнародні договори України", де визначається порядок набуття чинності і статус міжнародних договорів, які не ратифіковуються Верховною Радою України. Але зрозуміло, що з точки зору Конституції це є, скажімо так, певна прогалина.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Роман Вячеславович Бабій.

БАБІЙ Р.В. Доброго дня, Захар Володимирович.

Перш ніж задати питання, привітаю вас, що ви дійшли до цього етапу, дійшли ці всі складні, доволі непрості, виснажливі з усіх точок зору процедури. Я вважаю, що це вже досягнення, і побажаю вам успіхів в подальшому.

Переходячи до запитань. Як я зрозумів, ви... Ну, спочатку я зупинюсь на тих запитаннях, які в мене залишились після перегляду співбесіди з вами, яку проводила Дорадча група експертів для визначення питання доброчесності.

Ви були головою Конкурсної комісії при Президенті для призначення членів ВРП, правильно я розумію? Правильно я пам'ятаю?

ТРОПІН З.В. Да, все правильно.

БАБІЙ Р.В. І я не запам'ятав, скільки ви конкурсів у вашій конкурсній комісії провели, але по одному з конкурсів ви з двох кандидатур, які пройшли відповідну групу експертів, ви їх перевіряли по рівню компетентності і не рекомендували Президенту до призначення жодного.

ТРОПІН З.В. Да, так і було.

БАБІЙ Р.В. І в мене питання. Чи є десь викладені мотиви, чи зафіксовані мотиви вашого рішення, конкурсної комісії, не ваше особисто, а конкурсної комісії, ну, я вас питаю як голову конкурсної комісії, чому саме ви не рекомендували? І чи є вони в публічному доступі?

ТРОПІН З.В. Підстави для прийняття такого рішення викладені в протоколі відповідного засідання. Він не представлений в публічному доступі, сам протокол, повний. І є порядок проведення співбесіди з кандидатами на рівень їх професійної компетенції. Зокрема, там визначені критерії щодо визначення професійної компетенції. По-перше, це знання нормативно-правової бази щодо роботи ВРП, бачення своєї роботи і так далі.

БАБІЙ Р.В. Це я розумію. В мене питання було, чи зафіксовані десь рішення і чи є вони в публічному доступі?

ТРОПІН З.В. В протоколі вони є, в публічному...

БАБІЙ Р.В. Я почув. Да, вони в протоколі конкурсної комісії, і публічно вони не оприлюднювались. Ну, мене ця відповідь задовольняє, зрозуміло, для себе щоб розібратися.

Да, далі наступне тоді питання. Наскільки коректним ви вважаєте використання при мотивуванні рішень Конституційного Суду рішень Європейського суду з прав людини, з урахуванням того, що це не є міжнародним договором, ну, відповідно згода на обов'язковість яких надана не є нормативним актом? От ваше відношення, наскільки це коректно? Чи в своїй діяльності майбутній, якщо ви станете суддею, чи будете... який ви підхід будете застосовувати?

ТРОПІН З.В. Я думаю, що це коректно, оскільки Конституція України, вона містить положення, зокрема, в сфері прав людини, які в себе включають певні міжнародно-правові стандарти, тобто вони не прописані в Конституції, але саме закріплення цього положення в Конституції вже передбачає, що за цим положенням є певні міжнародно-правові стандарти.

Ці міжнародно-правові стандарти дуже активно тлумачаться і розробляються Європейським судом з прав людини, тому я думаю, що можливо і в певних випадках необхідно принаймні в мотивувальній частині використовувати позицію Європейського суду.

БАБІЙ Р.В. Зрозумів. Дякую.

Ще одне питання. Як ви вважаєте, чи є, ну, для таких випадків, коли Конституційний Суд в своїх рішеннях ставить єдиний законодавчий орган – Верховну

Раду в певні рамки. Що я маю на увазі? Чи не є це надмірним, виходячи з повноважень і мети Конституційного Суду України?

На прикладі поясню що я... чи що я маю на увазі. Коли Конституційний Суд визнає неконституційним положення певного закону, зокрема, санкції за певне правопорушення, мотивуючи це тим, що санкція надмірно жорстка чи надмірно м'яка. Я зараз не про конкретний випадок, але такі випадки були, ви зрозуміли про що я кажу. І відповідно Верховна Рада обмежена в подальшому, скажімо так, виправленні цієї ситуації тими рамками, які встановив для неї Конституційний Суд. Це нормальна практика, чи, може, у вас якась інша думка?

ТРОПІН З.В. Це дуже цікаве запитання, тому що тут цікавий момент, скажімо так, співвідношення і контролю. Тобто Верховна Рада є як правотворчий орган, єдиний орган, який має право видавати закони України, які є обов'язкові для всіх.

А відповідно виникає питання, чи є у Конституційного Суду можливість і право обмежувати цю, скажімо так, основну функцію Верховної Ради України? Тут все буде залежати від конкретної ситуації, тому що, якщо є прямі приписи Конституції України, які встановлюють такі обмеження, відповідно Конституційний Суд в праві і повинен на них вказати. Якщо таких обмежень нема, відповідно тут Конституційний Суд не може і не повинен цього робити.

БАБІЙ Р.В. Зрозумів вашу позицію.

І останнє запитання. В контексті принципу розподілу влад, чому було присвячене одне із запитань у вашому письмовому завданні, така ситуація. Змоделюємо ситуацію, коли один з органів державної влади не своїми юридичними рішеннями, нормативно-правовими актами, а висловлюванням певної, публічно певної позиції надає завдання, задачі ставить чи ставить певні рамки для органу іншої гілки влади. Чи не означає це, що такими діями порушується принцип розподілу влад, і можливо, є ознаки якоїсь вербації?

ТРОПІН З.В. Тут має бути, тут треба розглянути тонку грань між висловленням позиції і спробою тиску. Тобто якщо це висловлення позиції, це можливий, якщо він знову ж таки в межах законодавства, яке дозволяє відповідному органу це робити. Але якщо це вже переходить грань тиску на іншу гілку влади, то це якраз є одним із моментів, який порушує систему розподілу влади. Я про нього, зокрема, писав в роботі, це саме коли є політичний вплив однієї гілки влади на іншу гілку влади, що фактично змінює суть роботи цієї гілки влади.

БАБІЙ Р.В. Зрозуміла відповідь.

Щодо уточнення цієї тематики, також питання. Тобто на вашу думку, як ви вважаєте правильно, Конституційний Суд, вирішуючи певне от питання в контексті порушення принципу розподілу влади, може брати до уваги знову ж таки не нормативні акти, не юридичні там, не нормативні акти органів відповідних, а їх дії з поправкою на те, що ви сказали, на контекст і так далі, на мету і так далі? Чи може бути обґрунтування досліджувати ці речі?

ТРОПІН З.В. Да, досліджувати, я думаю, може в будь-якому випадку, тому що в цій ситуації треба дивитись загальну картину, загальний контекст, тобто не можна дивитись на якийсь окремий елемент. Якщо б це були, наприклад, якісь публічні заяви, які потім ще і супроводжувались якимись конкретними діями порушення розподілу гілок влади, це очевидно, що ці речі потрібно досліджувати.

БАБІЙ Р.В. Добре. Дякую вам за лаконічні відповіді. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Тоді, якщо ні в кого немає більше питань, у мене останнє питання буде, я його ставив і іншому кандидату також.

Скажіть, будь ласка, зараз на розгляді в Конституційному Суді знаходиться ряд справ, проваджень, які розглядаються в тому числі більше 10 років. Зокрема, це і по люстрації, і питання конституційності щодо створення Вищого антикорупційного суду і так далі. Вони об'єктивно є дуже чутливими. Я не виключаю, що вони є заполітизованими певним чином і дуже чутливими для суспільства. У зв'язку з цим у мене до вас питання. Чому на вашу думку Конституційний Суд досі не прийняв рішення по таких справах? І чи доцільно чи недоцільно подальшими законодавчими змінами встановлювати певний строк на розгляд Конституційному Суду відповідних справ?

ТРОПІН З.В. Скажімо, щодо цієї ситуації, я думаю, це ви якраз і зазначили це через...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Знову ж таки, шановний кандидат, я дисклеймер маленький зроблю. Невідомо, що може так статися, що хтось з кандидатів буде обраний на посаду

судді Конституційного Суду і доведеться розглядати, тому теж враховувати це у відповідях. Думайте.

ТРОПІН З.В. Да. Я якраз хотів сказати, що якось воно відповідати на це запитання в усіх...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я не питаю юридичну частину, якщо ви побачили, да, жодним чином не питаю юридичну, я просто вашу точку зору і як особи, яка претендує, чому певні справи розглядаються швидко, а певні досить тривалий проміжок часу лежать без вирішення, і чи необхідно все ж таки строк?

ТРОПІН З.В. Це якраз ось два фактори. Тобто є справи, які не хотілося казати простим, але є достатньо зрозумілим їх... ході їх вирішення, є доволі складними з точки зору правової матерії, яку необхідно проаналізувати. Перший аспект.

Другий аспект, дійсно, про який ви сказали, це певна заполітизованість, вплив громадської думки доволі істотний щодо питань, які поставлені перед Конституційним Судом. Але я вважаю, що це в жодному випадку не повинно стати, бути перешкодою для суддів Конституційного Суду для виконання своєї функції. Тому що, як я вже сказав, що для Конституційного Суду головне це має бути право і Конституція України, відповідно до яких і має приймати рішення. Тому, зрозуміло, що оці проблеми, які є, вони в будь-якому випадку не повинні бути перепорою для діяльності Конституційного Суду.

Щодо встановлення строків. Можливо, але тут треба, я не знаю, і так швидко не можу сказати, щось запропонувати якесь рішення, тому що дійсно ж бувають справи, які не можна розглянути там навіть протягом декількох місяців, тому що дуже складне питання, яке потребує і зібрати наукові думки, фахові думки від багатьох структур, і відповідно тут строк може бути доволі, скажімо, тривалим. А є інші справи, які можна розглянути доволі і прогнозовано можна сказати ...*(Не чути)* Тому знову ж таки тут треба розглянути техніку, як буде вирішуватися питання щодо строків. Ось десь так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Роман Вячеславович.

БАБІЙ Р.В. У мене не стільки питання, скільки скоріше прохання надати свою думку, оцінку. Скажіть, будь ласка, от чи вважаєте ви достатнім три години для того, щоб надати відповідь на оці письмові питання, з тим, який був, чи вам особисто достатньо

було в цих питаннях, у відповідях на ці питання в межах цього часу повноцінно проявити свій рівень компетентності, скажемо так?

ТРОПІН З.В. Дякую за ...

БАБІЙ Р.В. З урахуванням того, що у вас далі співбесід не було.

ТРОПІН З.В. Да, це такий складний був момент, тому що, дійсно, за три години викласти думку по таким питанням, трьом, доволі складним, тим паче не маючи нічого по, скажімо, матеріалів окрім нормативних документів, це доволі складно. Мені особисто цього часу було достатньо по тій простій причині, що я структурував і я розумів, яка мета цього завдання і що я маю відобразити для того, щоб успішно його пройти. В разі, якщо немає цього розуміння, тоді да.

БАБІЙ Р.В. Зрозумів. Дякую. Тобто було складно, але достатньо, в принципі. Все, дякую за відповідь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Максим Євгенович Дирдін.

ДИРДІН М.Є. Дякую.

В контексті запитань колеги Романа Вячеславовича, трошки інше питання. Скажіть, будь ласка, з вашого досвіду, який ви вже пройшли, ви вважаєте, що краще для оцінки професійних якостей кандидата, проводити письмове, а потім... письмове завдання, чи усне опитування, стосовно питань, які пов'язані із конкурсом?

Чому я задаю це питання, тому що коли Комітет з питань правової політики, ну, проходили перше читання, друге читання, і в мене особисто було уявлення таке, що практичне завдання має відбуватися в формі діалогу, коли члени, ну, Дорадча група експертів, вони задають питання кандидатам, і публічно можемо спостерігати, як кандидати реагують, відповідають і яке в них бачення по проблемах конституційного права, щодо конституційного контролю, чи як вони себе бачать в цій структурі, можливо, щось треба змінювати і так далі, і так далі питання. Так от питання. Як на ваш погляд, це має бути в усній формі і публічно чи все-таки письмово? Чому? Тому що, можливо, що на письмові відповіді дається, потрібно більше часу. І, бачите, як ми так довго йшли, щоб отримати вже від вас ці документи і могли почитати, і далі вже в формі діалогу дізнатися бачення кандидатів, їх в роботі Конституційного Суду України. Дякую за відповідь.

ТРОПІН З.В. Дякую. Я як викладач, скажімо так, з досвідом викладання все ж таки, да, я є прихильник того, що навіть при наявності письмової частини повинна бути і усна частина. Тому що письмова частина, вона дає можливість, скажімо, деś структурувати матеріал і його презентувати. Але рівень знань найкраще все ж таки перевіряється завдяки усній співбесіді, це моя позиція як викладача.

В цій частині, я просто хотів би відмітити, що завдання, зокрема, на які я відповідав, вони були сформульовані доволі, як сказати, специфічно. Тобто вони були сформульовані таким чином, для того, щоб кандидати все ж таки проявили свої знання. Знаєте, на кожне з цих питань немає правильної відповіді. В будь-якому випадку кандидат просто презентуватиме свою позицію і свій рівень знання Конституції, правової матерії. Тому ось в цій частині це був для мене цікавий досвід і він був такий доволі показовий.

ДИРДІН М.Є. Дякую. Дивіться, ви сказали: немає правильної відповіді. Тобто я теж, коли читав відповіді кандидатів ті, що нам надійшли, дійсно, що кожен кандидат на кожне питання дивиться по-своєму і виражає свою точку зору на цю проблематику. І от тут ви дійсно, я з вами тут погоджуюся, що правильної відповіді бути не можу. І тут таке питання щодо усної форми все-таки, що при усному спілкуванні краще можна побачити бачення, професійність і подальші кроки якби кандидата в цій структурі, в цій основі державній.

Я ще хотів би задати запитання по вашій автобіографії. Скажіть, будь ласка, ви науковець з достатнім стажем, потім ви перейшли працювати в практичну роботу. Ви перейшли працювати в Міністерство юстиції, правильно?

ТРОПІН З.В. Я майже з моменту, коли я отримав диплом, я поєднував практичну діяльність і наукову діяльність, тобто я був і викладачем, і вів наукову діяльність, і також я був адвокатом, і працював як адвокат.

ДИРДІН М.Є. І ви займалися адвокатською практикою, тобто не просто мали свідоцтво адвоката, а ви ще й ходили по судах, готували позови.

ТРОПІН З.В. Це була часткова, скажімо, сфера моєї відповідальності, це, скажімо, було представництво більшості, все ж таки це були переговори, фінансові транзакції, ...*(Не чути)* і частково судове представництво.

ДИРДІН М.Є. Хорошо. Тоді відкоригую своє питання. Після того, як бачу, що ви повністю пішли на практичну роботу в Міністерство юстиції, правильно? Ви після цього не викладали вже?

ТРОПІН З.В. Викладав за сумісництвом. Я за сумісництвом під час роботи в Міністерстві юстиції я викладав...

ДИРДІН М.Є. Добре. Зрозумів. Дякую.

І тоді до питання повертаємося. Все-таки от ви почали працювати в Міністерстві юстиції. Ваше бачення, як на державній службі і на науковій роботі воно у вас змінилось? У вас відбулося якесь інше бачення, бачення роботи держави, проблематика державних питань, тобто як раніше, коли ви не мали практично жодного стосунку до державної служби.

ТРОПІН З.В. Так, змінилось. Змінилось тому що, скажімо так, я побачив практичну складність роботи державної служби. Тобто те, що ми бачимо ззовні, це зовсім інше ніж, коли ти працюєш на державній службі і ти бачиш внутрішньо.

Знаєте, тепер у мене, як така певна рекомендація для представників громадського суспільства, які аналізують, займаються питаннями державної служби в будь-яких аспектах, щоб хоча б один рік пропрацювати на державній службі для того, щоб зрозуміти і після цього вже переходити, скажімо, на питання громадської діяльності і дотичні до питань державної служби.

Тому що, знову ж таки ззовні неможливо зрозуміти всіх проблем і складнощів, які постають перед державним службовцем.

ДИРДІН М.Є. Дякую. Все, у мене немає більше питань до вас.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую, колеги.

Тоді, якщо немає запитань, переходимо до останнього нашого кандидата.

Дякую, пане Захар, у вас зал для очікування.

БАБІЙ Р.В. Пане Денисе, давайте вже для рівності надамо фінальне слово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А, я ж весь час. Тоді маєте до 2 хвилин фінальне слово, максимально коротко.

ТРОПІН З.В. Дуже дякую за поставлені запитання. Сподіваюсь, мої відповіді задовольнили і, скажімо, можливо, переконали вас в думці підтримати мою кандидатуру. Ще раз прошу підтримати мою кандидатуру на посаду судді Конституційного Суду України.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

НІМЧЕНКО В.І. Я там вроді руку піднімав, пане головуючий.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Василь Іванович, справа в тому, що вас не видно, коли ви піднімаєте руку. От, колеги, запитайте у колег, ви ж не піднімаєте у програмі, а так вас не видно просто.

БАБІЙ Р.В. Так, по відео незрозуміло, чи ви руку піднімаєте, чи ні. Чесно, Василь Іванович.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, вам слово.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тому, будь ласка, Василь Іванович, ви тоді вголос просто говоріть, що маєте питання.

НІМЧЕНКО В.І. В мене одне запитання. Ви фахівець з міжнародного права, наскільки я зрозумів. В мене...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вимкніть мікрофон тим, хто не говорить.

НІМЧЕНКО В.І. Та вимкнений. В мене питання зі зв'язком, мабуть, розумієте, да, я не в Києві.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні-ні, не у вас, там паралельно хтось включився. Ви говоріть. У вас нормально все.

НІМЧЕНКО В.І. Я хотів би узнати чи є проблеми у кандидуючих стосовно наявності громадянства іншої країни? Чи є проблеми з наявністю майна, наявністю майна за кордоном?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, пане кандидат.

ТРОПІН З.В. Да. Ну, по-перше, якщо говорити про громадянство, тут варто сказати, що з точки зору України і в Україні, в Україні, бо це важливий момент, є єдине громадянство, що кореспондується з позицією України, що ми є унітарною державою. Це перший момент.

Другий момент. Це не забороняє мати інше громадянство громадянам України. Це перший момент. Другий момент. Перед нами в будь-якому випадку постане питання стосовно громадянства у зв'язку із вступом до Європейського Союзу. Тому що в такому випадку у громадян України фактично буде...

НІМЧЕНКО В.І. Я не лекцію хочу послухати, я задаю питання. Не посилайтеся на множинне громадянство, на закон, я запитую: чи є у вас паспорт іншої... що ви громадянин іншої держави?

ТРОПІН З.В. А, в мене.

БАБІЙ Р.В. Питання щодо вас особисто, пане Захар.

ТРОПІН З.В. Да, я перепрошую. Да, я не зрозумів запитання.

НІМЧЕНКО В.І. І друге. Чи є у вас майно за кордоном?

ТРОПІН З.В. Все, я зрозумів запитання. В мене немає паспорта, громадянства, а також посвідки на проживання в інших державах. І в мене немає майна за кордоном.

НІМЧЕНКО В.І. Все. Оце і все. Я вам дуже вдячний.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Захаре. Тоді переводимо.

Василь Іванович, а ви тоді вголос говоріть, бо колеги підтверджують, не видно, піднімаєте руку чи ні.

Все. Тоді давайте переходимо до останнього кандидата. Цимбалістий Тарас Олегович. Підключений у нас?

_____. Пане голово, одразу хочу заявити про конфлікт інтересів. Оскільки так само, як з першим кандидатом, маю знайомство з паном Тарасом, заявляю про конфлікт інтересів. Але участь в обговоренні і голосуванні брати буду.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Василь Іванович, у вас рука піднята.

НІМЧЕНКО В.І. Та вона і була піднята, я її опускаю.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, це ви тільки зараз підняли.

ДИРДІН М.Є. Ви своєю рукою граєтеся: вверх-вниз, вверх-вниз.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Отже, чи є у нас Цимбалістий Тарас Олегович, кандидат, на зв'язку вже?

КАЛАУР І.Р. Денис Вячеславович, я теж хочу заявити конфлікт інтересів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте.

НІМЧЕНКО В.І. Колеги, почалося.

КАЛАУР І.Р. Я теж знайомий з Тарасом Олеговичем і, звичайно, участь у голосуванні не буду брати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще раз, участь у голосуванні і обговоренні не будете, чи будете?

КАЛАУР І.Р. Ні, в обговоренні буду, а в голосуванні ні.

_____. А чого, у вас якісь є...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, така позиція.

_____. Іван Романович, можна.

КАЛАУР І.Р. Добре. Домовилися, значить, буду.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Значить, будете.

Я бачу, що на зв'язку також у нас Сергій Владиславович Соболев є, щоб я для протоколу.

СОБОЛЕВ С.В. Так, так, я щойно прилетів, можу вже брати участь.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Для протоколу: також присутній у нас Сергій Владиславович Соболев, приймає участь у засіданні комітету.

Так, давайте, пані Наталія, по представленню кандидата.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. До комітету надійшли документи Цимбалістого Тараса Олеговича. Згідно з поданими документами, Цимбалістий Тарас Олегович є громадянином України, який володіє державною мовою. На день розгляду питання про призначення досяг 49 років. Має вищу юридичну освіту. Так само має диплом кандидата юридичних наук, атестат доцента кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права. Стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше 15 років. На цей момент, починаючи з 8 липня 2020 року, до цього часу – прокурор Офісу Генерального прокурора.

Комітет на своїх засіданнях 09.07 і 31.07.2024 року встановив відповідність Цимбалістого згідно з поданими документами, визначеними Конституцією України та Законом України "Про Конституційний Суд України", вимогам до судді Конституційного Суду України. Зокрема, це щодо громадянства, володіння державною мовою, віку, освіти та стажу. А також допустив цього кандидата до конкурсного відбору. До того ж, комітет вирішив передати документи Цимбалістого до Апарату Верховної Ради України для організації проведення спеціальної перевірки відповідно до Закону України "Про запобігання корупції", а також копії таких документів до Дорадчої групи експертів.

Згідно з довідкою Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради України відомостей, які не відповідають встановленим законодавством вимогам для

зайняття Цимбалістим посади, яка передбачає зайняття відповідального або особливо відповідального становища, або посади з підвищеним корупційним ризиком, не виявлено.

Дорадчою групою експертів ухвалено рішення про те, що кандидат на посаду судді Конституційного Суду України Цимбалістий для цілей відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах відповідає критерію високих моральних якостей та критерію визнаного рівня компетентності у сфері права. За результатами рейтингового голосування Цимбалістий отримав три голоси "за".

Крім того, кандидат на посаду судді Конституційного Суду України Цимбалістий на відповідне прохання комітету надав копії документів, які подавалися кандидатом до Дорадчої групи експертів самостійно та/або на її запит, зокрема які містять і персональну інформацію, а також відповіді на письмові завдання Дорадчої групи експертів.

Якщо коротко, це все.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Пане Тарасе, ми на початку надаємо слово до 2 хвилин кандидатам. Пане Тарасе, бажаєте виступити перед комітетом на початку?

Де в нас кандидат? Кандидат зник. Пане Тарасе! Секретаріат, будь ласка, поверніть нам кандидата.

КОЛІСНИК І.В. Ну, він є підключеним, в чаті є.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Тарасе?

КОЛІСНИК І.В. Відео, мікрофон.

ДИРДІН М.Є. Да, він був на зв'язку.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Пане голово... *(Не чути)* певні проблеми технічного плану з ноутбуком. Я підключив телефон і, з вашого дозволу, я тоді...

ГОЛОВУЮЧИЙ. До 2 хвилин вступна промова.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Отже, шановний пане голово і члени комітету, для мене велика честь брати участь в конкурсі і тут бути сьогодні перед вами. Для того, щоб пояснити свою мотивацію щодо участі в конкурсі, я коротко розповім про себе.

Із 28 років свого стажу у сфері права, 23 роки припадають на діяльність суто академічну, це мій досвід викладання в університеті, це також моя наукова діяльність. При цьому основним напрямом моєї наукової діяльності є дослідження проблем функціонування органу конституційної юстиції. Цьому присвячено понад 80 моїх наукових статей, цьому присвячений перший в Україні навчальний посібник з конституційної юстиції. З вашого дозволу я можу їх продемонструвати. Свого часу вони були рекомендовані Міністерством освіти та науки України.

Маю також досвід адвокатської діяльності. Останніх 5 років я здійснюю практичну діяльність в органах прокуратури, зокрема в Офісі Генерального прокурора. Ця діяльність полягає у здійсненні конституційної функції з представництва інтересів держави в суді. Це універсальний і дуже важливий для мене досвід, адже він пов'язаний із юрисдикційною діяльністю у сфері адміністративного, цивільного, господарського судочинства. Це дало мені можливість глибше зрозуміти сутність конституційно-правового регулювання, проблем реалізації засад конституційно-правового регулювання, зокрема проблеми реалізації, гарантування прав і свобод людини і громадянина.

Однак незважаючи на те, що останні п'ять років я здійснюю діяльність у сфері представництва інтересів держави, хоча це і конституційна функція органів прокуратури, однак конституційне право залишається моїм головним професійним пріоритетом. Я продовжую наукове дослідження у сфері дослідження ...*(Не чути)* проблематики діяльності органу в конституційній юстиції. Я впевнений, що саме поєднання академічного та практичного досвіду створює такі унікальні передмови і дає відповідні можливості для виконання функцій судді Конституційного Суду України. І особливо актуально на сьогодні це є, в розрізі такої функції Конституційного Суду, як розгляд конституційних скарг.

Моя мотивація участі у конкурсі і кандидатування на посаду судді Конституційного Суду, вона зумовлена як усвідомлення можливості здійснювати відповідні функції судді Конституційного Суду, так і бажанням реалізувати свій професійний і життєвий досвід у діяльності Конституційного Суду як органу, на який покладено головну відповідальність у сфері гарантування конституційного ладу, захисту прав і свобод людини і громадянина, реалізації відповідних засад конституційного правового регулювання, таких як справедливість, людська гідність, рівність тощо. Вважаю, що мій професійний та життєвий досвід, та знання можуть стати в нагоді державі та суспільству.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Тарасе.

Так, переходимо до запитань до кандидатів. Колеги народні депутати, якщо є запитання до кандидата, прохання піднімати руки.

Максим Євгенович Дирдін, прошу. Потім Роман Вячеславович Бабій. Василь Іванович, якщо теж маєте питання, то піднімайте руку або озвучте просто.

Максим Євгенович, прошу.

ДИРДІН М.Є. Тарас Олегович, доброго дня.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Добрий день.

ДИРДІН М.Є. До вас таке запитання. Почнемо із, ви фахівець в галузі конституційного права, у вас є посібники. Так же?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Так, якщо це запитання, так. Я казав і навіть демонстрував.

ДИРДІН М.Є. Я просто так, це вступне просто, я кажу, ви є.... От питання таке практичне. Як на ваш погляд, ви уже пройшли співбесіду і практичне завдання, на ваш погляд, вважаєте практичні завдання, вони були виставлені в коректній формі для надання відповідей? От на ваш погляд, як ви вже пройшли цей етап. Тобто все було зрозуміло вам, коли ви надавали відповіді на питання?

І зараз тут уже зразу. І ваше бачення, чи, можливо, потрібно було проводити в усній формі шляхом діалогу, опитування стосовно проблематики, вашого бачення розвитку конституційного права, роботи Конституційного Суду, формування правової позиції по поданнях, по скаргах? Чи це достатньо письмової роботи, чи все-таки мало б бути в усній формі опитування? Оце перше. Прошу дати відповідь.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Зрозумів. Дякую, пане Максиме.

Мої враження. Так, я брав участь у виконанні письмового завдання. Я дещо був здивований, відверто кажучи, формою і змістом цього письмового завдання, бо я розраховував, що це письмове завдання, воно буде стосуватися суто проблем конституційного правового регулювання. Воно його і стосувалося, але воно було поєднано також і з відповідною міжнародно-правовою проблематикою. І, власне, поєднання конституційного правового і міжнародно-правового аспекту в даному випадку, можливо, це і правильно з точки зору такого комплексного правового регулювання і покликання Конституційного Суду як основного органу гарантування верховенства

Конституції як складової частини верховенства... принципу верховенства права. Власне, я так розумію, що конкурсна комісія, Дорадча група експертів, вони, власне, визначилися саме з таким форматом.

Щодо усної форми проведення відповідних співбесід, то я хотів би зазначити в цьому випадку, що відповідний порядок, процедура, вона передбачає можливість проведення усної співбесіди, однак ця усна співбесіда, вона проводиться після письмового оцінювання, після виконання письмового завдання і за рішенням Дорадчої групи експертів, якщо вона приходить до переконання про те, що є необхідність, доцільність у проведенні такої усної співбесіди.

Дорадча група експертів після виконання письмового завдання такого рішення не приймала. Власне, вона прийняла рішення про можливість оцінювання кандидатів за результатами письмового завдання. Власне...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прийняла рішення, вибачте, здається, прийняла рішення про відсутність необхідності.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Так, про відсутність необхідності і достатність саме письмового завдання, відповіді на письмове завдання для оцінювання кандидатів на посаду судді.

ДИРДІН М.Є. Дякую.

Але ваше бачення, ви вважаєте, письмово достатньо, чи все-таки має бути й усна форма?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Якщо ви питаєте про суто моє значення... бачення.

ДИРДІН М.Є. Да, ваше бачення.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Бачення, вибачте, так, я вважаю, що на співбесіді, в даному випадку, яка би проводилась саме Дорадчою групою експертів, вона би була доцільною. Тому що це би дало можливість більш повніше оцінити відповідний професійний рівень кандидата, і доповнюючи відповіді на письмове завдання усними відповідними завданнями, і почувши відповідь на ті завдання від кандидата, я думаю, що це би створило більш повну картину відповідного фахового рівня кандидата на посаду судді Конституційного Суду.

ДИРДІН М.Є. Дякую.

І ще наступне запитання. В третьому питанні, коли ви давали відповідь, вас там нічого не збентежило, ви там не звернули ні на що увагу? В третьому питанні стосовно надати тлумачення певної норми статті 5 Конституції. Ви не пам'ятаєте?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О.. Дякую. Я, відверто кажучи, не зовсім пам'ятаю в деталях ці завдання, які були, бо це вже пройшло достатньо часу з лютого, здається, так, на початку лютого були завдання. Але наскільки я пам'ятаю, це були, це завдання полягало у наданні тлумачення статті 5, і було запропоновано надати таке тлумачення...

ДИРДІН М.Є. Дякую, дякую. ні, я там сейчас... Там було стосовно того, що там був пункт 2, або частина друга, або... Але насправді це третя частина статті 5. Просто у вашій відповіді ви це не описуєте. Деякі кандидати це зазначають і коригують, а інші не коригують. Ви взагалі тут це оминули, нічого не зазначили стосовно цього питання.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Пане Максиме, я не виключаю. Мені... просто зараз важко пригадати, я не маю перед собою письмового завдання і мені важко зорієнтуватися в тому, що я вказав у відповіді на письмове завдання, а чого, можливо, не вказав, але мені важко зараз, якщо...

ДИРДІН М.Є. Добре, дякую, я зрозумів.

Тоді наступне. Сама постановка, у нас є така проблема в Україні щодо абортів, на рахунок абортів в Україні? Як ви вважаєте, є така проблема чи ні?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Відповідаючи на це питання, очевидно, тут треба брати до уваги соціальну складову і, можливо, правову складову. Якщо іде мова про соціальну, то так, ймовірно, є відповідні громадські організації, є, можливо, і фізичні особи, є громадські активісти, які...

ДИРДІН М.Є. Ні, дивіться, я перепрошую, ні-ні, я маю на увазі така глобальна проблематика. Дійсно, проблема, яка торкається і вона обговорюється в суспільстві не перестаючи, тобто є така у нас проблема в Україні чи немає? Чи ...*(Не чути)* така проблематика?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Я вважаю, що серед усіх проблем, які на сьогодні є в Україні, ця проблема не є пріоритетною.

ДИРДІН М.Є. Все, дякую. Дякую. Скажіть, будь ласка, на ваш погляд, Конституція України, яка була прийнята в 96-му році, це документ компромісу в той час чи ні, як ви вважаєте? Мені просто цікаво, тому що у вас великий науковий досвід з цього питання, ви багато досліджували це питання. Мені просто цікаво, ваша особиста суб'єктивна точка зору, це документ компромісу чи ні, чи це не документ компромісу? Ваша точка зору.

Дякую.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую, пане Максиме, за запитання. Відповідь на це запитання дозволяє мені подумки повернутися у 96-й рік, бо я тоді, будучи студентом четвертого курсу і перебуваючи на канікулах між четвертим і п'ятим курсом, похвилинно і погодинно відслідковував всю процедуру прийняття, за винятком відповідно нинішнього періоду, прийняття Конституції. І я можу вам з впевненістю ствердити, що так, однозначно, це був продукт компромісу. На той час ті політичні сили, які були представлені у Верховній Раді, вони мали дуже часто абсолютно протилежні позиції щодо тих чи інших питань конституційно-правового регулювання і саме досягнення компромісу між ними дозволило ухвалити довгоочікуваний текст Конституції аж у 96-му році, звичайно, однозначно. І це відображається на самому тексті Конституції, прослідковується відповідно наочно цей компроміс, так.

ДИРДІН М.Є. І ще одне запитання, більше не буду зловживати своїм правом. Скажіть, будь ласка, якщо вас Верховна Рада призначить суддею Конституційного Суду за своєю квотою. І ми розуміємо, що навіть зі свого власного досвіду, коли парламент приймає непопулярні рішення, але вони необхідні рішення.

Якщо ви станете суддею Конституційного Суду України за квотою Верховної Ради України, чи ви готові голосувати за непопулярні рішення, але вони вкрай необхідні рішення, які дають змогу зберегти державність, зберегти керованість державою, я так скажу? Тобто це рішення, які, може, вони і не сприймаються в суспільстві, але вони необхідні. Ви готові приймати такі рішення, якщо стане така необхідність?

Ви просто знаєте, як на терезах, або бути популярним, або бути непопулярним, але прийняти правильне рішення, законне рішення і необхідне рішення. Якщо ви зрозуміли мою точку зору...

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Так, я вас зрозумів. Дякую.

Пане Максиме, я що можу сказати в цьому випадку, в разі призначення мене суддею Конституційного Суду я буду суворо дотримуватись присяги судді Конституційного Суду, слідуючи у своїй діяльності ідеалам верховенства Конституції, конституційного ладу, захисту і утвердження прав і свобод людини і громадянина. Я думаю, що в даному випадку це така позиція, вона якраз і дозволить, ґрунтуючись на Конституції України, забезпечувати максимальний і очікуваний відповідний результат.

ДИРДІН М.Є. Дякую. У мене немає запитань. Поки немає. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Максим Євгенович.

Роман Вячеславович.

БАБІЙ Р.В. Дякую, пане голово. Тарас Олегович, доброго дня.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Добрий день.

БАБІЙ Р.В. Як і інших кандидатів, я вас привітаю з тим, що дійшли до цього етапу.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую вам.

БАБІЙ Р.В. І висловлюю вам своє захоплення, тому що це достатньо важко, це вже досягнення. Тому побажаю вам в майбутньому лише успіхів.

Переходячи до питання, Тарас Олегович, скажіть, будь ласка, це ваша друга участь в конкурсі за новими правилами. Перший раз ви підтвердили рівень доброчесності чи етичності, але не подолали етап цього... компетентності, визначення рівня компетенції. Правильно я зрозумів?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Правильно.

БАБІЙ Р.В. Скажіть, будь ласка, чи зрозумілі вам причини, чому Дорадча група експертів прийняла саме такі рішення і мотиви, чому саме таке рішення, що ви не відповідаєте рівню компетентності, на той час?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую.

Я зрозумів, пане Романе. Відверто кажучи, я не зрозумів причини такої позиції Дорадчої групи експертів. Поясню чому. Не тільки тому, що я був впевнений у повноті своєї відповіді і переконаний, що вона ідеальна. Ні, я таку свою оцінку базую також на відповідній оцінці інших людей, яким я демонстрував, показував результати виконання свого практичного завдання. Це є визнані фахівці у сфері права, у сфері конституційного, я підкреслюю, права, на їхню думку, це абсолютно достойний і належний рівень відповіді на письмове завдання. І тому, почувши результат оцінювання, я, відверто кажучи, я був шокований, я був... зненацька мене це застало, тобто я не сподівався, я був налаштований і я вірив у те, я підтверджував свою позицію, те, що ця відповідь вона є достойною і вона є такою, що заслуговує на те, щоб оцінити її як відповідь фахівця, який має визнаний рівень компетентності.

БАБІЙ Р.В. А з конкретними мотивами, чому саме таке рішення було прийнято, вас ознайомлювали чи ні?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Ні, не ознайомлювали.

БАБІЙ Р.В. Просто повідомили результат і на цьому крапка.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Повідомили результати, так, і на цьому крапка. Якщо свої здогадки, можливо, в даному випадку будувати, от я вже сьогодні в відповіді на питання іншого пана Максима відповідав про формат завдань, я підозрюю, що, можливо, оскільки завдання стосувалося не тільки конституційного права, але і міжнародного права, власне, це у взаємозв'язку ці завдання були сформульовані, то, можливо, членам Дорадчої групи експертів, які перевіряли мою роботу, видалося, що, можливо, міжнародно-правовий аспект не достатньо був розкритий або превалював конституційно-правовий аспект у відповіді на це питання. Але це мої здогадки, я не маю в даному випадку ніякого підтвердження.

БАБІЙ Р.В. Я зрозумів. Тобто я не пам'ятаю питань з першого конкурсу, але...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Романе Вячеславовичу, це я... Ви просто не запитували рішення з мотивами, да, я так розумію, не звертались до Дорадчої групи експертів...

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Ні, я не запитував. Не звертався.

БАБІЙ Р.В. Але ж у вас була така можливість, правильно? У вас була така можливість, ви просто нею не скористалися.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. У мене була така можливість, я нею не скористався. Я так розумію, що така можливість, вона є більш доречною у випадку, якщо особа отримує негативний результат оцінювання по першому етапу по рівню моральних якостей. В даному випадку, неуспішно пройшовши другий етап, я не скористався такою можливістю, я не звертався до дорадчої групи, ні.

БАБІЙ Р.В. Зрозумів. І характер питань і в перший раз, і цей раз був такий самий, там поєднання, скажімо так, з міжнародно-правовим елементом, правильно?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Так. Але після того, як я відповідне оцінювання отримав під час участі в перший раз у конкурсі, я зробив для себе відповідні висновки. Тобто це були мої такі здогадки. Але я в даному випадку, коли другий раз вже виконував письмове завдання, я це врахував і намагався, власне, більш повно, а, можливо, якийсь паритет дотримувати у, значить, висвітленні міжнародно-правового аспекту відповідної проблематики, яка була запропонована, а також і внутрішнього конституційно-правового регулювання з цих питань. Ну, я так розумію, що в даному випадку це і отримало позитивне враження у членів Дорадчої групи експертів.

БАБІЙ Р.В. Зрозуміло. А як ви оцінюєте як людина серед сьогоднішніх конкурсантів з найбільшим досвідом оцих, виконання практичних завдань. Перший раз, до речі, не було ж так само співбесід, правильно, якщо я не помиляюсь? Так само обмеження в письмовому завданні.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Ні, не було. Наскільки я... *(Не чути)* діяльність дорадчої групи, то таких співбесід не було ніколи. Мається на увазі за час діяльності Дорадчої групи експертів.

БАБІЙ Р.В. Як ви оцінюєте, чи достатньо цього виділеного часу трьох годин, в цьому конкурсі трьох годин, в минулому, я так підозрюю, так само було, для того, щоб з урахуванням характеру питань, їх там глибини зможти розкрити повністю свій рівень компетентності в письмових відповідях.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую, пане Романе. Загалом достатньо.

БАБІЙ Р.В. Можете утриматись від оцінки. Тут на ваш розсуд.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Ні,

я можу дати таку оцінку. Загалом достатньо зрозуміло, що вкінці хочеться ще щось. Але тут, якщо відповідно розрахувати свій час і розуміти, що в тебе є три години, я думаю, що основні думки і позиції можна викласти і дати можливість оцінити відповідний фаховий свій рівень. Відверто кажучи, я не все встиг, але це не тому, що часу було мало, а, можливо, тому що я, може, не зовсім вдало розрахував. Тобто я, коли підійшов час до кінця, я ще хотів багато чого викласти, але, на жаль, вже треба було закінчувати.

БАБІЙ Р.В. Ще пару питань, які я, в принципі, задавав кожному кандидату чи практично кожному. Перше, чи вважаєте ви коректним, коли Конституційний Суд, обґрунтовуючи своє рішення, використовує практику Європейського суду з прав людини з урахуванням того, що... відповідно це не Конституція, це не міжнародно-правовий договір, це рішення, умовно кажучи, правозастосовного органу. Як це буде це... *(Не чути)*, це коректно чи не зовсім коректно?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую, пане Романе. Я в даному випадку, надаючи відповідь на ваше запитання, хотів би зазначити, що на сьогодні фактично панівною і домінуючою є концепція так званого дружнього ставлення до міжнародного права. Це передбачає використання в рішеннях Конституційного Суду міжнародно-правових документів, міжнародно-правових актів, зокрема тих організацій, членами яких Україна є. І головним серед них, очевидно, є Європейський суд з прав людини. Як показує досвід, останніми роками ця тенденція, вона вже є явною і, мабуть, кожне рішення Конституційного Суду, воно якраз у своєму змісті має відповідні посилання не тільки на практику Європейського суду з прав людини, але на інші міжнародно-правові документи, які регулюють правовідносини у відповідній сфері. Я вважаю, що це є відображенням тих тенденцій, власне, змішування типових систем, оцієї європейської і англосаксонської. У діяльності Конституційного Суду в даному випадку це має безпосередньо відображення, власне, у його рішеннях.

БАБІЙ Р.В. Дякую за відповідь. І, напевно, на даному етапі по меншій мірі...

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Якщо дозволите, я... пане Романе, якщо дозволите, я лише доповню. Я би хотів просто звернути увагу, що в даному випадку посилання на практику ЄСПЛ в рішеннях Конституційного Суду, воно розцінюється і має таке значення, як допоміжний аргумент, як відповідно додаткова аргументація рішенням Конституційного Суду.

БАБІЙ Р.В. Окей, зрозумів.

Так, питання наступне. Як ви вважаєте, з урахуванням того, що основний, скажемо так, засіб конституційного контролю, який маж Конституційний Суд, це не визнання неконституційними нормативно-правових актів. Чи не є надмірним, коли Конституційний Суд, приймаючи рішення, ставить, наприклад, Верховну Раду як єдиний законодавчий орган, в певні рамки і десь в якійсь мірі позбавляє його, Верховну Раду, законодавчий орган розсуду власного?

Що я маю на увазі, на прикладі поясню. Коли Конституційний Суд оцінює конституційність норми, яка містить санкцію, і визнає неконституційним цю санкцію, з мотивів, що вона, на їх думку, надмірно жорстка, ну чи, наприклад, надмірно м'яка. Відповідно Верховна Рада, виправляючи, ну не можна залишити норму без санкції, і виправляючи цю ситуацію, Верховна Рада вимушено вже зв'язана якимись... отакою позицією Верховного Суду. Тобто, скажімо так, воля 450, в ідеалі 450 депутатів ставиться в залежність від більшості суддів, які проголосували за це і визнали, що парламентарі дуже жорстку санкцію застосували, треба там, умовно, м'якше. Чи не вважаєте це надмірним виходом за межі оцього конституційного контролю?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую, пане Романе.

В даному випадку я хотів би звернути увагу на такі аспекти. Класичною функцією Конституційного Суду як органу саме конституційного контролю є функція так званого негативного правотворця. Це означає, що завданням Конституційного Суду є у разі виявлення невідповідності положень закону, іншого правового акта тих органів, які, значить, глави держави, Кабінету Міністрів, визнавати їх неконституційність. Відтак вони втрачають свою правову силу, нормативну дію. Вони відповідно тоді зникають із законодавства.

Перехід до іншої моделі від негативного законодавця до відповідного автора, учасника, активного такого суб'єкта законотворчої діяльності в даному випадку не є

характерним для Конституційного Суду. Однак я розумію, про що ви ведете мову, бо справді в практиці діяльності Конституційного Суду такі прецеденти трапляються.

Я вважаю, що в даному випадку відповідна взаємодія між Конституційним Судом і Верховною Радою як органом, який здійснює представництво усього українського народу, який є єдиним органом, який уповноважений приймати закони, має будуватися на засадах діалогу, а не примусу, бо посягати на функцію Верховної Ради як органу законодавчої влади в даному випадку, мені здається, є недопустимим і є інші механізми спонукання до врахування відповідних позицій Конституційного Суду у прийнятті законодавства і, власне, через вилучення із законодавства тих норм, які, на думку Конституційного Суду, не відповідають Конституції, очевидно, цього могло би бути досить для того, щоб, не втручаючись у безпосередню функцію законотворення і не перебираючи на себе властиві лише парламенту повноваження, здійснювати, приймати рішення з відповідними резолютивними частинами таких рішень.

БАБІЙ Р.В. Дякую, пане Тарасе.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Так, Сергій, це Сергій Владиславович Соболев, да, рука піднята? Прошу, вам слово.

СОБОЛЕВ С.В. Шановний пан претендент, у мене будуть два конкретні питання. Перше. Чи не вважаєте ви, що ратифікація Римського статуту і можливі майбутні звернення в Конституційний Суд несуть загрозу для вищого військового і політичного керівництва України? Особливо на прикладі такої країни як Хорватія, яка так само як Україна боролася за визволення своєї території, а далі змушена була передавати через юрисдикцію відповідну своїх героїв.

І друге питання. Це фактично залишається місяць до необхідності оголошення дати виборів в місцеві ради. Як ви вважаєте, конституційне регулювання саме місцевого виборчого процесу який спосіб передбачає, які б ви поради дали - тобто ви не є суддею Конституційного Суду, - як Верховній Раді врегулювати в найкоротший спосіб це питання, не втручаючись в тіло Конституції?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу, кандидате.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую за запитання.

Ну, власне, бачите, проблематика міжнародної кримінальної юрисдикції мені зрозуміла. Я розумію, про що ви запитуєте. Є відповідні загрози, але я хотів би тут зазначити, що, беручи участь у цьому конкурсі, я все ж сподіваюся на відповідний позитивний результат, який би для мене полягав у призначенні на посаду судді Конституційного Суду. І до чого я це веду? До того, що в такому разі я не хотів би, щоб моя позиція, яка озвучена з цього приводу, згодом стала підставою для заявлення відводу чи відповідно наявності підстав для самовідводу у вирішенні цього питання. Прошу зрозуміти мене правильно.

Щодо другого питання...

СОБОЛЄВ С.В. По першому питанню зрозуміло. Дякую. По другому.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую.

Щодо другого питання: вибори. В даному випадку треба виходити із приписів Конституції. Приписи Конституції відповідно містять однозначну заборону на проведення виборів під час воєнного і надзвичайного стану. Отже, варіант виходу із ситуації, яка склалася, коли впродовж тривалого часу такі вибори не проводяться і є відповідно пряма заборона у законодавстві на проведення відповідних виборів, в даному випадку вона є основною перешкодою щодо реалізації цього політичного, можливо, рішення щодо проведення виборів. Але до закінчення воєнного стану такі особливості, вони, власне, і унеможливають проведення виборчої кампанії, і тому це є основною перешкодою.

СОБОЛЄВ С.В. Я маю на увазі, якщо по президентським виборам, я саме по цьому не питаю, по парламентським виборам, Конституція, відповідно законодавство достатньо чітко регулює це питання ...*(Не чути)* по місцевих виборах, на жаль, ситуація набагато складніша. Чи не вважаєте ви, що парламенту треба буде оголошувати відповідні дати виборів максимально віддаленого терміну з можливістю потім їх змінювати для того, щоб не порушувати норми Конституції і законодавства в частині того, що сам парламент оголошує дату виборів ...*(Не чути)* виключний перелік років, на які обираються місцеві органи самоврядування і голови громад.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Бачите, ця проблема, вона дійсно має місце і вона комплексна, і ми з нею зіткнулися. На жаль, ми з нею зіткнулися, і це пов'язано з цим повномасштабним вторгненням і запровадженням воєнного стану. І ця проблема наразі не має відповідних алгоритмів однозначних, які б, не виникало ні в кого сумнівів щодо того,

що, значить, є відкритий шлях для проведення місцевих виборів, бо, власне, і створюється відповідно відразу загроза визнання неконституційними тих актів, якими буде призначено такі вибори. І, власне, лише після скасування воєнного стану такі вибори можуть бути призначені, і це усуне будь-які сумніви у легітимності, у конституційності актів рішень щодо призначення таких виборів.

СОБОЛЄВ С.В. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс Ігор Павлович.

ФРІС І.П. Підключаюся, пане голову.

Шановний кандидате, вітаю. Вітаю, по-перше, що, дійсно, дотягнули до цього дня. Власне, колеги, я би хотів заявити про конфлікт інтересів, враховуючи те, що я не знаю нікого з кандидатів, але в мене перебуває скарга в Конституційному Суді, тому заявляю про конфлікт інтересів, але буду приймати участь, приймаю участь в обговоренні і буду голосувати за тих чи інших осіб. Це по-перше.

І друге. У мене є питання наступного змісту. На сьогоднішній день у Верховній Раді зареєстрована постанова Верховної Ради України, проект постанови Верховної Ради України, який направлений на унеможливлення, тобто це звернення Верховної Ради України до Кабінету Міністрів України щодо неможливості, унеможливлення, щоб Кабінет Міністрів перетягував на себе повноваження і функції Верховної Ради України по так званих експериментальних проектах. Буквально сьогодні за ініціативою Міністерства юстиції України на розгляд Кабінету Міністрів України поданий так званий експериментальний проект щодо розлучення онлайн. Яку хвилю це ще підніме, не нам з вами навіть думати, але як ви вважаєте, як ви відноситеся до того, що розподіл влади, 92 стаття Конституції чітко визначає, що саме, які правовідносини в Україні повинні регулюватися законами, діяльність яких органів повинна регулюватися виключно законами? І як ви оцінюєте такі дії Кабінету Міністрів в частині перетягування на себе певних державо-владних функцій?

Дякую.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую, пан Ігор.

І очевидно, що порушене вами питання, воно десь потребує його розгляду в контексті так званої діджиталізації відповідних правових відносин. Однак в даному випадку, мабуть, треба мати завжди на увазі і зважати на ті обмеження, які передбачає

чинне законодавство, зокрема в частині розмежування повноважень парламенту як представницького органу, єдиного органу законодавчої влади, і Кабінету Міністрів України. Історія України містить такий приклад, коли рішенням Верховної Ради Кабінету Міністрів було делеговано повноваження щодо прийняття законодавчих актів, юридична сила яких була на рівні законів, але це мало місце до прийняття нової Конституції у 96-му році. Це період так званих декретів, прийняття декретів Кабінету Міністрів України.

На той час це було викликано відповідною потребою врегулювання економічних відносин, бо саме в цій сфері був уповноважений Кабінету Міністрів здійснювати оце, власне, законотворення по суті, не просто нормотворення, а, власне, законотворення. Однак після ухвалення Конституції 96-го року така проблематика вона, на мій погляд, зникла. І законодавство зараз чітко, конституційне законодавство розмежує повноваження, компетенцію Верховної Ради як єдиного органу законодавчої влади і Кабінету Міністрів України.

Тому завдання Конституційного Суду, зокрема, полягає в тому, щоб бути арбітром між вищими органами державної влади і ті спори щодо розмежування повноважень, так звані компетенційні спори, власне, врегульовувати і ставити крапку у цьому. Тому серед іншого я також серед цього вбачаю основне призначення Конституційного Суду для того, щоб вирішувати ці конституційно-правові конфлікти, зокрема от такі суперечки щодо повноважень між вищими органами державної влади. І при цьому, на моє переконання, Конституційний Суд повинен виходити саме із тексту, із вмісту, із суті чинної Конституції України як гарант його реалізації, я маю на увазі Основного закону.

ФРІС І.П. Дякую, пане Тарасе. Вичерпно. Спасибі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергій Владиславович, у вас рука піднята. Сергій Владиславович Соболев.

СОБОЛЄВ С.В. Ні, це я не опустил.

ГОЛОВУЮЧИЙ. З минулого разу. Все.

Добре. Тоді, кандидат, від мене останнє питання буде. Скажіть, будь ласка, я його майже всім поставив. Зараз у Конституційному Суді знаходяться на розгляді справи, які перебувають у тому числі більше десяти років, які стосуються люстрації і про Вищий антикорупційний суд. Скажіть, будь ласка, на вашу думку, чому немає рішення досі по цих справах?

І друге питання. На вашу думку, чи є необхідним встановлення строку на розгляд тих чи інших справ Конституційним Судом?

ЦИМБАЛІСТИЙ Т. Дякую, пане Денисе. Надзвичайно глибоке і таке актуальне комплексне запитання, бо це справді одна із проблем функціонування інституту конституційної юстиції в Україні. Тривалість розгляду справ, на жаль, по деяких вона, так би мовити, вже зашкалює, так, от ви навели приклад щодо люстраційного так званого закону і інші прецеденти. Причина в цьому вона криється у, мабуть, двох складових. Перша, це є правова процедура, а друга, це є відповідні політичні аспекти.

Щодо правової процедури, в даному випадку я хотів би звернути увагу на те, що чинна процедура діяльності функціонування Конституційного Суду, вона передбачає підготовку відповідних проектів рішень, опрацювання конституційних подань і конституційних звернень суддею-доповідачем. Власне, суддя-доповідач... Прошу? Так-так, перепрошую, так.

І складається така ситуація, коли суддя-доповідач, який опрацьовував відповідне конституційне подання чи конституційне звернення, готує проект відповідного рішення. Ну, і для того, щоб воно було ухвалене, він має заручитися підтримкою відповідної мінімальної кількості, ...*(Не чути)* десять судів Конституційного Суду. Якщо такої кількості голосів суддів, які готові підтримати відповідний проект, немає, відповідне рішення не з'являється, і ми отримуємо ситуацію, коли роками, а іноді вже і десятиліттями, відповідні конституційні подання чи конституційні звернення не розглядаються і рішення відповідно не приймаються.

Тому, мені здається, що вирішення цієї ситуації воно можливе кількома шляхами. Можливо, кардинального вирішення в даному випадку досягти не вдасться, але сприятиме тому, на моє переконання, зміна відповідного законодавчого регулювання щодо процедури діяльності Конституційного Суду можливо через перенесення основної відповідальності щодо підготовки з суддів-доповідачів на Секретаріат Конституційного Суду і, власне, винесення таких проектів рішень вже на обговорення і розгляд Великої Палати чи там, скажімо, Сенату, якщо йде мова про розгляд конституційної скарги і прийняття рішення за конституційною скаргою. Але в даному випадку, очевидно, це пов'язано із зміною законодавчого регулювання, бо навіть якщо це йдеться про процедуру, все одно тут таке законодавче регулювання в даному випадку є підставою для таких змін.

А що стосується, власне, аспектів реалізації так званої політичної волі, то очевидно, що в діяльності Конституційного Суду, ця проблематика, вона є вічною, вона є

завжди, оскільки Конституційний Суд – це є орган конституційної юрисдикції, який покликаний вирішувати конфлікти між вищими органами державної влади, конфлікти з приводу здійснення державної влади. То в даному випадку очевидно, що вплив в тій чи іншій формі на Конституційний Суд, він так чи інакше здійснюється, але в даному випадку, на мою думку, таким вихідним в цій ситуації є дотримання суддями Конституційного Суду присяги, власне, слідування тим обіцянкам, які вони дають, вступаючи на посаду щодо гарантування конституційного ладу, щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина і, власне, в тому і реалізується основне призначення Конституційного Суду України, тому що, власне...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, дякую. Дякую, дякую, достатньо.

Так, колеги, якщо немає більше питань, маєте до 2 хвилин, якщо хочете, так би мовити, завершальне слово перед комітетом.

ЦИМБАЛІСТИЙ Т.О. Дякую. Дякую вам, шановні народні депутати, за конструктивну розмову.

Я хотів би сказати, що хоч і через небездоганні процедури конкурсного відбору, які передбачені нашим чинним законодавством, але я сподіваюся, що Конституційний Суд буде поповнюватися визнаними фахівцями у сфері права. Сподіваюся, що у ваших очах і я таким є. Прошу підтримати мою кандидатуру. Запевняю, що у разі призначення суддею Конституційного Суду я буду суворо дотримуватися присяги судді Конституційного Суду, у своїй діяльності, власне, слідувати ідеалам верховенства Конституції, захисту конституційного ладу, прав і свобод людини і громадянина.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Тарасе.

Так, колеги, ми провели співбесіду зі всіма кандидатами. Запросіть, будь ласка, кандидатів із зали очікування. Всі у нас кандидати є? А можна зробити так, щоб я себе не чув? Дякую.

Так, начебто... А Кириченко не бачу. Трьох бачу. А, є.

Колеги, перш за все від імені комітету дозвольте... Від імені комітету дозвольте подякувати вам за те, що, по-перше, зголосились пройти цю важливу процедуру. Подякувати тим, хто надав документи для того, щоб і комітет повноцінно у відповідності до Закону про Регламент Верховної Ради і Закону про Конституційний Суд мав можливість виконати свою роботу, яка не полягає просто в передачі документів з одного

місця в інше, як ви, я думаю, могли пересвідчитися під час співбесіди. А ми маємо якісно і свою думку сформувати, і допомогти нашим колегам, іншим народним депутатам, під час голосування в залі сформувати свою думку і свою позицію і на підставі поданих вами документів, і на підставі тих співбесід публічних, які є, і на підставі цих співбесід, проведених комітетом, бо вони так само будуть... Ну, вони є публічними, до нас зверталась громадська організація, яка хотіла приймати участь, ми всім надаємо можливість. Також буде стенограма засідання комітету, аудіограма, здається. Тому всі народні депутати, які захочуть ознайомитися, будуть мати змогу. Для нас це важливо, щоб надати всім можливість і потім поставити питання кандидатам у залі.

Дякую вам за те, що сьогодні пройшли ще один етап – співбесіду в комітеті. Кожному з вас хотілося б побажати успіху і на комітеті, зараз ми будемо переходити до голосування, і після того в залі. А тим, кого в разі обрання на посаду судді Конституційного Суду, хочеться побажати твердої позиції, розуміння того, що на першому місці має бути наша з вами держава, інтереси нашої держави, інтереси наших з вами людей, а не будь-які політичні доцільності і так далі, і тому подібне. І не забувайте, що в цей складний час, в час найбільших випробувань в сучасній історії України стати суддею Конституційного Суду – це історичний момент. І не даремно, мабуть, так в разі успіху так доля обере тих, хто в цей час має стати суддями Конституційного Суду. А тим, якщо комусь не вдасться, ви вже пройшли всі етапи, ви всі за оцінкою Дорадчої групи експертів високоморальні, високопрофесійні, я думаю, що за оцінкою наших колег так само буде. Не опускайте руки, як свідчить досвід інших кандидатів, приймайте повторну участь у конкурсах. І у нас вже є приклади, коли дві особи з другої спроби ставали суддями Конституційного Суду, бо, на жаль, не дуже велике бажання зараз у фахівців, науковців, професійного середовища приймати участь в конкурсах.

Так, все, колеги, можемо переходити до голосування за запропоновані проекти рішення. Я тоді буду ставити по черзі, так як ми проводили співбесіду. Першу співбесіду у нас проходила кандидат Кириченко Юлія Миколаївна. Колеги, у нас є проект рішення щодо пані Юлії, попрошу секретаріат резолютивну частину рішення озвучити, і після того перейдемо до голосування.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. За результатами вивчення довідки Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради України, списку оцінених кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України та відповідних...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви ж тільки резолютивну частину рішення зачитуєте?

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. Так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. ...та відповідних рішень Дорадчої групи експертів, документів та відомостей, наданих кандидатом на посаду судді Конституційного Суду Кириченко Юлії Миколаївни, а також співбесіди з нею, відповідно до статті 148 Конституції України, частини восьмої статті 10 зі значком 8 Закону України "Про Конституційний Суд України", частини десятої статті 208 зі значком 4 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив рекомендувати Верховній Раді України призначити Кириченко Юлію Миколаївну на посаду судді Конституційного Суду України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, почули проект рішення. Прошу переходити до голосування за запропонований проект рішення.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

Васюк.

Ватрас.

ВАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

Гулько.

Демченко.

Дирдін.

ДИРДІН М.Є. За. За, за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Почули.

Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

Маслов – за.

Німченко. Німченко Василь Іванович.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Німченко – за. Дякую. Почули.

Новіков.

Павліш.

ПАВЛІШ П.В. За – Павліш.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пузанов.

Соболєв.

СОБОЛЄВ С.В. Оскільки я не мав можливості бути присутнім на запитаннях, але ознайомився із матеріалами, там де дата, я оцінюю тільки по цьому. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

ФРІС І.П. За.

ВАСЮК О.О. Васюк – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк – за. Приймається.

Отже, бачу, що немає Анатолія Григоровича зараз на підключенні, тому рахую і оголошую результати я.

11 членів комітету – за, проти – 0, утрималось – 0. Отже, рішення прийнято.

Вітаю вас, Юлія Миколаївна.

КИРИЧЕНКО Ю.М. Дякую за підтримку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Наступний кандидат у нас Клименко Оксана Михайлівна. Прошу проект рішення комітету.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. За результатами вивчення довідки Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради України, списку оцінених кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України та відповідних рішень Дорадчої групи експертів, документів та відомостей, наданих кандидатом на посаду судді Конституційного Суду України Клименко Оксаною Михайлівною, а також співбесіди з нею, відповідно до статті 148 Конституції України частини восьмої статті 10 зі значком 8 Закону України "Про Конституційний Суд України", частини десятої статті 208 зі значком 4 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив рекомендувати Верховній Раді України призначити Клименко Оксану Михайлівну на посаду судді Конституційного Суду України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, колеги, прошу переходити до голосування за запропонований проект рішення.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. Ватрас – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

Гулько.

Демченко.

Дирдін.

ДИРДІН М.Є. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

Маслов – за.

Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Новіков.

Павліш. Павліш.

ПАВЛІШ П.В. За – Павліш.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пузанов.

Соболєв.

СОБОЛЄВ С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Аналогічно і попередній раз, оскільки немає на зв'язку Анатолія Григоровича, то рахую і оголошую я.

Бачу так само, 11 – за, проти – 0, утримались – 0. Отже, рішення прийнято.

Дякую, колеги.

Зараз, одну хвилинку. Наступний кандидат у нас був Тропін Захар Володимирович.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. За результатами вивчення довідки Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради України, списку оцінених кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України та відповідних рішень Дорадчої групи експертів, документів та відомостей, наданих кандидатом на посаду судді Конституційного Суду України Тропіним Захаром Володимировичем, а також співбесіди з ним, відповідно до статті 148 Конституції України, частини восьмої статті 10 зі значком 8 Закону України "Про Конституційний Суд України", частини десятої статті 208 зі значком 4 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив рекомендувати Верховній Раді України призначити Тропіна Захара Володимировича на посаду судді Конституційного Суду України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу переходити до голосування за запропонований проект рішення.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

Васюк.

ВАСЮК О.О. Васюк – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко.

Гулько.

Демченко.

Дирдін.

ДИРДІН М.Є. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

Маслов – за.

Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Новіков.

Павліш.

ПАВЛІШ П.В. За – Павліш.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пузанов.

Соболєв.

СОБОЛЄВ С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 11 – за, утримались – 0, проти – 0. Рішення прийнято.

Вітаю, пане Захаре.

Так, наступний у нас Цимбалістий Тарас Олегович.

КОРНІЄНКО-ЗЕНКОВА Н.М. За результатами вивчення довідки Відділу з питань запобігання корупції Апарату Верховної Ради України, списку оцінених кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України та відповідних рішень Дорадчої групи експертів, документів та відомостей, наданих кандидатом на посаду судді Конституційного Суду України Цимбалістим Тарасом Олеговичем, а також співбесід з ним, відповідно до статті 148 Конституції України, частини восьмої статті 10 зі значком 8 Закону України "Про Конституційний Суд України", частини десятої статті 208 зі значком 4 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив рекомендувати Верховній Раді України призначити Цимбалістого Тараса Олеговича на посаду судді Конституційного Суду України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Прошу переходити до голосування.

Бабій.

БАБІЙ Р.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Божик.

Васюк.

ВАСЮК О.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Васюк!

ВАСЮК О.О. Васюк – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ватрас.

ВАТРАС В.А. Ватрас – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ще раз питаю.

Власенко.

Гулько.

Демченко.

Дирдін.

ДИРДІН М.Є. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Калаур.

КАЛАУР І.Р. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Князевич.

Маслов – за.

Німченко.

НІМЧЕНКО В.І. Німченко – за.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Новіков.

Павліш.

ПАВЛІШ П.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пузанов.

Соболєв.

СОБОЛЄВ С.В. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Стефанчук.

СТЕФАНЧУК М.О. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Фріс.

ФРІС І.П. За.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Бачу, 10 – за, проти – 0, утримались – 0. Отже, рішення прийнято. Дякую, колеги.

Все, розглянули кандидатів.

Шановні кандидати, скажу вам так. У нас була нарада, попередньо ми спілкувалися з колегами теж по цьому питанню, як проводити комітет з урахуванням того, що в нас немає рейтингового голосування. Ми поспілкувались з колегами, рейтингове голосування буде в залі, і там вже кожен, в тому числі і наслідки вивчення документів ваших, біографій і результатів сьогоднішніх співбесід, може, скажімо так, додатково висловитись під час рейтингового голосування і голосування за кандидатуру.

За цим дякую, це питання у нас закінчили. Кандидати можуть бути вільні. А ми переходимо до... До побачення.

_____. Дякую, до побачення.

_____. До побачення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. До побачення.

Ігор Павлович Фріс, ваше питання. Колеги, я попрошу не розходитися.

І, колеги, одразу давайте так, чи є необхідність голосувати питання, чи немає. Є пропозиція, ви бачили в чаті комітету, я написав в нашому. Є пропозиція не закривати сьогоднішнє засідання наприкінці, навіть якщо кворуму не буде. Вже, давайте, одразу це питання вирішимо, що я перерву оголошу в засіданні комітету до понеділка до 10:00 години ранку. Добре?

_____. Підтримую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але зараз слово має Ігор Павлович Фріс. Будь ласка, Ігор Павлович, вам слово.

ФРІС І.П. Дякую, колеги, що дочекалися. Ви знаєте, інформація, якою я хочу з вами поділитися, я хочу почути ваші думки і що нам, дійсно, робити далі, вона просто накопичилася за останній час.

Як ви пригадуєте, в липні місяці ми спільно з вами проголосували за новий склад Кабінету Міністрів, в тому числі де було призначено діючого міністра юстиції Германа Галущенко міністром юстиції. І з того моменту чомусь, я от не знаю, як у вас, але в очолюваному мною підкомітеті склалася така думка, що у нас чомусь повертається все назад.

У 2019 році, коли ми прийшли змінювати, реформувати систему юстиції, ми прийшли з певними чинниками, з певними позиціями і з певними людьми, які розцінювали наші цінності. Це є нульова дотичність і нульове сприйняття корупції, це питання верховенства права, це формування нашої спільної позиції. За шість років з тих пір, як я очолюю за вашим дорученням, колеги, підкомітет з питань організації діяльності органів юстиції, мені здається, що у нас не було з жодним міністром юстиції, який обіймав за цих шість років цю посаду, не було ніяких проблем.

Натомість з липня місяця в юстиції твориться безлад. Вибачте, я буду говорити прямими словами, з чим ми стикнулися і що стало підставою для того, що були зареєстровані в тому числі деякі постанови, проекти постанов Верховної Ради України. Кожен з напрямків, яким сьогодні опікується Міністерство юстиції, зазнає катастрофічних невідворотних змін в частині принципів, в частині стратегії і в частині доступу громадян до відповідних державних послуг.

Сьогодні, буквально зараз, Кабінетом Міністрів розглядається чергова перла Міністерства юстиції, як розлучення онлайн. Всупереч діючим нормам Сімейного кодексу, всупереч діючим нормам Цивільного кодексу нова експериментальна ідея, така сама, як ідея експериментальна з еНотаріатом. Всупереч статті 92 Конституції України, яка говорить, що діяльність органів юстиції, органів нотаріату, органів державної реєстрації актів цивільного стану регулюються виключно законами. Сім'я і шлюб регулюються виключно законами, а ніякими експериментальними постановами Кабміну.

Ви собі навіть просто в голову можете взяти, що станеться в нашій воюючій країні, коли емоції і різноманітні синдроми, важкі синдроми наших військових, можуть надати можливість їм розлучатися на протязі 2 хвилин, граючи в якусь тетрис гру. Навіть в нелюбимому моєму Радянському Союзі залишався, як і в більшості європейських країн, так званий принцип примирення. Коли особам, які мають намір припинити шлюб, дається відкладальний певний період, щоб вгамувати емоції. Натомість сьогодні Міністерство юстиції сходить ідеєю з автоматичним, чи онлайн через Дію, припиненням шлюбу. Я не говорю про майнові відносини, які виникають в цьому порядку, я не говорю про порядок отримання дитини і всього решта.

Вища кваліфікаційна комісія нотаріату. Коли ми прийшли з вами і з нами прийшов наш колега Денис Малюська, ми розробили і сформували візію і прийняли відповідне положення в 2019 році про формування Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату. Комісія, яка вирішує питання доступу до професії нотаріуса, комісія, яка вирішує питання припинення свідоцтва... анулювання і припинення свідоцтва на право на зайняття нотаріальною діяльністю з паритетною кількістю: сім людей від Міністерства юстиції, сім

людей від професійної і самоврядної організації ...*(Не чути)*, де в демократичний спосіб обирають голову, де приймають у демократичний спосіб рішення. І ми за шість років, вибачте за таке слово, не скулися ні разу, комісія працює, працювала, працює.

І останні зміни по кількісному складу і по конкретному складу про затвердження персонального складу комісії відбулося у 2024 році. Відповідно до закону термін дії комісії три роки. Натомість сьогодні Кабінетом Міністрів за подачі Міністерства юстиції поданий документ і знівельовано всі демократичні принципи, які ми сформували. Одноосібно буде призначатися голова ...*(Не чути)*, одноосібно кількісний склад змінений, більшість належить Міністерству юстиції, меншість – Нотаріальній палаті. Причому якщо Нотаріальна палата, яка не проведе з'їзд і не висуне своїх кандидатів, то Міністерство юстиції самостійно через територіальні управління юстиції повинно видати таких кандидатів з числа нотаріусів. Хоча закон це прямо забороняє.

Тобто йде підміна понять і йде абсолютно, на думку спільноти нотаріальної, і це засвідчено рішенням Ради Нотаріальної палати України, яке направлено на ім'я Прем'єр-міністра України, щодо необхідності скасування вказаної постанови як такої, яка протирічить статті 10 Закону України "Про нотаріат" і прийнята абсолютно в недемократичний спосіб, порядок її формування.

Друге питання. Третє навіть питання. Питання реєстраційних дій і питання реєстратора. Як ви знаєте, сьогодні більшість наших прав і обов'язків підлягають державній реєстрації, чи це права на нерухомість, чи це права, пов'язані зі зміною, встановлення, припинення прав на юридичні особи і є реєстратори, які мають відповідне оцінювання стати реєстратором і отримати відповідне свідоцтво державного реєстратора, працювати в системі державної реєстрації. І якщо... коли ми формували ідею і відходили від системи реєстраційної служби, яка працювала до 15-го року, і формували безпосередньо систему державної реєстрації прав, ми виходили від того, що рівень шкоди, яка може бути заподіяна таким державним реєстратором, і рівень відповідальності, який він повинен понести за це, повинен бути дотичний.

Натомість сьогодні відбуваються непоодинокі випадки, коли за абсолютно формальні підстави скасування реєстраційної дії, яка не є такою, що порушує закон, а формальні підстави, тобто судом не визнано, що вказана нотаріальна дія містить ознаки порушення закону, до такого реєстратора застосовують санкцію в якості анулювання доступу довічного до реєстру. Це призводить до величезної напруги в системі державної реєстрації і відтоку кадрів, які і так величезними темпами відходять від, які і всі державні служби, відходить від обов'язків і від можливості працювати в умовах війни, коли і світла немає, і проблеми з приміщеннями, і проблеми з архівами і всім решта.

Наступне питання. Питання формування посадового, напевно, складу або людей, які сьогодні працюють у Міністерстві юстиції. Нещодавно ми з вами почули, що звільнений керівник Офісу протидії рейдерству. Я не буду вникати, в який спосіб він звільнився, але натомість на те, що в мережі і з багатьох джерел нам стало відомо, і ця інформація була підтверджена інсайдерами, і підтверджена певними посадовими особами, що...

Я дуже швидко, Максим Євгенович, ще пару хвилин і це закінчиться, мій виступ емоційний, вибач, будь ласка.

Що на цю посаду керівника Офісу протидії рейдерству, який вирішує питання, які ми з вами надали, так звану червону кнопку, ми далі можливість працювати, коли необхідно захищати інтереси миттєво наших громадян, юридичних осіб, призначають особу з попереднього, скажімо так, життя, до 2019 року. Коли найкорупційніший орган в державі це була комісія, пов'язана... так звана антирейдерська комісія, коли люди вирішували питання і наліво, і направо, і скасовували державні реєстрації, які потім не можна було навіть в суді оскаржити, на сьогоднішній день ці люди повертаються назад. Повертаються люди з часів Януковича на посади радників міністра юстиції. Що вони там йому радять, я не знаю, але наслідками ми маємо те, що ми сьогодні маємо.

Я вважаю, колеги, і я можу ще говорити довго по кожному з напрямків: і по виконавчій службі, і по Ukraine Facility, яке провалили за півтора мільярда, що міністр навіть не спромігся прийти в Раду і переконати депутатів про те, що треба проголосувати закон. Навіть сьогодні, колеги, навіть сьогодні, коли ми голосували закон нашого спікера і наш з вами стосовно величезного об'єму інформації рекодифікації Цивільного кодексу, Міністерство юстиції не спромоглося нам дати свій висновок. Дійсно, міністр займається, напевно, якимись іншими речами.

На моє глибоке переконання, діяльність міністра і міністерства, ним очолюваного, має бути предметом заслуховування на окремому комітеті. В "Різному" мало місця, мало нас тут, і, напевно, нам необхідно буде залучити і інших народних депутатів для обговорення цього питання, тому що, на моє глибоке переконання, діяльність сьогоднішнього міністра і міністерства, очолюваного ним, вона містить загрозливий характер для розвитку юстиції в Україні.

Тому я пропоную, колеги, розглянути питання щодо проведення окремого комітету, де розглянути оці конкретні питання, пов'язані з діяльністю Міністерства юстиції України.

Дякую. Пане голово, ви з нами?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да-да, я з вами, я тільки включався.

Колеги, може, Міністерство юстиції чи колеги, хтось бажає...

ФРІС І.П. ...міністра, на жаль, знову-таки з нами немає зараз.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Василь Іванович Німченко, бачу, руку підняв. Василь Іванович! Василь Іванович! Щось із зв'язком, зависло.

Пане Олександр, ви хочете відреагувати?

НІМЧЕНКО В.І. Це не питання "Різного".

ГОЛОВУЮЧИЙ. А, так, Василь Іванович, все.

НІМЧЕНКО В.І. Що все? Це не питання "Різного". Причому тут питання кадрової політики і зміщення з посади міністра юстиції, який приступив в липні місяці? До речі, стосовно онлайн-розлучення було до липня в масмедіа.

ФРІС І.П. Василь Іванович, сьогодні воно розглядаються комітетом...

НІМЧЕНКО В.І. Та я знаю, що сьогодні розглядаються. Коли виникло питання? Питання, коли це виникло?

ФРІС І.П. Питання виникло не до липня місяця.

НІМЧЕНКО В.І. Шановні колеги, надо ж, де ж ви були, коли об'єднували міністр юстиції, об'єднували віце-прем'єр це і міністр юстиції, який зобов'язаний забезпечувати законність діяльності і нормативних актів Кабінету Міністрів? Ми ж з вами промовчали, ми з вами промовчали. Оце там було, конфлікт інтересів. Ми зараз кажемо про те, шановний доповідач, він посилається, а може, має рацію. Роздайте матеріали, якщо підкомітет працював і є напрацювання. Це все зі слів, шановні колеги, зі слів іде питання про міністра юстиції, про зміщення міністра юстиції, про реорганізацію кадрової політики в Міністерстві юстиції. Ви розумієте, про що йде мова? І так, я вибачаюсь, виносити його в порядку в "Різному", робити якусь платформу і нащо, я не розумію.

І третє. У мене всі є, всі підстави думати, а чи нема там у когось конфлікту інтересів отепер? У липні місяці призначений міністр, пройшло півтора місяця, і ми вже

кажемо отакі речі, не роздавши навіть матеріалів. І зараз это озвучили, ми зараз з вами це опублічили на засіданні комітету. Я думаю, що це ні кадрова політика, ні питання толерантності і співпраці з органами виконавчої влади, тут цим не пахне, шановні колеги, не треба протистояти. Я думаю, що тут, роздайте матеріали, подивимося, да. От я розумію, якби виникло питання – загроза судовій системі у зв'язку з тим, що зараз з'явилися. І всі ми мовчимо стосовно того, заробітну плату суддів урізати, зменшити, пенсії забрати. Це що, що це? Якимось законом, окрім Закону "Про статус суддів". Комітет правової політики про це мовчить. Отут може є питання.

Якщо роздадуть матеріали, де скажуть стосовно, Міністерство юстиції, і обґрунтують на нормах Конституції тих, що зараз було опубліковано, і пропозиції ці, як вони стикаються з нормами Конституції, і приписами Конституції, і що таке розподіл влади, і що таке Кабінет Міністрів, який забезпечує те, що робить законодавець. Забезпечує, подивіться Конституцію, не я ж це придумав.

А що ми забезпечуємо, Комітет правової політики, як структура законодавчого органу? Ми створюємо нормативну базу, колеги, ми створюємо нормативну базу. І я хотів би, щоб ми, коли ми виносимо такі питання на галас, десь щось продумали, хоча би десь порадились, чи можна взагалі про вести мову на сьогоднішній день і як воно буде звучати завтра, не маючи ніякого матеріального фактажу. А його немає, тут все зі слів. Розумію, що він має базу даних, доповідач, пане Фріс, я з повагою великою до вас, але ж у мене на руках немає, знаєте...

ФРІС І.П. Василь Іванович, тому я пропоную провести окреме засідання комітету з цього питання.

НІМЧЕНКО В.І. Так. Тоді навіщо ви зараз опублічили?

ФРІС І.П. Я опублічив готові постулати Кабінету Міністрів, які безпосередньо вже прийняті Кабміном.

НІМЧЕНКО В.І. Давайте вчитися у лікарів: поки не подивимося історію хвороби, ми не повинні робити діагноз.

ФРІС І.П. Я пояснював і озвучив готові постанови Кабінету Міністрів, які вже прийняті сьогодні.

НІМЧЕНКО В.І. Готові вони внесли, так в чому справа...

ФРІС І.П. Вони прийняті вже. Прийняті, Василь Іванович.

НІМЧЕНКО В.І. Давайте ми оскаржимо в Конституційний Суд, якщо було прийнято рішення Кабміну. Оце питання, це я розумію, правовий комітет працює, а ми ще що кажемо, вот это негодяи, вони неправильно все зробили. А я не знаю, правильно чи неправильно. А як скаже Конституційний Суд...

ФРІС І.П. Давайте зберемося окремо на комітет, абсолютно вірно, я з вами згідний.

НІМЧЕНКО В.І. Да, да, от і все. Тому я хотів би, щоб ми, розумієте, воно просто вийде, ну, як вам сказати...

ФРІС І.П. Воно вийде абсолютно, воно вийде абсолютно достойно, коли ми будемо забезпечувати інтереси наших громадян.

НІМЧЕНКО В.І. Ні, я в данном случае не кажу за достойність, я кажу за конституційність і законність наших дій, і правосуб'єктність комітету отаким работать маршрутом, от і все. Давайте ми його положимо, як кальку, на норми права, і ми подивимося, про що ми вели мову, дамо аналіз вашому виступу. Може, він має місце, я не заперечую. Разом з цим не місце, не час і не той захід, от і все.

У нас єсть питання, які ми можемо вирішувати не в "Різному", шановні колеги. Смішно, повірте мені, в "Різному" такі питання вирішувати. Це щось частное, це щось містечкове отут звучить, я вибачаюся, пане Ігорю. Я вибачаюся...

ФРІС І.П. Робота Нотаріальної палати, робота виконавчої служби, робота реєстраційної служби України – це містечкові питання, Василь Іванович?

НІМЧЕНКО В.І. Я збоку дивлюся, я дивлюся збоку. Це містечкове, колеги.

ФРІС І.П. Ну, що ви говорите? Ну, я просто не можу терпіти за таке.

НІМЧЕНКО В.І. Ну, то і не терпіть, так тоді ж і не кажіть те, що не треба.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте знизимо градус...

НІМЧЕНКО В.І. Давайте ми домовимося... Яке голосування? Яке голосування сейчас буде? Ну, яке голосування?

ГОЛОВУЮЧИЙ. А яке голосування? Звідки ви взяли, Василь Іванович, що якесь голосування? Ніхто не говорив про голосування.

НІМЧЕНКО В.І. Ви перед цим 7 хвилин... 6 минут і дві десятих говорили про те, що ми проголосуємо, потому что там уже кінець...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Та не говорили ми, я не знаю, може, ви в іншому комітеті були, ми взагалі питання голосування не ставили.

НІМЧЕНКО В.І. Мабуть, на іншому комітеті. Мабуть.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Навіть проекту рішення немає по цьому питанню. Ну, про що ви говорите?

НІМЧЕНКО В.І. Я розумію, що проекту рішення, откуда ж воно візьметься, проект рішення, якщо воно виникло спонтанно?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так ніхто не збирався нічого голосувати.

НІМЧЕНКО В.І. Ну, ладно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Звідки ви взяли це?

НІМЧЕНКО В.І. Ну, нормально, не...

ДИРДІН М.Є. Ігор Павлович, я так розумію, ви просто інформуйте, да, колег про дану проблематику?

ФРІС І.П. Я інформую сьогодні про проблематику, яка склалася. І прошу колег обдумати питання, щоб ми скликали окреме засідання Комітету з питань правової

політики, де колегам будуть надані всі інформативні матеріали щодо постанов, щодо прийняття відповідних рішень Міністерства юстиції, ми зможемо їх оцінити, і тоді будемо розглядати конкретні питання. Саме для того...

ДИРДІН М.Є. Все, зрозуміло. Зараз ми нічого не голосуємо. Все зрозуміло.

НІМЧЕНКО В.І. На якій підставі ці контрольні функції, перевіряти рішення, скажіть, будь ласка, шановний голова підкомітету, панове колеги? На якій підставі ми будемо перевіряти оце їхнє рішення ввійти в Кабінет Міністрів і все інше, на якій підставі? Скажіть мені норму закону і наші повноваження, і я підняв руки.

ФРІС І.П. Василь Іванович, мені важко з вами спілкуватись, ви мене не чуєте, про що я говорю взагалі.

НІМЧЕНКО В.І. Ви мене не чуєте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, ви сьогодні добре попрацювали, давайте завершувати.

Ігор Павлович Фріс довгий час опікувався цими питаннями, тому я бачу і в публічному просторі от, він підняв це питання в "Різному" навіть не третьому, ми на початку це питання проговорили, включили в "Різне". І в нас кожен, здається, ми ніколи нікого не обмежували в можливості виступити в "Різному" з цією проблематикою, звернути увагу членів комітету на ту чи іншу проблематику, яка знаходиться у сфері його професійних інтересів, у сфері його діяльності як народного депутата в межах комітету, поза межами комітету. І не кожне питання у нас потребує голосування, і навіть і не ставилося це питання будь-яке на голосування.

Так, рука піднята, ще Сергій Владиславович Соболев.

СОБОЛЄВ С.В. Шановні колеги, в мене буде пропозиція. Для того, щоб це повернути в конструктивне русло і вважаю, що таку розмову треба продовжувати... в присутності міністра юстиції. Хоча і представляю опозицію, ми не голосували, але я вважаю, що це буде коректно.

Стосовно конкретних питань, які підняті були, без сумніву, так зване онлайн-розлучення. Це ми розуміємо, яку небезпеку несе при тих фінансових схемах, які зараз працюють для того, щоб позбавити законних супругів прав на отримання відшкодування винагороди, виплат. Я уявляю, що це буде, якщо такі розлучення будуть протягом

декількох хвилин і в що це перетвориться. Тому, без сумніву, це питання дуже актуальне, його треба обговорювати. Але ще раз кажу, в присутності міністра юстиції.

Стосовно питання виконавчої служби. Ну, колеги, якщо я розкажу, що творилося в 19-му і в 20-му році, поки у вас була ейфорія щодо толерантності корупції і всього іншого, з об'єднаннями, з возз'єднаннями виконавчих органів, територіальної підлеглості, то це давайте залишимо для історії і для розслідування органами. Тому я б не порівнював це як періоди, які були, які стали. Але моя загальна пропозиція: ці питання розглядати виключно в присутності міністра юстиції, його повідомити про це, і ясно, це його вже право брати участь в такому засіданні комітету чи ні, щоб він міг моментально реагувати, відповідати і щоб це був діалог, а не наш монолог з нашого боку.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мені здається, абсолютно слухна пропозиція.

Роман Вячеславович Бабій.

БАБІЙ Р.В. Колеги, підтримую занепокоєння Ігоря Павловича. І так само впевнений, що це дійсно питання не рівня "Різного". Це правильно, що ви, Ігор Павлович, ви в "Різному" підняли, але до розгляду цього питання, до відповідного заслуховування і обговорення позиції потрібно дійсно підготуватися. Мені здається, що цьому треба виділити окреме питання на засіданні комітету, можливо, навіть в понеділок після перерви. Але, да, дійсно, поставити питання Мін'юсту від членів комітету, на які вони прийшли і дали пояснення відповідні, що кого бентежить з того чи іншого приводу. Щоб підготувалися відповідним чином і, дійсно, мали змогу ґрунтовно відповісти на питання коли, і пояснити ті чи інші рішення.

Тому я підтримую пропозицію присвятити цьому окреме...

ФРІС І.П. Роман Вячеславович, єдине, що не в понеділок, бо в понеділок швидше за все дорога буде...

БАБІЙ Р.В. Це як приклад. Я розумію, що там...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, в понеділок у нас інший порядок денний.

БАБІЙ Р.В. Дивіться, у нас же головне питання, тут я погоджуюсь з колегами, щоб Мін'юст прийшов з чимось.

ФРІС І.П. Обов'язково має бути. Обов'язково має бути міністр. Абсолютно вас підтримую.

БАБІЙ Р.В. Щоб прийшов з чимось і ми могли предметно розмовляти, щоб це не була одностороння розмова. І з цієї розмови кожен зробить відповідні висновки.

НІМЧЕНКО В.І. Ну, звичайно. Про що йде мова? Матеріали, які є, фактаж. Йде ж питання про систему в Міністерстві юстиції. От, про що йде мова. Оце робота комітету, я розумію, не в "Різному", а в питанні.

Спасибі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Олександрє.

БАНЧУК О.А. Денис Вячеславович, Ігор Павлович...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ні, ми ваш мандат розуміємо. Якщо ви хочете...

БАНЧУК О.А. Да, я хочу підтримати те, що, якщо, Ігор Павлович, є питання, справді, це потрібно обговорити. Там питання просто в тому, чи міністр, чи профільні заступники. Тому що ті питання, які Ігор Павлович зазначав, це в нас, якщо, ми говоримо, стосується приватного права і державної реєстрації, це Олена Миколаївна Ференц. Я зазначав уже раніше на засіданні комітету, що з об'єктивних причин навіть я сьогодні мушу вам сказати, що змушений був для того, щоб приєднатись на комітет на 11 годину, раніше завершувати зустріч з представниками Європейської комісії, які тут перебувають, якраз щодо нашого виконання Ukraine Facility, щоб приєднатися. Тому що Олена Миколаївна не мала можливості в такому порядку взяти участь. І, звичайно, вона би ці питання, я думаю, краще, тому що зараз те, що ви зазначили з приводу реєстрації, з приводу онлайн-розлучення, в нас також є профільна заступниця з питань цифровізації Ольга Рябуха. Також, очевидно, потрібно... Тому що, знову ж, ці документи через мене не проходили, тому вони би пояснили, наскільки бачення міністерства і позиція Міністерства юстиції відповідності цих актів, цих ініціатив закону.

Така ж сама ситуація, ви знаєте, щодо складу Вищої кваліфікаційної комісії, нотаріату. Ну, крайнє – те, що я брав участь, - це ще при міністрі Малюсці. Це те, що готувався до другого читання законопроект, де готуються системні зміни до Закону "Про

нотаріат", де пропонувалось, наскільки я пам'ятаю, ці питання щодо складу на рівні цієї комісії, на рівні закону винести. Можливо, це також було би, скажімо, певною відповіддю. Знову ж, я зараз фантазую, тому що я жодного дня на цій посаді не відповідав за ці сфери. І, Денис Вячеславович, і ви знаєте, і Ігор Павлович, за ці сфери, але я просто також кажу про те, що є інші профільні заступники, які також можуть на це відповісти, на ці питання і більш аргументовано, з відповідними аргументами. І важливо просто, щоб мати весь перелік тих питань, які ви задаєте, щоб з вашим обґрунтуванням і інше, щоб отримати також не просто на словах, а, можливо, і письмово відповіді на ці питання.

Ось таким чином я би запропонував, якщо на одному з найближчих засідань комітету це таким чином вчинити. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Роман Вячеславович, ви не даєте нам закінчити.

БАБІЙ Р.В. Я зараз хвилинку буквально. Пан Олександр, мені здається, що все-таки міністр має бути. Тому що він має чути те, що говорить зам... заступники по меншій мірі і розуміти, що відбувається.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, мені здається, всі висловилися, і насправді ми... всі висловилися майже однаково до формату, як має проходити. Я думаю, що ми з вами всередині, як завжди, зможемо дійти правильних рішень щодо подальшого формату опрацювання цих питань. Правильно? Звичайно, що мають бути всі відповідальні особи і, звичайно, має бути підготовка цього питання, нема жодних заперечень з цього приводу, у мене особисто нема.

Колеги, всім дякую за сьогоднішній день. Ми сьогодні зробили важливі... важливі рішення прийняли. Я хочу побажати, щоб наші з вами рішення пішли тільки на користь нашої країні.

Все. Всім дякую. Всім бажаю безпечного вечора, безпечних вихідних.

І я не закриваю засідання комітету, а перерва до 10:00 години понеділка цього. Все. Дякую. До зустрічі.